

Björn Sjösvärd

Från: Remiss <Remiss@boverket.se>
Skickat: den 4 maj 2023 18:59
Ämne: Remiss; Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader
Bifogade filer: Remissbrev Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.pdf; Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Kategorier: Björn
AppServerName: p360_prod
DocumentID: RR 2023-119:01
DocumentIsArchived: -1

Remiss; Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader

Ni ges härmed tillfälle att lämna synpunkter på Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.

Remissvaren ska ha kommit in till Boverket **senast den 25 augusti 2023**.

Svaren bör lämnas via e-post till remiss@boverket.se. Ange diarienummer 3680/2021.

Bifogar:

Remissbrev

Remiss; Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader

I samband med remissutskicket så bjuder Boverket in till remisseminarier. Läs mer på sidan [Digitala remisseminarier om nya förslag till byggregler - Boverket](#)

Frågor om remissen skickas till remiss@boverket.se.

Med vänlig hälsning

Stina Jonfjärd
administratör

Boverket – Myndigheten för samhällsplanering, byggande och boende
Telefon: växel 0455-35 30 00
Postadress: Boverket, Box 534, 371 23 Karlskrona
stina.jonfjard@boverket.se
www.boverket.se

För att Boverket ska kunna utföra sitt uppdrag och hantera ditt ärende kommer Boverket att behandla dina personuppgifter enligt GDPR. Följ länken och läs om hur Boverket behandlar personuppgifter och vilka rättigheter du har som registrerad. [Information om hur Boverket behandlar personuppgifter](#)

Remiss

Datum	Processnummer	Diarienummer
2023-05-03	3.2.1	3680/2021

Remissinstanser (se s. 2)

Remiss om "Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader"

Inbjudan att svara på Boverkets remiss

Ni ges härmed tillfälle att lämna synpunkter på "Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader".

Remissvaren ska ha kommit in till Boverket **senast den 25 augusti 2023**. Svaren bör lämnas i två versioner; den ena i bearbetningsbar form (exempelvis Word), den andra i format som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service (exempelvis pdf). Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på Boverkets webbplats.

Svaren bör lämnas via e-post till remiss@boverket.se. Ange diarienummer 3680/2021.

Anvisningar om hur synpunkterna bör lämnas finns på sidan [Att svara på Boverkets remiss](#).

Frågor om remissen skickas till remiss@boverket.se.

I samband med remissutskicket så bjuder Boverket in till remisseminarier. Läs mer på sidan [Välkommen på digitala remisseminarier!](#)

Yvonne Svensson
rättschef

Bilaga:

- Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.

Remissinstanser

Ale kommun	Gnosjö kommun
Arbetsmiljöverket	Gullspångs kommun
Arboga kommun	Gävle kommun
Arjeplogs kommun	Göteborgs stad
Arvika kommun	Götene kommun
Askersunds kommun	Halmstads kommun
Barnombudsmannen	Haninge kommun
Bodens kommun	Helsingborgs Stad
Borlänge kommun	Huddinge kommun
Borås Stad	Hyresgästföreningen Riksförbundet
Bostadsrätterna	Hällefors kommun
Botkyrka kommun	Härjedalens kommun
Burlövs kommun	Härnösand kommun
Byggföretagen	Hässleholms kommun
Byggherrarna	Hörby kommun
Byggmaterialindustrierna	Hörselskadades Riksförbund
Båstads kommun	Innovationsföretagen
Centrum för boendets arkitektur	IQ Samhällsbyggnad
Dals-Eds kommun	Jönköpings kommun
DHR Sverige	Kalmar kommun
Diskrimineringsombudsmannen	Kammarkollegiet
Enköpings kommun	Karlshamns kommun
Eskilstuna kommun	Karlskrona kommun
Fagersta kommun	Karlstads kommun
Falu kommun	Katrineholms kommun
Fastighetsägarna Sverige	Kinda kommun
Filipstads kommun	Kiruna kommun
Funktionsrätt Sverige	Klippans kommun
Förbundet FÖR delaktighet och jämlikhet	Knivsta kommun
Föreningen BARK	Kommerskollegium
Föreningen Sveriges bygglov-granskare och byggnadsnämndssekreterare	Konkurrensverket
Föreningen Sveriges Byggnadsinspektörer	Konsumentverket
Föreningen Sveriges praktiserande byggnadsantikvarier	Kontrollansvarigas Riksförening
Föreningen Sveriges Stadsbyggare	Kristianstads kommun
	Krokoms kommun
	Kungliga Tekniska Högskolan
	Kungälv kommun
	Linköping kommun

Linnéuniversitet
Ljungby kommun
Ljusdals kommun
Lomma kommun
Ludvika kommun
Luleå kommun
Luleå Tekniska Universitet
Lunds kommun
Lunds Tekniska Högskola
Lunds universitet
Länsstyrelsen Blekinge län
Länsstyrelsen Dalarnas län
Länsstyrelsen Gotlands län
Länsstyrelsen Gävleborgs län
Länsstyrelsen Hallands län
Länsstyrelsen Jämtlands län
Länsstyrelsen Jönköpings län
Länsstyrelsen Kalmar län
Länsstyrelsen Kronobergs län
Länsstyrelsen Norrbottens län
Länsstyrelsen Skåne län
Länsstyrelsen Stockholms län
Länsstyrelsen Södermanlands län
Länsstyrelsen Uppsala län
Länsstyrelsen Värmlands län
Länsstyrelsen Västerbottens län
Länsstyrelsen Västernorrlands län
Länsstyrelsen Västmanlands län
Länsstyrelsen Västra Götalands län
Länsstyrelsen Örebro län
Länsstyrelsen Östergötlands län
Malmö stad
Malmö Universitet
Malung-Sälens kommun
Malå Kommun
Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt
Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt
Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätt
Mark- och miljödomstolen vid Östersunds tingsrätt
Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt
Munkedals kommun
Myndigheten för delaktighet
Mölnadals kommun
Nacka kommun
Norrköpings kommun
Norrtälje kommun
Nynäshamns kommun
Näringslivets Regelnämnd
Orust kommun
Osby kommun
Oskarshamns kommun
Oxelösunds kommun
Piteå Kommun
Program för teknisk standard
Regelrådet
Region Gotland
Riksantikvarieämbetet
RISE
Sandvikens kommun
SBUF (Svenska Byggbranschens Utvecklingsfond)
Sigtuna kommun
Sjöbo kommun
Skara kommun
Skellefteå kommun
Skövde kommun
Socialstyrelsen
Sollentuna kommun
Solna kommun
Statens Fastighetsverk
Stockholms stad
Stockholms universitet

Storumans kommun
Strömstads kommun
Strömsunds kommun
Studentbostadsföretagen
Sundsvalls kommun
Svenljunga kommun
Svensk Försäkring
Svenska Byggingenjörers Riksförbund
Svenska byggnadsvårdsföreningen
Svenska institutet för standarder
Svenskt Näringsliv
Svenskt Trä
Sveriges Allmännyttan
Sveriges Arkitekter
Sveriges förenade studentkårer
Sveriges kommuner och regioner
Swedac
Synskadades riksförbund
Säffle kommun
Söderhamns kommun
Södertälje Kommun
Tillgänglighetssakkunnigas riksförening
Torsby kommun
Trelleborgs kommun
Trollhättans stad
Trä- och möbelföretagen
Täby kommun
Umeå Kommun
Umeå Universitet
Upphandlingsmyndigheten
Uppsala kommun
Vallentuna kommun
Vara kommun
Varbergs kommun
Vaxholms stad
Vetlanda kommun
Villaägarnas Riksförbund
Värnamo kommun
Västerviks kommun
Västerås stad
Växjö kommun
Ystads kommun
Åmåls kommun
Åsele kommun
Älvdalens kommun
Älvkarleby kommun
Ängelholms kommun
Ödeshögs kommun
Örebro kommun
Örkelljunga kommun
Örnsköldsviks kommun
Östersunds kommun
Östhammars kommun

Remiss

- Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader

Titel: Remiss – Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader

Utgivare: Boverket, maj, 2023

Processnummer: 3.2.1

Diarienummer: 3680/2021

Sammanfattning

Boverket föreslår nya föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader. Författningsförslaget preciserar utformningskraven i 8 kap. 1 § 3 plan- och bygglagen (2010:900) och 3 kap. 4 § plan- och byggförordningen (2011:338) på tillgänglighet och användbarhet samt de tekniska egenskapskraven i 8 kap. 4 § första stycket 8 PBL och 3 kap. 18 § PBF på tillgänglighet och användbarhet.

Förslaget till nya föreskrifter bygger på en ny regelmodell för Boverkets byggregler. Regelmodellen har arbetats fram inom ramen för ett regeringsuppdrag till Boverket att se över bygg- och konstruktionsreglerna.

De nya föreskrifterna, som består av fyra kapitel, föreslås träda i kraft den 1 juli 2024. Samtidigt upphävs motsvarande regler om tillgänglighet och användbarhet i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR. Den nya författningen föreslås ha en övergångstid om ett år.

Kapitel 1 innehåller övergripande bestämmelser om bland annat tillämpningsområdet, byggprodukter och material, projektering och utförande, ändring av byggnad samt kontroll.

Kapitel 2 innehåller bestämmelser om utformningskrav vid uppförande av nya byggnader.

Kapitel 3 innehåller bestämmelser om tekniska egenskapskrav vid uppförande av nya byggnader.

Kapitel 4 innehåller bestämmelser om krav vid ändring av byggnader. Bestämmelserna reglerar bland annat hur anpassning och avsteg från kraven i kapitel 2 och 3 får göras vid ändring av byggnader. Även vilka krav på tillgänglighet och användbarhet som ställs vid tillbyggnad av en- och tvåbostadshus i markplanet regleras. Samt när en tillgänglig och användbar hiss eller annan lyftanordning ska installeras, om sådan saknas vid vissa ändringar av flerbostadshus med fler än två våningar.

Målet för Boverkets regelarbete är att författningsförslaget ska ha en tydlig struktur där krav ställs på funktion. Författningsförslaget formuleras som teknik- och materialneutrala verifierbara funktionskrav. När föreskrifterna uttrycks som funktionskrav, utan den begränsning som de allmänna rådets normerande roll kan innebära, tydliggörs det att byggherrar har frihet att föreslå egna lösningar som uppfyller föreskrifterna. Därigenom främjas kostnadseffektiva lösningar och nytänkande som på längre sikt kan bidra till att förbättra produktiviteten och pressa byggkostnaderna.

Boverket har inte identifierat någon ökning av produktionskostnader som direkt konsekvens av författningsförslaget. Boverket bedömer att författningsförslaget kommer att få begränsade direkta konsekvenser för tillämpningen jämfört med hur de gällande allmänna råden tillämpas i dag. Direkta kostnads- mässiga konsekvenser för berörda aktörer uppstår framför allt till följd av tid för inläring, anpassning av arbetssätt och kompetensutveckling.

Boverket bedömer också att författningsförslaget inte kommer att få direkta konsekvenser på byggnaders tillgänglighet och användbarhet. Författningsförslaget innebär i grunden samma krav som i BBR i och med att den övergripande kravnivån i PBL och PBF inte ändras.

En skillnad från BBR, som författningsförslaget innebär, är möjligheten att undanta publikplatser i alla typer av samlingslokaler, när det gäller tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelseförmåga. I BBR är det bara möjligt i större samlingslokaler.

Ytterligare skillnad är att kravet på tillgängliga och användbara huvudentréer ska föreslås gälla för byggnader generellt. Den avgränsning till publika lokaler, arbetslokaler och bostadshus, som finns i BBR, har tagits bort.

I författningsförslaget anges en bestämmelse om dimensionerande mått för rullstol. De måtten är allmänna råd i BBR. Boverket har valt att föreskriva de mått som ska användas för dimensioneringen när reglerna i författningen tillämpas. De lösningar som väljs ska medge tillgänglighet för och användning av de angivna rullstolstyperna. Ett exempel på en situation där detta blir tillämpligt är kommunikationsutrymmens bredd. I BBR finns ett allmänt råd om att bredden bör vara minst 1,30 meter. I författningsförslaget finns ett funktionskrav utan preciserande mått. Bredden ska bestämmas efter de dimensionerande måtten för rullstol.

Handböcker, standarder, branschstandarder och branschöverenskommelser kommer att få en viktig roll vid tolkning av byggreglerna. Mycket av detta utvecklingsarbete och förvaltning av befintlig kunskap förväntas kunna ske via sektorn.

Innehåll

Sammanfattning	3
Innehåll	5
1 Författningsförslag.....	7
Förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.....	7
2 Inledning.....	15
2.1 Läsanvisningar	15
2.1.1 Förkortningar	16
2.2 Problembeskrivning.....	16
2.2.1 Allmänna råd används som om de var bindande krav	17
2.2.2 Innovation och nytänkande begränsas	17
2.2.3 Tillgänglighetsreglerna idag.....	18
2.3 Syften och mål med författningsförslaget.....	18
2.4 Motiv till att reglera tillgänglighet	19
2.5 Nollalternativ.....	19
2.6 Alternativa lösningar.....	19
2.7 Arbetsmetod	20
2.8 Avgränsningar	20
2.9 Centrala begrepp.....	20
3 Rättsliga förutsättningar	22
3.1 Boverkets bemyndigande.....	22
3.2 Anmälan av tekniska regler.....	22
3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet.....	23
3.4 Regeringens medgivande	23
4 Beskrivning av gällande regler	24
4.1 Plan- och bygglagen	24
4.2 Plan- och byggförordningen	24
4.3 Boverkets byggregler	24
4.3.1 Avsnitt 1 BBR – Inledning	25
4.3.2 Avsnitt 2 BBR – Allmänna regler	25
4.3.3 Avsnitt 3 BBR - Tillgänglighet och användbarhet.....	25
4.3.4 Regler med koppling till både tillgänglighet och säkerhet	26
4.3.5 Sambandet mellan tillgänglighet och lämplighet.....	26
4.3.6 Ändring av byggnad.....	26
4.3.7 Arbetsmiljöverkets regler om tillgänglighet	29
5 Beskrivning av förslaget	30
5.1 Författningsförslagets utformning.....	30
5.2 Övergripande bestämmelser	32
5.2.1 Portalparagrafen.....	32
5.2.2 Mindre avvikelser.....	32
5.2.3 Byggprodukter	33
5.2.4 Termen fackmässigt	33
5.2.5 Mått för dimensionering	35
5.2.6 Krav på projekteringen och utförandet.....	35
5.2.7 Byggherrens kontroller.....	37
5.2.8 Regler om livslängd	37
5.3 Uppförande av nya byggnader.....	38
5.3.1 Tillgänglighet i byggnader övergripande	38
5.3.2 Tillgänglighet i publika lokaler.....	39
5.3.3 Tillgänglighet i bostäder.....	41
5.3.4 Standard för tillgänglig bostadsutformning.....	41
5.4 Ändring av byggnader	42
5.4.1 Tillgänglighet och användbarhet vid ändring av byggnader.....	42
5.4.2 Utformningskrav vid ändring	44
5.4.3 Förvanskningförbudet och varsamhetskravet	44

6	Ikraftträdande och informationsinsatser	47
6.1	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	47
6.2	Informationsinsatser	47
7	Konsekvenser	48
7.1	Övergripande konsekvenser	48
7.1.1	Renodlade regler underlättar förståelsen.....	49
7.1.2	Minskad detaljering ger en ökad flexibilitet	49
7.1.3	Författningen blir mindre omfattande	50
7.1.4	Kunskap och vägledning behöver ges på andra sätt	50
7.2	Företag	50
7.2.1	Byggherrar	51
7.2.2	Byggentreprenörer och installatörer	57
7.2.3	Projektörer och kontrollansvariga	58
7.2.4	Byggmaterialtillverkare och småhustillverkare	60
7.2.5	Andra kostnadsförändringar	62
7.2.6	Konkurrensförhållanden.....	63
7.2.7	Annan påverkan på företag	63
7.2.8	Särskild hänsyn till små företag	64
7.3	Staten	65
7.3.1	Överklagade beslut i byggprocessen.....	65
7.3.2	Länsstyrelsernas tillsynsvägledning	65
7.3.3	Konsekvenser för Boverket.....	66
7.3.4	Konsekvenser för andra myndigheter.....	67
7.4	Kommunernas byggnadsnämnder	67
7.4.1	Övergripande konsekvenser.....	67
7.4.2	Nulägesbeskrivning	68
7.4.3	Konsekvenser för byggnadsnämndernas handläggning	68
7.4.4	En mer professionaliserad byggprocess.....	71
7.5	Europeiska unionen	71
7.6	Miljö och klimat.....	72
7.6.1	Cirkulärt byggande	72
7.7	Kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö	73
7.8	Social hållbarhet.....	73
7.8.1	Hushåll och enskilda.....	73
7.8.2	Barn och unga	74
7.8.3	Äldre	74
7.8.4	Jämställdhet	74
7.8.5	Personer med nedsatt funktionsförmåga.....	74
7.8.6	Folkhälsa	75
7.8.7	Integration och boendesegregation	75
8	Författningskommentarer	76
	Förslag till Boverkets föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.....	76
	1 kap. Övergripande bestämmelser	76
	2 kap. Utformningskrav vid uppförande av nya byggnader	85
	3 kap. Tekniska egenskapskrav vid uppförande av nya byggnader	94
	4 kap. Krav vid ändring av byggnader.....	100
9	Referenslista	108
	Tryckta källor	108
	Övriga källor	108
	Webbkällor.....	108
	Bilaga - Jämförelsetabeller.....	110

1 Författningsförslag

Förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader

Boverket föreskriver¹ följande med stöd av 10 kap. 1 § 3, 3 § 9, 8 § och 24 § 1 plan- och byggförordningen (2011:338).

1 kap. Övergripande bestämmelser

Allmänt

1 § Denna författning innehåller föreskrifter till

1. 8 kap. 1 § 3 plan- och bygglagen (2010:900) om utformningskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader,

2. 3 kap. 4 § plan- och byggförordningen (2011:338) om utformningskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader,

3. 8 kap. 4 § första stycket 8 plan- och bygglagen om tekniska egenskapskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader, och

4. 3 kap. 18 § plan- och byggförordningen om tekniska egenskapskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.

Författningen innehåller också föreskrifter till 8 kap. 7 § plan- och bygglagen och 3 kap. 23 § plan- och byggförordningen om undantag från utformningskraven och de tekniska egenskapskraven vid ändring av byggnader och till 10 kap. 5 § samma lag om kontroll.

Föreskrifternas tillämpningsområde

2 § Föreskrifterna i 1 kap. gäller vid uppförande av nya byggnader och ändring av byggnader.

Föreskrifterna i 2 och 3 kap. gäller vid uppförande av nya byggnader.

Föreskrifterna i 4 kap. gäller vid ändring av byggnader.

Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning

3 § Mindre avvikelse får göras från föreskrifterna i denna författning i enskilda fall om

1. det finns särskilda skäl,
2. byggnaden ändå kan antas bli tekniskt tillfredsställande, och
3. det inte finns någon avsevärd olägenhet från annan synpunkt.

¹ Anmälan har gjorts enligt Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535 av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster.

Definitioner

4 § Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

5 § I denna författning avses med

boendeenhet: del av en bostad som är upplåten för enskilt bruk i bostäder där vissa bostadsfunktioner delas,

bostadsfunktioner: funktionerna sömn och vila, samvaro, matlagning, måltider, hygien och förvaring, enligt 3 kap. 1 och 17 §§ PBF,

kommunikationsutrymme: ett utrymme i byggnad som huvudsakligen används till förflyttning,

publik lokal: en lokal dit allmänheten har tillträde,

studentbostad: bostad avsedd för studerande vid universitet eller högskola,

särskilda boendeformer för äldre: bostäder enligt 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453),

tillgänglig och användbar: tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga, och

tillgänglighet och användbarhet: tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Dimensionerande mått

6 § Då det i denna författning anges att byggnader, delar av byggnader, fast inredning eller utrustning ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelseförmåga är följande mått för rullstol dimensionerande

1. planmättet 0,70 x 1,30 meter,
2. vändmättet av en cirkel med diametern 1,50 meter, och
3. öppningsmättet för fri passage minst 0,80 meter.

I enskilda bostäder är dock följande mått för rullstol dimensionerande

1. planmättet 0,70 x 1,20 meter,
2. vändmättet av en cirkel med diametern 1,30 meter, och
3. öppningsmättet för fri passage minst 0,76 meter.

Byggprodukter och material

7 § Med byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper avses i denna författning produkter som tillverkats för att permanent ingå i byggnadsverk och som antingen

1. är CE-märkta,
2. är typgodkända eller tillverkningskontrollerade enligt bestämmelserna i 8 kap. 22–23 §§ plan- och bygglagen (2010:900),
3. har certifierats av ett certifieringsorgan som ackrediterats för uppgiften och för produkten i fråga enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008 av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 (EGT L 218, 13.8.2008, s.30, Celex 2008R0765), eller
4. har tillverkats i en fabrik vars tillverkning och produktionskontroll och utfallet därav för byggprodukten fortlöpande övervakas, bedöms och godkänns av ett certifieringsorgan som ackrediterats för uppgiften och för produkten ifråga enligt förordningen (EG) nr 765/2008.

Såsom bedömning i enlighet med alternativ 3 eller 4 godtas även en bedömning utfärdad av ett organ inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Turkiet om organet på annat sätt än genom ackreditering för uppgiften enligt förordningen (EG) nr 765/2008, erbjuder motsvarande garantier i fråga om teknisk och yrkesmässig kompetens samt garantier om oberoende.

8 § Byggprodukter och material ska ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som har betydelse för byggnadens förmåga att uppfylla kraven i denna författning.

Byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper ska anses ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som de är förhandsbedömda.

Egenskaper hos andra byggprodukter än byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper ska provas eller bedömas genom annan vedertagen metod. Inom Europeiska unionen vedertagen metod ska användas där sådan finns.

Projektering och utförande

9 § Byggnader ska projekteras

1. på ett fackmässigt sätt,
2. så att arbetet kan utföras på ett sådant sätt att kraven i dessa föreskrifter uppfylls, och
3. så att förutsatt underhåll kan ske.

Projekteringen ska dokumenteras.

Första och andra styckena gäller inte om det är uppenbart obehövligt.

Vid ändring av en byggnad får erfarenheter från den befintliga byggnaden användas.

10 § Byggnader ska utföras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. enligt upprättade handlingar.

Särskilt om ändring av byggnad

11 § Vid ändring av en byggnad ska det klargöras om

1. byggnaden har sådana brister avseende kraven på tillgänglighet och användbarhet som kan åtgärdas inom ramen för den planerade åtgärden,
2. den planerade åtgärden kan medföra en försämring av egenskaperna i fråga om tillgängligheten och användbarhet i den befintliga byggnaden, och
3. ändringen kommer att medföra en negativ påverkan på byggnadens kulturvärden och hur en sådan negativ påverkan kan undvikas.

Kontroll

12 § Kontroll av att kraven i denna författning uppfylls ska göras

1. under projektering och utförande enligt 13–15 §§,
2. i den färdiga byggnaden enligt 16 §, eller
3. med en kombination av punkt 1 och 2.

Kontroll ska utföras fackmässigt.

Resultatet av kontrollen ska dokumenteras.

13 § Vid kontroll under projektering ska det kontrolleras att dimensionerande förutsättningar, projekteringsmetoder, provningsmetoder och beräkningar är relevanta och redovisade i handlingarna.

14 § Vid kontroll under utförande ska det kontrolleras att arbetet utförs enligt gällande handlingar.

15 § Byggprodukter ska kontrolleras när de tas emot på byggarbetsplatsen. Kontroll ska göras av att material och produkter har förutsatta egenskaper.

För byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper kan kontrollen inskränkas till identifiering, kontroll av märkning och granskning av dokumentationen av de förhandsbedömda egenskaperna.

16 § Vid kontroll i den färdiga byggnaden ska kontroll göras genom provning, mätning eller besiktning.

2 kap. Utformningskrav vid uppförande av nya byggnader

Entréer till byggnader

1 § Huvudentréer till en byggnad ska vara placerade och utformade så att de är tillgängliga och användbara. Kravet gäller även andra entréer, om det är nödvändigt för att uppfylla kravet på tillgänglighet och användbarhet enligt Boverkets föreskrifter (2024:xx) om krav på tomter med mera.

För en- och tvåbostadshus räcker det att det går att ordna ramper till entréer som ska vara tillgängliga. Ramperna ska kunna placeras på byggnadens tomt.

Kommunikationsutrymmen

2 § Kommunikationsutrymmen ska vara tillgängliga och användbara. Utformning och disposition ska bestämmas med hänsyn till hur utrymmet ska användas och frekvens av användning. Breddmått i kommunikationsutrymme ska dessutom bestämmas utifrån utformningen och längden av utrymmet.

Kommunikationsutrymmen som har nivåskillnader ska förutom trappa även ha ramp eller hiss. Om nivåskillnaden är större än 1 meter ska det finnas en hiss.

3 § Vid en dörr som ska vara tillgänglig och användbar ska det finnas tillräcklig plats för att kunna öppna och stänga dörren från en rullstol.

4 § En ramp, som är till för att uppfylla kraven enligt 1 § och 2 § andra stycket, ska luta högst 1:12. Ett vilplan ska vara utformat med hänsyn till användningen. Längden på vilplanet ska minst medge plats för en rullstol och en medhjälpare bakom.

5 § En hiss, som är till för att uppfylla kravet på att byggnader ska vara tillgängliga och användbara, ska minst rymma en person som använder rullstol och en medhjälpare. Hisskorgen eller lyftanordningen ska ha en minsta fri bredd på 1 100 mm.

I en byggnad som har fler än tio plan ska det finnas tillgång till mer än en personhiss.

Publika lokaler

6 § I en samlingslokal i en publik lokal behöver inte alla publikplatser vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelseförmåga.

7 § Om det finns toaletterum för allmänheten i en publik lokal, ska minst ett vara tillgängligt och användbart. Plats ska finnas för att vända med en rullstol, och för förflyttning i sidled mellan en toalettstol och en rullstol på båda sidor.

Bostäder

8 § I en bostad som har flera plan ska minst entréplanet vara tillgängligt och användbart och medge tillgång till samtliga bostadsfunktioner. Det kan dock vara tillräckligt att bostadsfunktionerna på entréplanet har begränsad dimensionering.

9 § I utrymmet för matlagning i en bostad ska det finnas plats för fast inredning och utrustning som kan göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga.

10 § Minst ett rum för personlig hygien i en bostad ska vara tillgängligt och användbart för en person med nedsatt rörelseförmåga. I detta rum ska det finnas plats för fast

inredning och utrustning som kan göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga.

11 § I en bostad ska det gå att ordna fritt utrymme för hjälp, längs båda långsidorna samt vid fotändan av minst en säng i minst ett utrymme för sömn och vila.

För bostäder med delade bostadsfunktioner enligt Boverkets föreskrifter (2024:xx) om bostäders lämplighet för sitt ändamål gäller kravet i varje boendeenhet.

Kravet gäller inte för studentbostäder.

12 § Minst en balkong, terrass eller uteplats till en bostad ska vara tillgänglig och användbar samt väl placerad. Om det utöver en sådan balkong, terrass eller uteplats finns terrasser så räcker det att de enkelt kan göras tillgängliga och användbara i efterhand.

3 kap. Tekniska egenskapskrav vid uppförande av nya byggnader

Entréer till byggnader

1 § Huvudentréer ska vara projekterade och utförda så att de är tillgängliga och användbara. Kravet gäller även andra entréer om det är nödvändigt för att uppfylla kravet på tillgänglighet och användbarhet enligt Boverkets föreskrifter (2024:xx) om krav på tomter med mera.

Tillgängliga och användbara entréer ska vara lätta att upptäcka.

Kommunikationsutrymmen

2 § Kommunikationsutrymmen ska vara projekterade och utförda så att de är tillgängliga och användbara.

Personer med nedsatt orienteringsförmåga ska självständigt kunna hitta fram till målpunkter i byggnaden.

Belysningen ska vara projekterad och utförd så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan orientera sig.

Transport med sjukbår ska kunna ske från varje bostad. För bostäder med delade bostadsfunktioner enligt Boverkets föreskrifter (2024:xx) om bostäders lämplighet för sitt ändamål gäller kravet från varje boendeenhet.

3 § Dörrar som ska vara tillgängliga och användbara ska vara projekterade och utförda så att de kan användas självständigt av

1. personer med nedsatt rörelseförmåga, och
2. personer med nedsatt orienteringsförmåga.

4 § Om det finns orienterande skyltar ska de vara tillgängliga och användbara.

5 § Hissar och andra lyftanordningar, som är till för att uppfylla kravet på att byggnader ska vara tillgängliga och användbara, ska vara projekterade och utförda så att de kan användas självständigt av

1. personer med nedsatt rörelseförmåga, och
2. personer med nedsatt orienteringsförmåga.

Transport med sjukbår ska kunna ske i hiss, i ett bostadshus som har fler än fyra plan.

Publika lokaler

6 § I en publik lokal, där ljudmiljön är väsentlig för att personer med nedsatt orienteringsförmåga ska kunna ta del av nödvändig information, ska ljudmiljön vara projekterad och utförd för god hörbarhet, god taluppfattbarhet och god orienterbarhet.

7 § Ett tillgängligt och användbart toaletterum för allmänheten i en publik lokal ska ha fast inredning och utrustning som är projekterad och utförd så att personer med nedsatt rörelse eller orienteringsförmåga självständigt kan använda rummet.

Bostäder

8 § I ett utrymme för matlagning i en bostad ska den fasta inredningen och utrustningen vara projekterad och utförd så att den kan göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga.

9 § I det tillgängliga och användbara rummet för personhygien i en bostad ska den fasta inredningen och utrustningen vara projekterad och utförd så att den kan göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga.

4 kap. Krav vid ändring av byggnader

Anpassning och avsteg vid ändring av byggnader

1 § Vid ändring av byggnad ska den ändrade delen uppfylla kraven i 2 och 3 kap. i denna författning. Kraven får dock anpassas och avsteg från kraven får göras om

1. det krävs för att uppfylla kraven på varsamhet,
2. det krävs för att följa förbudet mot förvanskning,
3. det är uppenbart oskäligt att uppfylla kravet med hänsyn till ändringens omfattning,
4. byggnadens tillgänglighet och användbarhet bara blir försumbart bättre om kravet uppfylls,
5. kostnaden är oskäligt hög i förhållande till den förväntade nyttan,
6. det finns betydande tekniska skäl, eller
7. det krävs för att byggnaden ska få godtagbara egenskaper avseende hälsa och säkerhet eller avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga eller för att tillvarata byggnadens kulturvärden.

2 § Försämring av tillgängligheten och användbarheten får endast ske om

1. byggnaden även efter ändringen uppfyller kraven i 2 och 3 kap.,
2. det krävs för att byggnaden ska få godtagbara egenskaper avseende hälsa och säkerhet eller avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga eller för att tillvarata byggnadens kulturvärden, eller
3. försämringen kan anses vara försumbar.

Ändrad användning

3 § Vid ändrad användning ska ändringens omfattning bedömas utifrån om den nya användningen ställer högre krav på tillgänglighet och användbarhet i byggnaden jämfört med den tidigare användningen.

Utformningskrav

4 § En tillbyggnad av en- och tvåbostadshus får inte innebära att bostaden, i dess utformning före tillbyggnaden, försämras med avseende på tillgänglighet och användbarhet.

Vid tillbyggnad av en- och tvåbostadshus i markplanet ska den tillbyggda delen utformas med samma nivå på tillgänglighet och användbarhet som gäller för uppförande av nya byggnader.

Kravet enligt andra stycket behöver inte uppfyllas om

1. den tillbyggda delen utan svårighet kan göras tillgänglig i efterhand, och

2. det finns skäl enligt 1 § eller det med hänsyn till stads- och landskapsbilden är olämpligt att lägga tillbyggnaden på samma nivå som huvudbyggnaden.

5 § Vid ändringar av flerbostadshus med fler än två våningar ska en tillgänglig och användbar hiss eller annan lyftanordning installeras, om sådan saknas. Kravet gäller om ändringen innefattar större ingrepp i trapphus, omdisposition av planlösningar eller omfattande ingrepp i byggnadens stomme.

Kravet behöver inte uppfyllas om det finns skäl enligt 1 § 2, 4, 6 eller 7, eller om det med hänsyn till boendekvaliteter är olämpligt.

Varsamhet

6 § En åtgärd ska anses uppfylla kravet på varsamhet om åtgärden respekterar byggnadens karaktär avseende

1. proportioner, form och volym,
2. materialval och utförande,
3. färgsättning, samt
4. detaljomsorg och detaljeringsnivå.

Åtgärden ska också ta tillvara detaljer som är väsentliga för byggnadens karaktär och bibehålla egenskaper av betydelse för boende- och brukarkvaliteter.

Förbud mot förvanskning

7 § För att en åtgärd inte ska anses medföra en förvanskning av en särskilt värdefull byggnad ska åtgärden

1. inte förändra byggnadens karaktärsdrag,
2. inte skada de egenskaper som ligger till grund för byggnadens eller områdets kulturvärden, och
3. vid utbyte av byggnadsdelar utföras med material och hantverksteknik som är anpassad till byggnadens ålder och karaktär.

Är en förändring av material eller teknik en förutsättning för att kunna

1. tillgodose utformningskraven och de tekniska egenskapskraven, eller
 2. upprätthålla funktionen hos de tekniska systemen på en acceptabel nivå,
- så ska åtgärden ändå inte anses vara en förvanskning.

Särskilt värdefull byggnad

8 § Vid bedömningen av om en byggnad ska anses vara särskilt värdefull ska en prövning göras mot följande kriterier:

1. Byggnaden tydliggör tidigare samhällsförhållanden genom att den
 - a) representerar en tidigare vanlig byggnadskategori eller konstruktion som nu har blivit sällsynt,
 - b) belyser tidigare bostadsförhållanden, sociala och ekonomiska villkor, arbetsförhållanden, olika gruppers livsvillkor, stadsbyggnadsideal eller arkitektoniska ideal samt värderingar och tankemönster, eller
 - c) har representerat en för lokalsamhället viktig funktion eller verksamhet.
2. Byggnaden tydliggör samhällsutvecklingen genom att den
 - a) genom sin funktion illustrerar ett väsentligt skeende eller en väsentlig samhällsföreteelse,
 - b) har tjänat som förebild eller på annat sätt varit uppmärksammas i sin samtid, eller
 - c) präglas av en stark arkitektonisk idé.
3. Byggnaden i sig utgör en källa till kunskap om äldre material och teknik.
4. Byggnaden värderas högt i ett lokalt sammanhang genom att den har haft stor betydelse
 - a) i ortens sociala liv,
 - b) för ortens identitet, eller

c) i lokala traditioner.

Byggnaden kan anses vara särskilt värdefull från konstnärlig synpunkt genom att den uppvisar särskilda estetiska kvaliteter eller har en hög ambitionsnivå med avseende på

1. arkitektonisk gestaltning,
2. i utförande och materialval, eller
3. i konstnärlig gestaltning och utsmyckning.

Byggnaden kan anses vara särskilt värdefull från miljömässig synpunkt genom att den utgör en del av en miljö som uppfyller kriterierna i första stycket.

För att en byggnad ska anses vara särskilt värdefull ska byggnaden särskilt väl belysa ett visst förhållande eller i sitt sammanhang ha få motsvarigheter som kan belysa samma förhållande.

Byggnader från tiden före 1920-talets bebyggelseexpansion, som har sin huvudsakliga karaktär bevarad, ska anses vara särskilt värdefulla om inte något talar däremot.

1. Denna författning träder i kraft den 1 juli 2024.

2. Äldre bestämmelser i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd får dock tillämpas i den utsträckning som framgår av punkten 3 i övergångsbestämmelserna till Boverkets föreskrifter (2024:xx) om ändring i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd.

2 Inledning

Denna konsekvensutredning redovisar Boverkets förslag till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader. Konsekvensutredningen beskriver författningsförslaget, vad Boverket har utrett samt konsekvenserna av förslaget.²

Författningsförslaget ska tydliggöra rollfördelningen, som innebär att staten bestämmer kravnivåerna och att samhällsbyggnadssektorn får större möjligheter att utveckla lösningar som uppfyller kraven.

Författningsförslaget ska fortsatt utformas som funktionskrav, men bestå av färre regler. Föreskrifterna om brandskydd samt bärförmåga stadga och beständighet kommer endast innehålla några få allmänna råd med hänvisning till standarder. För övrigt gäller att föreskrifterna inte ska innehålla några allmänna råd och inte hänvisa till standarder eller till föreskrifter eller riktlinjer från andra myndigheter eller organisationer.

Därigenom får samhällsbyggnadssektorn bättre förutsättningar, för att kunna vara mer proaktiv och ta ansvaret för att utveckla lösningar som möter de utmaningar som sektorn står inför, exempelvis inom hållbarhet och ekonomi. Sektorn har expertisen och kan bättre identifiera vilka lösningar som behöver utvecklas, jämfört med om statens styrning är mer detaljerad och långtgående.

2.1 Läsanvisningar

Konsekvensutredningens avsnitt har följande innehåll:

- Kapitel 1 redovisar författningsförslaget, Boverkets föreskrifter till tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.
- Kapitel 2 beskriver de problem som finns med de gällande reglerna, målet med författningsförslaget och Boverkets arbetsmetod.
- Kapitel 3 redovisar de rättsliga förutsättningarna, de bemyndiganden som Boverkets beslutanderätt grundar sig på samt ställningstaganden till om författningsförslaget ska anmälas till EU som tekniska regler respektive enligt tjänstedirektivet.
- Kapitel 4 beskriver de gällande reglerna, bland annat berörda delar av plan- och bygglagen (2010:900), PBL, plan- och byggförordningen (2011:338),

² Konsekvenser av förslaget beskrivs i enlighet med 6–8 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning samt förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

PBF, och Boverkets byggregler (BFS 2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, BBR.

- Kapitel 5 beskriver och motiverar förslagen i den nya författningens fyra delar – 1 kap. Övergripande bestämmelser, 2 kap. Utformningskrav vid uppförande av nya byggnader, 3 kap. Tekniska egenskapskrav vid uppförande av nya byggnader och 4 kap. Krav vid ändring av byggnader.
- Kapitel 6 rör tidpunkten för ikraftträdande, övergångsbestämmelser och informationsinsatserna om författningsförslaget.
- Kapitel 7 redovisar vilka kostnadmässiga och övriga konsekvenser som författningsförslaget får
 - för byggherrar, företag (byggtreprenörer, installatörer, projektörer och byggmaterialtillverkare) och byggnadsägare
 - för stat, region och kommun
 - i förhållande till Europeiska unionen och det nordiska samarbetet
 - för miljö och klimat, kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö samt social hållbarhet.
- Kapitel 8 redovisar författningskommentarer för varje paragraf i författningsförslaget.

2.1.1 Förkortningar

BBR	Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd
EKS	Boverkets föreskrifter och allmänna råd (2011:10) om tillämpning av europeiska konstruktionsstandarder (eurokoder).
PBF	Plan- och byggförordningen (2011:338)
PBL	Plan- och bygglagen (2010:900)

2.2 Problembeskrivning

Det finns kritik mot BBR som går ut på att regleringen ofta uppfattas som oförutsägbar, omfattande och kostnadsdrivande av samhällsbyggnadssektorn. Detta påverkas bland annat av hur reglerna är strukturerade och presenteras. Sammantaget kan detta vara en bidragande faktor till problemet som regeringen pekat ut, att byggandet i Sverige inte är kostnadseffektivt.

Utformningen av BBR har enligt Boverket bidragit till en otydlig rollfördelning mellan staten och samhällsbyggnadsbranschen. Trots att allmänna råd är rekommendationer, tillämpar kommuner och byggherrar i praktiken många

gångar allmänna råd som föreskrifter. De allmänna råden har därför i stor utsträckning blivit normerande.³

2.2.1 Allmänna råd används som om de var bindande krav

Allmänna råd är sådana generella rekommendationer om tillämpningen av en författning som anger hur någon kan eller bör handla i ett visst hänseende⁴. Om föreskriften är mindre precist formulerad, kan de allmänna råden komplettera föreskriften genom att ange vad man kan eller bör göra för att kravet ska uppnås.

I allmänna råd till BBR finns även utdrag ur lagar och förordningar, kunskaps-spridande och vägledande information, definitioner av termer i föreskrifterna, upplysningar om när vissa krav i BBR bör tillämpas samt hänvisningar till andra föreskrifter.

I BBR:s allmänna råd hänvisas i många fall till standarder för att ge exempel på lösningar samt verifieringsmetoder såsom mätmetoder och beräkningsmetoder för hur föreskriftens krav kan uppfyllas. När ett allmänt råd hänvisar till en viss standard kan den bli normerande. Det kan vara svårt för byggherren att visa att kraven är uppfyllda om det allmänna rådet inte följs. Om standarden innehåller exempel på godkända lösningar kan incitamenten bli svaga för att tillämpa andra lösningar, eftersom det finns en risk att alternativa lösningar inte godtas.⁵

2.2.2 Innovation och nytänkande begränsas

Om byggherrar följer det allmänna rådet kan de lita på att lösningen godkänns av byggnadsnämnden. Vill byggherrar däremot pröva någon annan lösning kan de inte alltid förutse vad som kommer att krävas för att kommunerna ska godta lösningen. Det kan därför uppstå diskussioner mellan kommuner och byggherrar om hur de allmänna råden ska tillämpas eller tolkas. Olika tolkningar av hur kraven ska uppfyllas inför bygglov och startbesked kan enligt byggherrar även medföra ändringar som fördyrar ett projekt.

Genom att de allmänna rådets status ibland uppfattas som otydliga försvagas incitamenten till att utveckla nya produkter och produktionsmetoder. Därmed motverkas syftet med funktionskrav, som är att byggherren är fri att finna metoder och lösningar för att uppfylla föreskrifternas krav. Sektorn får svårare att

³ Boverket (2020): Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler (rapport 2020:31).

⁴ Författningssamlingsförordningen (1976:725).

⁵ Aktörer på byggherresidan har återkommande nämnt SS 914221 *Byggnadsutformning – Bostäder – Invändiga mått* som exempel på en standard som har blivit normerande. Branschen anser att standarden är föråldrad och inte anpassad till dagens behov av små lägenheter och flexibilitet. Kommittén för modernare byggregler (SOU 2019:68).

utveckla lösningar och metoder som kan höja produktiviteten och främja kostnadseffektiva lösningar.

2.2.3 Tillgänglighetsreglerna idag

Reglerna om tillgänglighet och användbarhet i BBR har ökat i omfattning över tid, både beträffande antal regler och mängden text. Sedan 2011, när utformningskrav på tillgänglighet och användbarhet infördes i PBL, finns angivelser i BBR av vilka regler som är utformningskrav och vilka som är tekniska egen-skapskrav. De finns i samma avsnitt i författningen och i flera fall inom samma bestämmelse. Detta gör att reglerna är svåröverskådliga.

Det förekommer allmänna råd som skapar praktiska problem vid tillämpningen och som kan göra reglernas syften och betydelser otydliga. Föreskrifterna om tillgänglighet och användbarhet innehåller detaljerade allmänna råd som kan vara svåra att avvika från. För bostäder finns hänvisningar till en standard, som medför att den detaljering som standarden har även blir normerande för tillämpningen. Det förekommer begrepp som är otydliga och svåra att tillämpa. Det finns därför ett behov av att förtydliga reglerna.

2.3 Syften och mål med författningsförslaget

Författningsförslaget påverkar inte kravnivåerna enligt lag och förordning, de ligger kvar. Regelarbetet omfattar enbart Boverkets tillämpningsföreskrifter.

Förslaget ska tydliggöra rollfördelningen mellan staten, samhällsbyggnadssektorn och standardiseringen. Boverket ska i föreskrifterna precisera de krav som ställs i lag och förordning, medan samhällsbyggnadssektorn tar fram lösningar som uppfyller kraven, med standardiseringen som alternativ.

Efter översynen ska byggreglerna

- bestå av färre regler
- vara formulerade som teknik- och materialneutrala funktionskrav
- bara innehålla bindande föreskrifter – i princip inga allmänna råd och inga hänvisningar till standarder, regler eller allmänna råd från andra myndigheter eller organisationer

Byggreglerna ska enligt författningsförslaget utgöras av ett förenklat, konsekvent och funktionsbaserat teknik- och material neutralt regelverk med en likriktad struktur och detaljeringsgrad.

Tydligare krav ökar förståelsen om kravens syften och innebörd. Därigenom kommer reglerna att möjliggöra för samhällsbyggnadssektorn att utveckla nya lösningar på ett bättre sätt än med gällande regler och därigenom främja

innovationer. Därmed skapas bättre förutsättningar för ett mer kostnadseffektivt byggande och en ökad konkurrens kan stimuleras.

2.4 Motiv till att reglera tillgänglighet

Möjligheten för personer med funktionsnedsättning att kunna använda byggda miljöer självständigt är en grundläggande fråga. I Sverige gäller FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning sedan år 2009, vilket medför att lagar och offentlig verksamhet ska följa artiklarna i den. Det övergripande syftet är att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får sina mänskliga rättigheter i likhet med alla andra samhällsmedborgare.

Enligt PBL gäller kraven på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. För bostäder hänger reglerna starkt ihop med reglerna om bostäders lämplighet för sitt ändamål.

Minimikrav för byggnaders tillgänglighet och användbarhet behövs för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning kan ha tillgång till och använda byggnaderna. De som kommer att använda byggnaderna finns inte alltid representerade när byggnaden projekteras eller byggs. De saknar därför inflytande över att byggnaden uppfyller utformningskraven och de tekniska egenskapskraven. Därför ställer samhället krav, genom PBL och PBF, på att en byggnad ska vara tillgänglig och användbar.

Boverkets byggregler är en precisering av kraven i PBL och PBF som anger miniminivån för att en byggnad ska vara tillgänglig och användbar.

2.5 Nollalternativ

Nollalternativet, innebär att nuvarande regler i BBR förblir oförändrade. Det innebär att samtliga problem som beskrivits med nuvarande regelstruktur kvarstår.

2.6 Alternativa lösningar

Den alternativa lösningen till författningsförslaget är att föreskriften om tillgänglighet upphävs och inte ersätts med nya föreskrifter. Det medför risker och kostnader och alternativet har därför inte valts.

Om det bara finns krav på lag- och förordningsnivå kan det vara svårt att tolka de övergripande samhällskraven i lag och förordning vilket även kan leda till höga tillämpningskostnader för till exempel byggherrar och kommuner. Myndighetsföreskrifterna förtydligar samhällskraven och gör kraven praktiskt tillämpbara för byggherrar, projektörer och kommuner.

I övrigt har Boverket för varje föreskrift och allmänt råd analyserat alternativa lösningars ändamålsenlighet, effektivitet och konsekvenser. Det har resulterat i att vissa regler i BBR inte finns i författningsförslaget och att delar ur BBR:s allmänna råd finns som föreskrifter. En del regler har modifierats för att bli mer träffsäkra eller mer effektiva. Analyserna redovisas i kapitel 5.

2.7 Arbetsmetod

Under arbetet med författningsförslaget har Boverket haft kontakt med sektorn, akademien, kommuner och andra myndigheter. Boverket har bland annat genomfört möten med bransch- och intresseorganisationer, bostadsutvecklare och arkitekter för att inhämta deras perspektiv.

Boverket har även haft möten med CBA, Centrum för boendets arkitektur, Chalmers tekniska högskola. Boverket har haft samarbete med Arbetsmiljöverket avseende olika regleringsområden med koppling till Boverkets regler. Boverket har under arbetets gång haft möten med Svenska Institutet för Standarder, SIS.

I översynen av föreskriften om tillgänglighet och användbarhet har Boverket skickat ut formulär till kommuner, byggherrar och certifierade sakkunniga tillgänglighet (TIL).

2.8 Avgränsningar

Författningsförslaget omfattar utformningskravet och tekniska egenskapskravet på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader. De regler om tillgänglighet och användbarhet på tomter som finns i 3:12 och 3:514 BBR ingår inte i förslaget. Översyn av dessa regler ingår i en annan del av projektet som samlat hanterar tomtkraven i BBR (skydd mot olyckor på tomter, tillgänglighet och användbarhet på tomter, framkomlighet för utryckningsfordon).

En viktig utgångspunkt och avgränsning i översynen är att kravnivån, det vill säga samhällets krav på byggnader, inte ska förändras.

2.9 Centrala begrepp

Här förklaras vissa begrepp som finns i författningsförslaget och vad som avses med dem.

Med begreppet ”nedsatt rörelseförmåga” avses exempelvis nedsatt funktion i armar, händer, bål och ben liksom dålig balans. Personer med nedsatt rörelseförmåga kan vara användare av till exempel rullstol, rollator eller käpp.

Med begreppet ”nedsatt orienteringsförmåga” avses exempelvis nedsatt syn, hörsel eller kognitiv förmåga (utvecklingsstörning, hjärnskada).

Med begreppet ”plan” avses våningsplan, källarplan eller vindsplan. Våningsplan avser golvplanet i en våning. Källarplan avser golvplanet i varje del av en källare som är avgränsad med på varandra följande bjälklag samt ytterväggar. Vindsplan avser golvplanet i en vind. Källarplan eller vindsplan kan samtidigt vara våningsplan.

3 Rättsliga förutsättningar

Detta kapitel beskriver de rättsliga förutsättningarna för Boverkets förslag till nya föreskrifter och innehåller bland annat de uppgifter om föreskriftsbemyndiganden som avses i 6 § 4 förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

3.1 Boverkets bemyndigande

Boverkets förslag till nya föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader utgör tillämpningsföreskrifter till plan- och bygglagen samt plan- och byggförordningen. Föreskrifterna innehåller både utformningskrav som prövas vid bygglov och tekniska egenskapskrav som hanteras i samband med det tekniska samrådet och startbeskedet.

Boverket får meddela de föreskrifter som behövs för tillämpning av bestämmelserna om utformningskrav avseende tillgänglighet och användbarhet i 8 kap. 1 § 3 PBL och 3 kap. 4 § PBF. Det framgår av 10 kap. 1 § 3 PBF. Boverket får meddela de föreskrifter som behövs för tillämpningen av bestämmelserna om tekniska egenskapskrav avseende tillgänglighet och användbarhet i 8 kap. 4 § första stycket 8 PBL och 3 kap. 18 § PBF. Det framgår av 10 kap. 3 § 9 PBF.

Författningsförslaget innehåller även sådana regler som behövs för tillämpning av bestämmelserna om undantag från utformningskraven och de tekniska egenskapskraven vid ändring av byggnad i 8 kap. 7 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL och 3 kap. 23 § PBF. Boverket har bemyndigats att meddela sådana föreskrifter i 10 kap. 8 § PBF.

Vidare innehåller författningsförslaget regler som behövs för tillämpningen av reglerna i 10 kap. 5 § PBL om byggherrens egenkontroll. Boverket har bemyndigats att meddela sådana föreskrifter i 10 kap. 24 § 1 PBF.

3.2 Anmälan av tekniska regler

Eftersom författningsförslaget innehåller sådana tekniska regler som avses i 2 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler, kommer informationsförfarande enligt denna förordning att genomföras. Innan Boverket fattar beslut om föreskrifterna, kommer de att anmälas till Kommerskollegium som i sin tur kommer att anmäla förslagen till Europeiska Kommissionen.

3.3 Anmälan av krav enligt tjänstedirektivet

Författningsförslaget reglerar inte tillträde till eller utövande av tjänsteverksamhet, och Boverket gör därför bedömningen att författningsförslaget inte behöver anmälas enligt EU:s tjänstedirektiv⁶ och 2 § förordningen (2009:1078) om tjänster på den inre marknaden.

3.4 Regeringens medgivande

Boverket gör bedömningen att författningsförslaget inte medför sådana väsentliga effekter på kostnader för staten, kommuner eller regioner att medgivande krävs av regeringen enligt förordningen (2014:570) om regeringens medgivande till beslut om vissa föreskrifter.

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/123/EG av den 12 december 2006 om tjänster på den inre marknaden.

4 Beskrivning av gällande regler

I kapitlet beskrivs gällande regler om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader i PBL, PBF och BBR. Dessutom beskrivs relevanta delar av Arbetsmiljöverkets regler.

4.1 Plan- och bygglagen

I grunden är det plan- och bygglagen (2010:900), PBL, som ställer krav på en byggnadsutformning och tekniska egenskaper. Enligt 8 kap. 1 § 3 PBL är tillgänglighet och användbarhet ett av tre utformningskrav. Enligt 8 kap. 4 § första stycket 8 PBL är tillgänglighet och användbarhet ett av elva tekniska egenskapskrav som ställs på ett byggnadsverk.

Enligt 8 kap. 6 § PBL gäller kraven på tillgänglighet och användbarhet i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 inte i fråga om

1. en arbetslokal, om kraven är obefogade med hänsyn till arten av den verksamhet som lokalen är avsedd för,
2. ett fritidshus med högst två bostäder, och
3. tillgänglighet till ett en- eller tvåbostadshus, om det med hänsyn till terrängen inte är rimligt att uppfylla kraven.

4.2 Plan- och byggförordningen

I 3 kap plan- och byggförordningen (2011:338), PBF, preciseras kraven på tillgänglighet och användbarhet. I 3 kap. 4 § preciseras utformningskravet på tillgänglighet och användbarhet. I 3 kap. 18 § preciseras tekniska egenskapskravet på tillgänglighet och användbarhet.

Enligt 3 kap. 4 och 18 §§ behöver en bostad inte vara tillgänglig genom en hiss eller annan lyftanordning, om byggnaden har färre än tre våningar. Om bostaden inte kan nås från marken, ska byggnaden dock vara projekterad och utförd på ett sådant sätt att en hiss eller annan lyftanordning kan installeras utan svårighet. Med våning jämställs vind där det finns en bostad eller huvuddelen av en bostad.

4.3 Boverkets byggregler

Boverkets byggregler, BBR, innehåller föreskrifter och allmänna råd som preciserar utformningskrav, tekniska egenskapskrav och tomtkrav i PBL och PBF. Kraven i BBR gäller vid uppförande av en ny byggnad och vid ändring av en byggnad.

4.3.1 Avsnitt 1 BBR – Inledning

Avsnitt 1 BBR innehåller anvisningar om hur föreskrifterna i BBR ska läsas och tolkas samt innehåller föreskrifter och allmänna råd om ändring av byggnad. Regler om ändring av byggnad i BBR och PBL beskrivs närmare under 4.3.6.

I avsnittet finns hänvisningar till andra myndigheter, andra föreskrifter från Boverket och EU-förordning.

Avsnitt 1:3 beskriver de allmänna råden som finns i BBR, och hur de bör användas. Tillämpningsproblem som följt av de allmänna råden beskrivs närmare under 2.2.1.

Avsnitt 1:6 Terminologi hänvisar till publikationen ”Plan-och byggtermer 1994, TNC 95”. Denna publikation uppdateras inte längre med nya termer. Hänvisningen är därför inte aktuell för termer som tagits i bruk efter 1994 vilket ökar risken för olika tolkningar av begrepp.

4.3.2 Avsnitt 2 BBR – Allmänna regler

För att förenkla tillämpningen krävs en samsyn kring centrala och övergripande begrepp som används i flera delar av byggreglerna. Avsnitt 2 innehåller övergripande regler och beskrivningar som berör samtliga de krav som regleras i BBR. Här finns till exempel stöd för vilken typ av dokumentation som en byggnadsnämnd kan begära in.

Reglerna i avsnitt 2 BBR preciserar kraven i 10 kap. 5 § PBL samt 3 kap. 8 och 9 §§ PBF. Avsnittet innehåller föreskrifter men framför allt allmänna råd för projektering och verifiering, vad som är ett fackmässigt tillvägagångssätt vid projektering och byggherrens ansvar för att ta in erforderlig kompetens.

4.3.3 Avsnitt 3 BBR - Tillgänglighet och användbarhet

Regler som preciserar utformningskrav och tekniska egenskapskrav på tillgänglighet och användbarhet finns i avsnitt 3 BBR, i avsnitt 3:1 och 3:51.

Avsnitten 3:11 (allmänt), 3:13 (tillgängliga och användbara entréer till byggnader), 3:14 (tillgänglighet och användbarhet i byggnader) och 3:51 (krav på tillgänglighet vid ändring av byggnad) BBR innehåller föreskrifter och allmänna råd till såväl 8 kap. 1 § 3 PBL, 8 kap. 4 § första stycket 8 PBL, 3 kap. 4 § PBF och 3 kap. 18 § PBF, vid uppförande av ny byggnad, som till 8 kap. 7 § PBL, vid ändring av byggnad.

Enligt 8 kap. 9 § 5 PBL ska personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kunna komma fram till byggnadsverk och på annat sätt använda tomten, om det med hänsyn till terrängen och förhållandena i övrigt inte är orimligt. I

avsnitt 3:12 (tillgänglighet och användbarhet på tomter) BBR finns föreskrifter och allmänna råd om tillgänglighet och användbarhet på tomter. Det ingår inte i den nu föreslagna nya författningen som enbart reglerar byggnader. Dessa regler kommer efter översynen att ingå i en annan ny separat författning där kraven på tomter regleras samlat.

En relativt stor andel av reglerna i aktuella avsnitt är allmänna råd. De allmänna råden innehåller i flera avseenden detaljer, mått och värden som definierar en nivå för kravet på tillgänglighet och användbarhet och konkretiserar själva funktionskravet. Exempel på detta är ett allmänt råd om utformningen av en tillgänglig och användbar toalett i en publik lokal (avsnitt 3:1453 BBR). I avsnitten finns hänvisningar till standarder på flera ställen.

4.3.4 Regler med koppling till både tillgänglighet och säkerhet

Avsnitt 8 BBR innehåller vissa föreskrifter och allmänna råd som har grund i både säkerhets- och tillgänglighetskravet i PBL och PBF. Detta framgår redan av ingressen till avsnitt 8 BBR genom hänvisning till 3 kap. 4 och 18 §§ PBF anger att avsnittet innehåller regler som ansluter till utformnings- och tekniska egenskapskraven avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Ett exempel på en regel som har sin grund i både säkerhet och tillgänglighet är det allmänna rådet om kontrastmarkering av trappor (avsnitt 8:232 BBR).

4.3.5 Sambandet mellan tillgänglighet och lämplighet

Regler om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga har ett starkt samband till regler om bostäders lämplighet för sitt ändamål. Tillgänglighetskravet har direkt påverkan på bostäders storlek.

Avsnitt 3 BBR innehåller föreskrifter och allmänna råd som har grund i både lämplighets- och tillgänglighetskravet i PBL och PBF. Bland annat finns i BBR hänvisningar både i regler om bostadsutformning och om tillgänglighet till samma standard, SS 91 42 21 Byggnadsutformning – Bostäder – Invändiga mått, för dimensionerande mått och inredningslängder.

Regler om bostäder i flera plan är ett annat exempel på regler som finns både i avsnitt om tillgänglighet (avsnitt 3:147 BBR) och om bostäders lämplighet (avsnitt 3:221 BBR).

4.3.6 Ändring av byggnad

Vid såväl uppförande av nya byggnader som vid ändring ska utformningskraven och de tekniska egenskapskraven enligt PBL uppfyllas. Vid ändring ska

dessutom varsamhetskravet och förvanskningsförbudet tillgodoses. Kraven gäller oberoende av om en åtgärd kräver bygglov eller anmälan, eller inte.

Med den definition av ändring som finns i 1 kap. 4 § PBL gäller kraven vid en mycket stor mängd åtgärder, även begränsade åtgärder som de flesta skulle se som underhållsåtgärder.

Även ändrad användning av byggnaden är en ändring, oberoende av om det vidtas byggnadstekniska åtgärder eller inte.

En viktig begränsning är att vid ändring ska kraven som huvudregel tillämpas på själva den ändrade delen.

Kraven gäller alla befintliga byggnader, från slott till friggebod, från de allra äldsta till de som fick sitt slutbesked igår.

Anpassa och göra avsteg

Vid ändring av en byggnad får byggherren enligt 8 kap.7 § PBL göra avsteg från eller anpassa utformningskraven och de tekniska egenskapskraven med hänsyn till:

- ändringens omfattning
- byggnadens förutsättningar
- varsamhetskravet
- förvanskningsförbudet.

För många enkla åtgärder måste anpassningsutrymmet med hänsyn till ändringens omfattning anses vara så stort att det enda krav som kan ställas är att åtgärden inte får försämra byggnadens egenskaper. För mycket omfattande åtgärder kan däremot anpassningsutrymmet vara mycket begränsat.

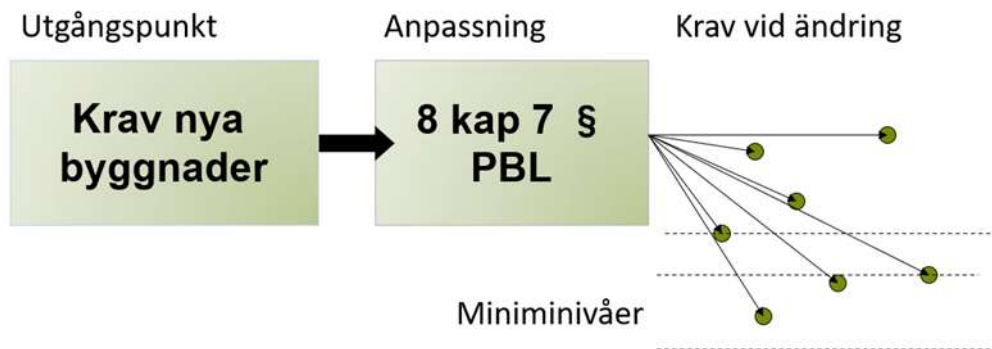
När det gäller kravet på tillgänglighet och användbarhet finns det dock en specialreglering som gör att det måste vara uppenbart oskäligt om kraven ska få anpassas med hänsyn till ändringens omfattning.

Antalet olika möjliga ändringssituationer kan betraktas som oändligt och alla kan inte beskrivas i föreskriftsform. Därmed är syftet med reglerna i författningsförslaget om ändring främst att tydliggöra hur kravnivån i det enskilda fallet ska fastställas.

För att fastställa kravnivåerna för nya byggnader görs alltid en avvägning mellan den förväntade nyttan och kostnaderna. Ett krav som för en ny byggnad bara medför begränsade merkostnader kan vid ändring medföra helt andra kostnader, dels ekonomiska, dels i form av konsekvenser för andra värden. Detta kan också påverka kravnivåerna vid ändring av byggnad.

Utformningen av reglerna gör att det finns ett relativt stort bedömningsutrymme i det enskilda fallet. Detta gör att reglerna kan uppfattas som otydliga och svårförutsägbara. Samtidigt är bedömningsutrymmet en förutsättning för att kraven ska kunna ställas på en rimlig och relevant nivå i det enskilda fallet.

Figur 1. Krav vid uppförande av nya byggnader och krav vid ändring

Det principiella sambandet mellan krav vid uppförande av nya byggnader och krav vid ändring av byggnader. Vid ändring finns inte en kravnivå som gäller för alla byggnader, utan kravnivån måste alltid fastställas utifrån det aktuella projektets förutsättningar. Men det finns alltid en miniminivå som inte får underskridas. Det gäller speciellt sådana krav som är till för att skydda människors liv och hälsa.

Reglerna om ändring i BBR

BBR inleds med två allmänna avsnitt som är tillämpbara på utformningskraven i 8 kap. 1 § 1 och 3 PBL och egenskapskraven i 8 kap. 4 § 1–9 PBL.

Därpå följer sex avsnitt som reglerar hur respektive utformningskrav och tekniskt egenskapskrav ska tillämpas vid uppförande av nya byggnader respektive vid ändring av byggnader.

Det finns särskilda regler om ändring av byggnader och tillgänglighet och användbarhet i avsnitt 3:51 BBR. Reglerna om nya byggnader innehåller många fler bestämmelser än reglerna om ändring av byggnader, som också är på en mer allmän nivå än reglerna om nya byggnader.

Utrymmet att vid ändring anpassa och göra avsteg från utformningskraven och de tekniska egenskapskraven preciseras i generella termer i avsnitt 1:22 BBR. Där förtydligas också varsamhetskravet och förvanskningförbudet. I avsnitt 1:2235 BBR preciseras innebörden av tre begrepp som sedan används i sak avsnitten för att ange anpassningsutrymmet i förhållande till enskilda bestämmelser.

I de allmänna råden finns stöd för att underlätta bedömningen i det enskilda fallet, i form av exemplifieringar och faktorer som kan vägas in i bedömningen.

Vid ändring av byggnad tas även hänsyn till byggnadens förutsättningar och kulturvärden. Detta innebär att byggherren behöver ha kännedom om den enskilda byggnaden för att fastslå vilka krav som gäller i det enskilda fallet. I BBR nämns därför behovet av att skaffa sig kännedom om den befintliga byggnaden i avsnitt 2:311 och 2:321.

4.3.7 Arbetsmiljöverkets regler om tillgänglighet

I en del fall gäller både Boverkets byggregler och Arbetsmiljöverkets föreskrifter samtidigt, och krav på tillgänglighet för arbetsplatser finns i Arbetsplatsens utformning (AFS 2020:1). Exempelvis en publik lokal, som ett bibliotek eller en butik, omfattas både av Boverkets byggregler och Arbetsplatsens utformning, och båda författningarnas krav ska uppfyllas. Men byggnadsnämnden prövar eller bedömer inte uppfyllelsen av Arbetsmiljöverkets krav.

Bostäder i särskilda boendeformer för äldre är både bostäder och arbetsplatser, vilket innebär att bostäderna även behöver uppfylla de krav som ställs i Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Det påverkar exempelvis behovet av area i ett hygienrum i sådana bostäder.

5 Beskrivning av förslaget

I detta kapitel finns en allmän redogörelse av förslaget till nya föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader, de överväganden som gjorts och vilka förändringar som skett i förhållande till reglerna i BBR. Kapitlet inleds med en övergripande beskrivning av hur den nya regelmodellen har tillämpats på reglerna om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Därefter redogörs för bestämmelserna i författningens fyra kapitel.

Komplement till denna redogörelse finns i kapitel 8, med författningskommentarer till varje paragraf i författningsförslaget. I bilaga 1 finns två olika typer av jämförelsetabeller i vilka läsaren kan se vilket eller vilka avsnitt i BBR som motsvarar vilken paragraf i Boverkets förslag till nya föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

5.1 Författningsförslagets utformning

Boverket har analyserat varje föreskrift och varje allmänt råd i BBR och tagit ställning till vilka regler som ska finnas med i den nya författningen.

Författningsförslagets struktur har fyra kapitel:

- 1 kap. Övergripande bestämmelser
- 2 kap. Utformningskrav vid uppförande av nya byggnader
- 3 kap. Tekniska egenskapskrav vid uppförande av nya byggnader
- 4 kap. Krav vid ändring av byggnader

I kapitel 1 finns förslag till föreskrifter om projektering, kontroll och dokumentation, som motsvarar allmänna råd i BBR. Författningsförslaget är allmänt hållet och ställer inga detaljkrav på hur projektering och kontroll ska gå till.

I kapitel 2 och 3 finns funktionskrav som tillåter olika lösningar. Kraven är teknik-, metod- och materialneutrala.

I kapitel 4 finns förslag till föreskrifter om vilka anpassningar och avsteg som får göras vid ändringar av byggnader jämfört med kraven på nya byggnader och hur kraven i övrigt ska tillämpas vid ändring av byggnader. De underlättar för såväl byggherrar som myndigheter.

Författningsförslaget kan i vissa situationer innebära att kraven justeras upp eller ner i förhållande till BBR, men den sammantagna bedömningen är att kravnivån totalt sett inte förändras. Boverket bedömer att författningsförslaget håller sig inom de kravnivåer som beslutats av riksdagen och regeringen.

Att förslag till specifika lösningar, som finns i allmänna råd i BBR, inte finns i författningsförslaget, ska inte tolkas som en sänkning av kravnivån. Byggnader ska projekteras och utföras på ett fackmässigt sätt, enligt 1 kap. De lösningar och arbetsmetoder som tillämpas av byggsektorn idag och som uppfyller dagens krav ska fortsatt kunna tillämpas. Författningsförslaget tydliggör dock att även andra lösningar kan godtas.

Tre preciseringsnivåer

Enligt den nya regelmodellen kan bestämmelserna ha tre olika preciseringsnivåer: A, B eller C.⁷ Olika bestämmelser inom samma område kan formuleras med olika preciseringsnivåer.

Boverket har formulerat krav med den lägre preciseringsnivån, där Boverket bedömer att det finns möjlighet samt vilja och initiativ hos branschen att utarbeta egna lösningar och verifieringsmetoder.⁸

Boverket bedömer att de flesta mått och värden i allmänna råd inte ska finnas i författningsförslaget. Ett kvantitativt krav kan bli för skarpt styrande för den enskilda situationen med sina unika förutsättningar. I en annan situation kan ett kvantitativt minimikrav riskera bli otillräckligt för den enskilda situationen. Exempelvis har måttet för en tillgänglig och användbar toalett i publika lokaler, som anges i allmänt råd till 3:1453 BBR, inte förts in som föreskrift i förslaget. Likaså har måttet för kontrastmarkering enligt allmänt råd 3:1423 BBR bedömts vara olämpligt att göra om till föreskrift. För att kraven ska kunna bli så ändamålsenliga som möjligt är den kvalitativa preciseringsnivån att föredra eftersom den möjliggör en anpassning i varje enskilt fall. I vissa fall har Boverket emellertid bedömt att det finns ett fortsatt behov av måttsättningar i författningsförslaget (preciseringsnivå C). Till exempel är måttet för maximal lutning i ett kommunikationsutrymme (en ramp) infört som föreskrift i förslaget.

⁷ Boverkets rapport 2020:31, Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler, s. 25 ff.

⁸ Ibid, s. 26.

5.2 Övergripande bestämmelser

5.2.1 Portalparagrafen

Portalparagrafen anknyter till formuleringarna i 8 kap. 1 § 3 och 8 kap. 4 § första stycket 8 i PBL och 3 kap. 4 och 18 §§ PBF.

Vidare tydliggörs att föreskrifterna gäller både utformningskrav och tekniska egenskapskrav.

5.2.2 Mindre avvikelser

Här beskrivs hur bestämmelsen om mindre avvikelser hanteras i förhållande till övriga bestämmelser. Vidare beskrivs hur behovet av en regel om mindre avvikelser förändras av att författningen inte har några allmänna råd.

Regler om mindre avvikelser finns i avsnitt 1:21 BBR och avser endast avvikelser från föreskrifterna. Enligt denna regel är det byggnadsnämnden som kan medge en mindre avvikelse. Formuleringen i BBR skulle kunna ge intryck av att byggnadsnämnden kan befria byggherren från det fulla ansvaret för att uppfylla de tekniska egenskapskraven i 8 kap. 4 § PBL. Att byggnadsnämnden skulle kunna göra så har inte stöd i PBL.

Den tillskriver dessutom byggnadsnämnden en roll utöver den som ges i PBL. I stället kan nämnden, i den övergripande bedömningen av om byggnaden kan antas komma att uppfylla 8 kap. 4 § 8 PBL, 3 kap. 18 § PBF inkludera en bedömning av om byggherren har tillämpat bestämmelsen om mindre avvikelser på ett korrekt sätt. Därför föreslår Boverket att bestämmelsen om mindre avvikelser formuleras om, jämfört med nu gällande regler, även om syftet är detsamma. Den praktiska skillnaden i tillämpningen bedöms bli i det närmaste obefintlig, för både byggherren och byggnadsnämnden.

Ändringen tydliggör att det är byggherren som har ansvaret för att en åtgärd uppfyller alla krav i författningen. Samtidigt är det Boverkets bedömning att det är byggherren som i sin projektering, på ett ansvarsfullt sätt, ska avgöra om en mindre avvikelse från en föreskrift kan tillämpas.

Därefter är det byggnadsnämndens uppgift, som för övriga regler, att inför startbesked eller slutbesked bedöma om byggherren har tillämpat reglerna på ett korrekt sätt.

Eftersom författningsförslaget bara innehåller föreskrifter och inga allmänna råd kan föreskrifterna också bli mer rigida. Därför kan behovet komma att öka, av att göra mindre avvikelser från föreskrifterna. Möjligheten finns, under förutsättning att lösningen gör att föreskrifternas syfte uppnås, trots att den formellt strider mot ordalydelsen.

Vad gäller utformningskraven ska en prövning ske av om mindre avvikelser kan göras. Utformningskravet på tillgänglighet och användbarhet har sin grund i 8 kap. 1 § PBL och att det uppfylls är en förutsättning för att bygglov ska kunna ges enligt 9 kap. PBL. Det är byggnadsnämnden som prövar om bygglov ska ges eller inte. Det ska framgå av bygglovsbeslutet om mindre avvikelser har getts. Exempel på föreskrift med utformningskrav är att en ramp får luta högst 1:12. Om det i det enskilda fallet finns särskilda skäl, byggnaden ändå blir tekniskt tillfredsställande och det inte finns någon avsevärd olägenhet från annan synpunkt skulle byggnadsnämnden kunna i prövning av bygglovet medge mindre avvikelser genom att tillåta en något brantare ramp. Detta under förutsättning att övergripande bestämmelser med krav på tillgänglighet i PBL och PBF uppfylls och syftet med kravet på tillgänglighet ändå uppfylls.

5.2.3 Byggprodukter

Begreppet ”byggprodukter med bedömda egenskaper” ändras till ”byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper”. Ändringen förtydligar att byggherren alltid måste bedöma byggprodukters egenskaper. Det blir tydligare att de regler som särskilt handlar om förhandsbedömda egenskaper gäller just sådana som omfattas av definitionen i 1 kap. 6 § författningsförslaget. Byggprodukter ska ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som det har betydelse för att uppfylla kraven i författningen enligt 1 kap. 7 § författningsförslaget. Detta behövs för att byggherren ska kunna bedöma att produkterna är lämpliga att infogas i byggnadsverket.

Vid återanvändning eller återbruk kan produkter ha fått förändrade egenskaper via åldring, slitage eller annan påverkan. Frågeställningar kring cirkulärt byggande har visat på behov av att branschen utvecklar standardiserade verifieringsmetoder för produkter som ska återbrukas eller återanvändas.

Läs mer om konsekvenser för cirkulärt byggande i avsnitt 7.6.1.

5.2.4 Termen fackmässigt

I bestämmelserna om projektering, utförande och kontroll finns krav på fackmässighet i projektering och utförande, för att säkerställa att den färdiga byggnaden kan antas uppfylla kraven i författningsförslaget.

Kravet om fackmässighet innebär normalt att den som projekterar eller utför arbete ska ha en kompetens som motsvarar vad som kan krävas av en yrkesmässig person inom den aktuella professionen. Vilka kunskaper och färdigheter som behövs, beror på sakområdet och åtgärdens komplexitet. Fackmässighet kopplas avsiktligt inte till någon specifik utbildning eller certifiering. Om byggherren inte själv besitter de kunskaper och färdigheter som krävs för att

kunna projektera eller utföra arbetet på ett fackmässigt sätt ansvarar byggherren för att sådan kompetens finns i organisationen.

Fackmässighet kan uppnås till exempel genom att använda vetenskapligt baserade metoder, lämpliga branschstandarder, branschregler eller andra accepterade metoder för att utföra arbetsmoment på ett sakkunnigt sätt. Metoder ska vara tillförlitliga. Den som vill frångå en standard behöver visa att de tekniska egenskapskraven i författningsförslaget ändå kan antas uppfyllas. Detta gör att det krävs transparens och spårbarhet.

Den som projekterar på ett fackmässigt sätt tar fram underlag och utför arbete som gör att andra fackmän kan bilda sig en uppfattning om innehållet, till exempel genom användningen av begrepp och enheter samt genom upplägg och struktur.

Kravet på fackmässighet kan byggnadsnämnden använda för att till exempel begära tydligare handlingar eller avvisa projektering och utförande som inte är tillräckligt kvalificerade för att den aktuella åtgärden ska kunna antas uppfylla de tekniska egenskapskraven vid färdigställandet och över tid. Bestämmelsen förstärker således byggnadsnämndens mandat att begära de handlingar som krävs för en sådan bedömning. Att ställa krav på fackmässighet bidrar därmed också till att tydliggöra rollfördelningen i samhällsbyggnadssektorn.

Begreppet ”fackmässig” finns i Boverkets föreskrifter och allmänna råd om tillämpningen av europeiska konstruktionsregler (eurokoder), EKS och det finns även i äldre byggregler. Samhällsbyggnadssektorn har därmed lång erfarenhet av att hantera författningskrav på fackmässighet. Boverket bedömer att kravet får små ekonomiska konsekvenser samt konsekvenser i fråga om tillämpning

Tillförlitliga metoder

En förutsättning för fackmässighet i projektering och utförande, är att de metoder som används är tillförlitliga, så att en byggnad kan antas uppfylla de tekniska egenskapskraven vid färdigställandet och över tid. Sådana metoder bygger på kunskap och erfarenhet, och kan till exempel vara utvecklade inom forskning eller inom industrin. Vilken metod och hur den har tillämpats ska framgå av de handlingar som upprättas.

Författningsförslaget pekar inte på någon särskild metod. Till skillnad från BBR hänvisar författningsförslaget inte heller till någon standard från SIS⁹, SEK¹⁰ eller någon branschsammanlutning. Den organisation som har

⁹ Svenska institutet för standarder (SIS).

¹⁰ SEK Svensk Elstandard.

utvecklat en standard, handbok eller liknande stöddokument, ansvarar som vanligt för innehållet och hur det förhåller sig till byggreglerna. Ansvar för att en byggnad uppfyller utformningskraven och de tekniska egenskapskraven vilar på byggherren.

5.2.5 Mått för dimensionering

För att en byggnad ska kunna vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga ska den vara utformad, projekterad och utförd så att den fungerar för de hjälpmedel som behöver användas. I BBR anges i föreskrift vilka rullstolstyper som ska vara dimensionerande, men dessutom specifika mått för utformning, projektering eller utförande i allmänt råd till flera föreskrifter. Bestämmelserna specificerar därmed en viss lösning och det kan vara hindrande för att ta fram alternativa sätt att uppnå tillgängligheten och användbarheten.

I författningsförslaget har Boverket i stället valt att i 1 kap. föreskriva de mått som ska användas för dimensioneringen när reglerna i författningen tillämpas. Det är mått för två typer av rullstolar som föreskrivs, samma typer som anges i BBR. Den ena typen gäller enbart inom enskilda bostäder. De lösningar som väljs i tillämpningen ska medge tillgänglighet för och användning av aktuell rullstolstyp.

Dimensioneringsföreskriften anger tre mått:

1. arean av rullstolens utbredning i plan,
2. arean i form av en cirkel som dimensioneringsmässigt behövs för att kunna vända 360° och
3. fri bredd som behövs i en öppning för att kunna passera genom den.

Mått för arean av rullstolens utbredning i plan anges inte i BBR, utan framgår av standarden SS 91 42 21, som BBR hänvisar till.

Måttet för vändning finns som allmänt råd i BBR, och är samtidigt grund för de övriga mått i allmänna råd som finns i föreskrifterna. Måttet för vändning är kopplat till den typ av rullstol som ska dimensioneras för.

Den fria bredd som behövs för passage genom en öppning är något större än rullstolens breddmått. Det beror på att det ska vara möjligt att manövrera rullstolen när man passerar igenom öppningen, det vill säga att det behövs plats för händerna och viss ”vingelmån”.

5.2.6 Krav på projekteringen och utförandet

Avsnitt 2 i BBR innehåller allmänna råd om projektering, förundersökning och utförande. I författningsförslaget är motsvarande regler i stället krav på att

byggnader ska projekteras och utföras på ett fackmässigt sätt. Detta medför att när projekteringen och utförandet innefattar moment där dimensionering görs genom beräkningar, provningar eller mätningar ska denna dimensionering baseras på tillförlitliga metoder. Likväl ska de kontroller som utförs med hjälp av provning, mätning eller besiktning i den färdiga byggnaden baseras på tillförlitliga metoder.

Förundersökning

För att kunna fastställa vad som krävs vid ändring av en byggnad behöver byggherren först ha kännedom om byggnaden. Kraven behöver också relateras till den aktuella åtgärden och den tänkta användningen. Därför ska byggherren inför en ändring av en byggnad klarlägga

1. om byggnaden har sådana brister avseende kraven på tillgänglighet och användbarhet som kan få betydelse för den avsedda användningen och som kan åtgärdas inom ramen före åtgärden, och
2. om åtgärden kan försämra tillgänglighet och användbarheten i den befintliga byggnaden på sådant sätt att försämringen får betydelse för den avsedda användningen.

Eftersom även varsamhetskravet och förvanskingsförbudet ska tillgodoses behöver man ha kännedom även om byggnadens kulturvärden och hur de påverkas av de tänkta åtgärderna.

Förutsättningarna skiljer sig också åt vid ändringar jämfört med vid uppförande av nya byggnader. Vid uppförande av nya byggnader väljer man material och tekniker som kan antas medföra att den nya byggnaden får de eftersträvade egenskaperna. Inför ändringar kan man mäta vilka egenskaper befintliga material och teknik medför. Därför får man använda erfarenheter från den befintliga byggnaden vid projekteringen. Om en lösning har fungerat tillfredställande och byggnadens avsedda användning inte kommer ändras jämfört med den förra samt att förutsättningarna i övrigt inte har ändrats så bör den lösningen kunna godtas även framöver.

Tillfälliga skyddsåtgärder vid utförandet

I avsnitt 2:3 BBR finns regler om att bygg-, rivnings- eller markarbetsplatser ska vara ordnade så att tillträde för obehöriga försvåras och så att risken för personskador begränsas. Motsvarande regler finns inte i författningsförslaget. Hur sådana regler ska hanteras utreds för närvarande vidare.

Markarbeten

I avsnitt 2:4 BBR finns regler om markarbeten. Motsvarande regler finns inte i författningsförslaget. Hur sådana regler ska hanteras utreds för närvarande vidare.

5.2.7 Byggherrens kontroller

För att kvalitetssäkra byggprocessen införs bestämmelser om att kontroller ska genomföras, att resultatet ska dokumenteras, hur kontrollerna ska utföras beroende på när i byggprocessen de genomförs samt hur olika typer av kontroller kan kombineras för att säkerställa att kraven uppfylls. Krav på kontroll gäller oberoende av de kontroller som tas upp i kontrollplan enligt 10 kap. 6 § PBL.

Kontroller kan genomföras i tre olika skeden: under projekteringen, under utförandet och i den färdiga byggnaden. Det kan vara tillräckligt att göra kontroller under projektering och utförande eller endast i den färdiga byggnaden.

Kontroll under projekteringen ska säkerställa att dimensionerande förutsättningar, exempelvis vilka laster byggnaden har dimensionerats för, projekteringsmetoder, provningsmetoder och beräkningar är relevanta och redovisade i handlingarna.

Kontroll under utförandet ska säkerställa att arbetet utförs enligt handlingarna från projekteringen. Syftet är bland annat att säkerställa att rätt byggprodukter används och att rätt arbetsmoment genomförs på rätt plats och vid rätt tidpunkt, för att den projekterade lösningen ska kunna utföras.

De kontroller som regleras här ska göras av byggherren oavsett vilka kontroller som regleras i kontrollplanen.

Utöver de kontroller som nämnts ovan finns det en rad kontroller av varierande slag som byggherren och byggherrens entreprenörer behöver göra för att klargöra att kvaliteten, omfattningen, utförandet, funktionen med mera är uppfylld enligt avtalet mellan parterna. Sistnämnda kontroller omfattas inte av PBL, PBF eller författningsförslaget utan styrs oftast av civilrättsliga avtal mellan parter.

5.2.8 Regler om livslängd

8 kap. 5 § PBL anger att kraven på byggnaden ska kunna upprätthållas med normalt underhåll under en ekonomiskt rimlig livslängd.

I avsnitt 2.2 BBR finns förtydligande allmänna råd kring ekonomiskt rimlig livslängd. Författningsförslaget innehåller inga motsvarande bestämmelser. Därmed överläts det åt byggherren att avgöra vad som innefattas i begreppen ”normalt underhåll” och ”ekonomiskt rimlig livslängd”. I 1 kap. 9 § författningsförslaget anges ett krav på att byggnader ska projekteras så att förutsatt underhåll kan ske.

5.3 Uppförande av nya byggnader

Krav på tillgänglighet och användbarhet finns både som utformningskrav (8 kap. 1 § 3 PBL, 3 kap. 4 § PBF) och tekniskt egenskapskrav (8 kap. 4 § 8 PBL, 3 kap. 18 § PBF). Utformningskrav ska prövas vid bygglovet. Tekniska egenskapskrav ska hanteras i samband med det tekniska samrådet och startbeskedet. I författningsförslaget har utformningskrav och tekniska egenskapskrav delats upp i olika kapitel för att tydliggöra vad som är vad. 2 kap. innehåller utformningskrav vid uppförande. 3 kap. innehåller tekniska egenskapskrav vid uppförande.

5.3.1 Tillgänglighet i byggnader övergripande

Övergripande krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga finns i plan- och bygglagen, PBL, och plan- och byggförordningen, PBF. Kraven preciseras i tillämpningsföreskrifter, i Boverkets byggregler.

Redan av 8 kap. 6 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL följer att kraven på tillgänglighet och användbarhet i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 inte gäller i fråga om

1. en arbetslokal, om kraven är obefogade med hänsyn till arten av den verksamhet som lokalen är avsedd för,
2. ett fritidshus med högst två bostäder, och
3. tillgänglighet till ett en- eller tvåbostadshus, om det med hänsyn till terrängen inte är rimligt att uppfylla kraven.

Utgångspunkten för förslaget till föreskrifter är att byggnader som uppförs ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det är i linje med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och det följer av 8 kap. 1 § 3 och 4 § 8 PBL. I 3 kap. 4 och 18 §§ regleras särskilt om krav på hiss eller annan lyftanordning. Huvudregeln är att om det behövs för att byggnaden ska vara tillgänglig och användbar, ska byggnaden förses med en eller flera hissar eller andra lyftanordningar. Men det finns ett undantag. Om byggnaden har färre än tre våningar, då behövs inte hiss. Om bostaden inte kan nå från marken ska dock byggnaden vara projekterad och utförd på ett sådant sätt att en hiss eller annan lyftanordning kan installeras utan svårighet. Med våning jämställs vind där det finns en bostad eller huvuddelen av en bostad.

Bestämmelserna i författningsförslaget preciserar de fall där det behöver tydliggöras vad kravet på tillgänglighet och användbarhet innebär eller där det finns lättnader. Upplägget har därmed samma princip som i BBR.

Liksom BBR så reglerar inte bestämmelserna i författningsförslaget närmare hur de byggnader som inte är bostäder eller publika lokaler ska vara tillgängliga och användbara, utom vissa generella regler för entréer och kommunikationsutrymmen. Kraven i tillämpningen för sådana byggnader får ställas med stöd av de allmänna bestämmelserna i PBL och PBF. I förslaget till föreskrifter preciseras vilka krav som ställs på entréer till byggnader (2 kap. 1 § och 3 kap. 1 §) och dessa krav gäller oavsett byggnadens ändamål. Förslagets föreskrifter preciserar också vilka krav som gäller för kommunikationsutrymmen inne i en byggnad (2 kap. 2 - 5 §§ och 3 kap. 2 - 5 §§). Även här gäller kraven oavsett byggnadens ändamål.

Byggnaders entréer

I författningsförslaget föreslår Boverket att kravet på tillgängliga och användbara huvudentréer ska gälla för byggnader generellt. Den avgränsning till publika lokaler, arbetslokaler och bostadshus, som finns i BBR, har tagits bort. Grundkravet att byggnader ska vara tillgängliga och användbara medför behov av att kunna ta sig in i byggnaderna tillgängligt och användbart. Krav på att huvudentrén alltid ska vara tillgänglig och användbar bedöms inte få några betydande konsekvenser i praktiken. Att ytterligare förtydliga kravet på tillgänglig och användbar huvudentré är dessutom förenligt med principen om att lika villkor ska gälla även för personer med funktionsnedsättning.

Kommunikationsutrymmen

Bestämmelsen i BBR om tillgängliga och användbara kommunikationsutrymmen har ett allmänt råd om att bredden bör vara minst 1,30 meter. I författningsförslaget har bestämmelsen ett funktionskrav utan preciserade minsta mått. Vid tillämpningen gäller de dimensionerande måtten enligt 1 kap. 6 §. Enligt funktionskravet ska kommunikationsutrymmets användning och frekvens av användning bestämma utformning och disposition. Breddmått ska bestämmas utifrån hur utrymmet är utformat och längden av utrymmet. Det innebär att beroende på situationerna i det aktuella fallet kan bredden behöva vara mer än 1,30 meter, som är rekommenderat minimimått i BBR. Men så länge funktionskravet uppfylls kan breddmåtten även vara mindre. Byggherrar får på detta sätt en möjlighet att ta fram de lösningar som fungerar i det aktuella fallet, så länge de uppfyller föreskrifternas krav. Detta kan främja kostnadseffektiva lösningar.

5.3.2 Tillgänglighet i publika lokaler

Tillgänglighetskraven för publika lokaler preciseras i författningsförslagets 2 kap. 6–7 §§ och 3 kap. 6–7 §§. Kapitlet innehåller preciseringar av två olika typer. Den ena är en närmare precisering av vad kraven på tillgänglighet och användbarhet enligt PBL och PBF innebär. Det finns exempelvis i 3 kap. 7 §,

om ljudmiljön i vissa publika lokaler. Den andra typen anger en lättnad i förhållande till huvudregeln, att byggnader ska vara tillgängliga och användbara. Det finns exempelvis i 2 kap. 6 §, om publikplatser i samlingslokaler.

Förutom de generella bestämmelserna om entréer och kommunikationsutrymmen har författningsförslaget preciseringar för samlingslokaler, lokaler där ljudmiljön är väsentlig och toaletterum. För övriga rum och utrymmen i publika lokaler behöver relevanta och vedertagna standarder och handböcker användas vid utformning, projektering och utförande. Arbetsmiljöverket har regler när det gäller lokaler som är arbetsplatser, utifrån arbetsmiljölagen (1977:1160), AML.

Samlingslokaler

Kravet på tillgänglighet och användbarhet av samlingslokaler har i BBR en lättnad som gäller för större samlingslokaler. Begränsade delar av biografier, teatrar, sporthallar och andra liknande större samlingslokaler behöver inte vara fullt tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelseförmåga. Dock preciseras att podier och scener alltid ska vara tillgängliga och användbara.

I författningsförslaget finns i stället en bestämmelse som utgår ifrån att en samlingslokal ska vara tillgänglig och användbar. Bestämmelsen öppnar för möjligheten att undanta publikplatser när det gäller tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelseförmåga. Till skillnad från i BBR är det inte bara större samlingslokaler som undantas, utan det gäller alla samlingslokaler. Detta är en ändring i sak.

I praktiken är det framför allt möjligheten att ha gradänger och fasta sittplatser som behöver hanteras. Fasta sittplatser kan inte användas av personer i rullstol, och om det inte finns undantagsmöjlighet skulle alla gradängnivåer behöva nås med ramp eller hiss. Med en generellt formulerad regel är det inte storleken på salen som avgör utan hur den ska användas.

Boverket gjorde år 2006 en utredning, "Tillgänglighet i större samlingslokaler med gradänger och fasta sittplatser"¹¹. I rapporten framgår det bland annat att studien visar att det är ett begränsat antal platser tillgängliga för personer med nedsatt rörelseförmåga som man rimligen kan planera för i samlingslokaler. Det har visat sig att i mindre anläggningar av kommersiell art är det inte möjligt att planera för hela rader med full tillgänglighet för rullstolar. Studien pekar på att det är viktigare att planera för rullstolsplatser utspridda i lokalen och mellan fasta stolar. Vidare menar man att platserna ska placeras minst två

¹¹ Dnr 3668/2005.

bredvid varandra, med variation i sidled i lokalen och med samma kvalitet som övriga platser. I samlingslokaler för upp till 150 personer, med gradänger, kan man, enligt rapporten, acceptera att endast första raden tillsammans med översta gradängen är tillgängliga. Detta stödjer slutsatsen att det är rimligt att undanta en del av publikplatserna från tillgänglighetskravet oberoende av om det rör sig om en större eller mindre samlingslokal.

5.3.3 Tillgänglighet i bostäder

Tillgänglighetskraven för bostäder preciseras i författningsförslaget 2 kap. 8–12 §§ och 3 kap. 8–9 §§.

Exempel på precisering av kraven enligt PBL och PBF finns i 2 kap. 11 §, om att det ska finnas plats för hjälp vid en säng. Exempel på lättnad i förhållande till huvudregeln om att byggnader ska vara tillgängliga och användbara är 2 kap. 8 § som reglerar att det räcker att entréplanet i en bostad är tillgängligt, och under vilka förutsättningar det gäller.

Bestämmelserna i författningsförslaget inte är uttömmande för vad som ska vara tillgängligt i bostäder. Exempelvis behöver bostadsfunktionen förvaring vara tillgänglig, vilket inte framgår av föreskrifterna. Det följer direkt av PBL och PBF att bostadsfunktionerna ska vara tillgängliga¹², och något behov av att ytterligare reglera detta, genom precisering eller lättnad, finns inte.

5.3.4 Standard för tillgänglig bostadsutformning

Reglerna för tillgänglighet och användbarhet i bostäder är starkt kopplade till reglerna om bostäders lämplighet för sitt ändamål. I BBR finns hänvisningar både i regler om tillgänglighet och om lämplighet till samma standard, SS 91 42 21 Byggnadsutformning – Bostäder – Invändiga mått, för dimensionerande mått och inredningslängder. I standarden specificeras bostadsfunktionerna, med utformning och mått som kan uppfylla kravet på lämplighet. Samtidigt anges de mått som behövs för funktionernas tillgänglighet och användbarhet, som exempelvis betjäningsarea.

I författningsförslaget har hänvisningarna till standarden inte införts. Hänvisningarna finns inte heller i författningsförslaget med krav på bostäders lämplighet. Bestämmelserna är formulerade som funktionskrav och vid tillämpningen behöver relevanta och vedertagna standarder och handböcker användas för att verifiera att kraven uppfylls. Då kan exempelvis standarden SS 91 42 21 användas.

¹² *bostadsfunktioner*: funktionerna sömn och vila, samvaro, matlagning, måltider, hygien och förvaring, enligt 3 kap. 1 och 17 §§ plan- och byggförordningen (2011:338).

I författningsförslaget 1 kap. 6 § anges dimensionerande mått för rullstolar, som anknyter till standardiserade rullstolar. Kraven på tillgänglighet och användbarhet som ställs innefattar att en byggnads utformning ska möjliggöra tillgänglighet och användbarhet för rullstolar med de angivna dimensionerna. Det blir då möjligt att verifiera om en lösning uppfyller författningsförslagets krav på tillgänglighet och användbarhet.

5.4 Ändring av byggnader

5.4.1 Tillgänglighet och användbarhet vid ändring av byggnader

Författningsförslaget innebär följande huvudsakliga skillnader jämfört med BBR.

- De generella bestämmelserna i avsnitt 1 BBR, som preciserar utrymmet för anpassning och avsteg vid ändring, är föreskrifter i författningsförslaget.
- Nya krav preciserar hur man ska bedöma ändringens omfattning vid ändrad användning. Det finns dock ingen motsvarighet till övriga generella regler i avsnitt 1 BBR som preciserar innebörden av olika begrepp som man behöver förhålla sig till vid bedömningen av kravnivån i en enskild ändringssituation (byggnadens förutsättningar, ändrad del och ändringens omfattning). Detta får i stället tas om hand på annat sätt.
- Allmänna råd i avsnitt 1 BBR om varsamhet och förvanskning är föreskrifter i författningsförslaget.
- Det finns ingen exemplifiering motsvarande den i allmänna råd i BBR.

Som konstaterats i avsnitt 4.3.6 är antalet olika tänkbara ändringssituationer i princip oändliga. Även om man skulle tillämpa grova generaliseringar är det därför inte möjligt att i föreskriftsform reglera alla dessa olika situationer.

Reglerna i författningsförslaget fokuserar därför på hur kravnivån ska fastställas i det enskilda fallet. På en generell nivå regleras detta i kapitel 4. Där klargörs också att krav endast kan ställas på den del som ändras. Utgångspunkten är att samma krav gäller för nya byggnader som vid ändring, men att kraven för nya byggnader aldrig är direkt tillämpbara vid ändring. Det ska alltså alltid prövas om det finns skäl att anpassa eller göra avsteg från kraven. Reglerna i författningsförslaget anger vilka skäl som kan åberopas för att anpassa och göra avsteg från kraven, men att det finns ett skäl, innebär inte automatiskt en rätt att frånga kraven. Man ska alltid göra en avvägning mellan enskilda och allmänna intressen samt mellan olika allmänna intressen. Detta kan upplevas som komplicerat och osäkert, men skiljer sig inte från andra avvägningar som alltid

måste göras vid all form av planering. Författningsförslaget gör att det finns ett relativt stort bedömningsutrymme. Detta gör att förslaget kan uppfattas som otydligt och svårförutsägbart. Samtidigt utgör bedömningsutrymmet en förutsättning för att kraven ska kunna ställas på en rimlig och relevant nivå i det enskilda fallet. I samband med regelarbetet har det övervägts om kraven vid ändringar skulle kunna förtydligas och vissa preciseringar har gjorts. Generellt är det dock så att ju mer bedömningsutrymmet begränsas, desto fler situationer uppstår där föreskrifterna uppfattas som oskäliga, antingen för att de ställer för hårda krav, eller för att de inte tillgodoser samhällets intressen på en godtagbar nivå.

Det finns specialreglering i 8 kap. 7 § PBL och 3 kap. 23 § PBF när det gäller möjligheterna att anpassa och göra avsteg från tillgänglighetskraven vid ändring av byggnad.¹³ Därför finns det behov av preciserade krav i förslaget till författning. De preciserade kraven i 4 kap. 4–5 §§ gäller tillbyggnad av en- och tvåbostadshus respektive krav på hiss vid vissa ändringar av flerbostadshus. Motsvarande bestämmelser finns i BBR (3:5111 och 3:513). Bestämmelsen i 3:5111 infördes då det var en vanlig situation med tillbyggnad av en- och tvåbostadshus samtidigt som det fanns mycket stora skillnader i hur reglerna tillämpades. Det preciserade kravet i BBR om ändring och tillgängliga och användbara entréer (3:512) har dock inte ansetts behöva preciseras särskilt i författningsförslaget. Det beror på att den generella regleringen är tillräcklig, där bland annat kriterierna *uppenbart* oskäligt och *betydande* tekniska skäl anges i 4 kap. 1 §.

Redan av 8 kap. 7 § PBL följer att avsteg från kraven i 8 kap. 1 § 3 och 4 § första stycket 8 PBL alltid får göras om ändringen innebär att bostäder på högst 35 kvadratmeter inreds på en vind.

I BBR innehåller varje sakavsnitt en eller ett par inledande bestämmelser som anger grundläggande funktionskrav för nya byggnader. Dessa följs sedan av ett antal mera detaljerade krav. Då de inledande funktionskraven ansetts som giltiga även för ändringssituationen har dessa, men inte de mera detaljerade kraven, återupprepats i avsnitten om krav vid ändring.

Då författningsförslaget innehåller färre detaljkrav har valet gjorts att i kapitlet om ändring hänvisa till kraven för nya byggnader som en utgångspunkt i stället för att återupprepa de grundläggande funktionskraven.

¹³ [Tillgänglighetskraven vid ändring - PBL kunskapsbanken - Boverket.](#)

5.4.2 Utformningskrav vid ändring

Författningsförslaget innehåller två förslag till specialbestämmelser om ändring av byggnad och tillgänglighet och användbarhet. Det är en bestämmelse om krav vid tillbyggnad av en- och tvåbostadshus. Det är dessutom en bestämmelse om ändring av flerbostadshus och krav på hiss eller annan lyftanordning. Motsvarande bestämmelser finns sedan tidigare i BBR.

Precisering görs i föreskrifterna, i stället för exempel i allmänna råd, av vilka skäl som gäller för att inte behöva uppfylla kravet på att tillbyggnad i markplan av en- och tvåbostadshus ska ha samma tillgänglighet som vid uppförande av byggnader.

Precisering görs i föreskrifterna, i stället för exempel i allmänna råd, av vilka skäl som gäller för att inte behöva uppfylla kravet på hissinstallation vid vissa ändringar av flerbostadshus. Det preciseras i föreskrifterna vilka ändringar som avses. Det gäller ändringar som innefattar större ingrepp i trapphus, om disposition av planlösningar eller omfattande ingrepp i byggnadens stomme.

Reglerna är avsedda att underlätta bedömningen i det enskilda fallet.

5.4.3 Förvanskningförbudet och varsamhetskravet

Varsamhetskravet och förvanskningförbudet är av central betydelse, när man ska fastslå kravnivån vid ändringar. Därför finns det ett behov av bestämmelser som preciserar deras innebörd.

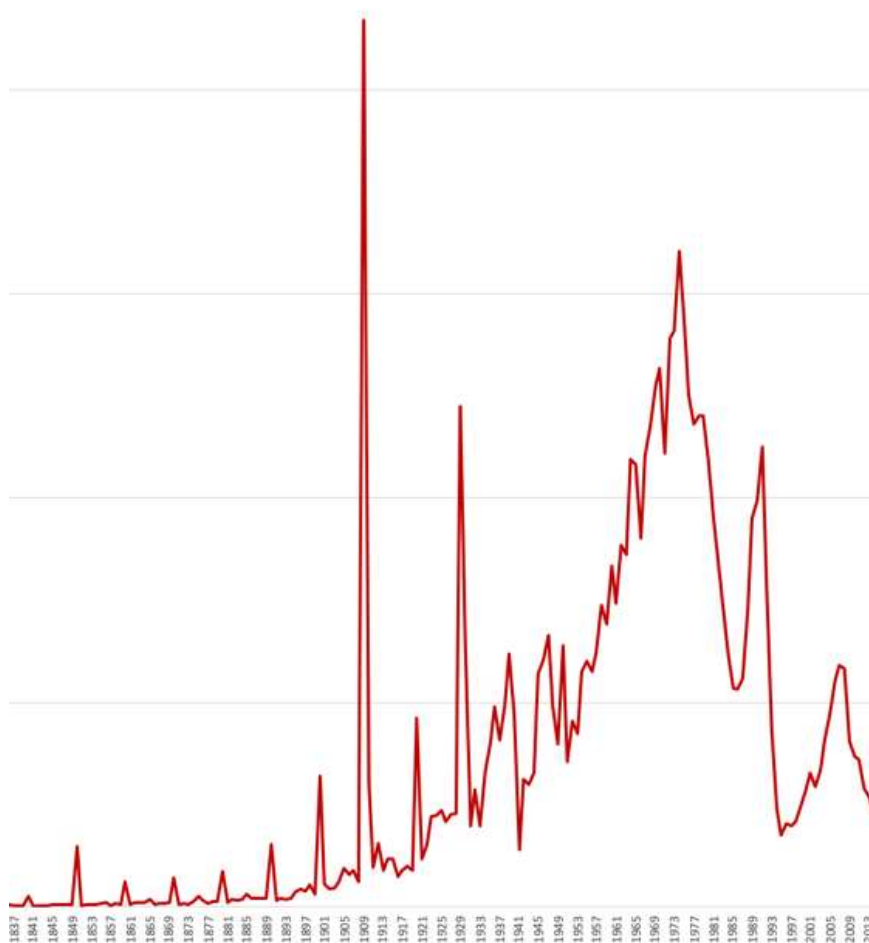
Vid ändring av byggnader ska hänsyn tas till varsamhetskravet, enligt 8 kap. 17 § PBL, för att fastställa om det finns skäl att göra avsteg ifrån eller anpassa kraven för nya byggnader. Om byggnaden dessutom är särskilt värdefull, enligt 8 kap. 13 § PBL, gäller även förvanskningförbudet. Detta kan också påverka vilka åtgärder som är möjliga att utföra.

Som stöd i bedömningen om en byggnad ska anses vara en sådan särskilt värdefull byggnad som avses i 8 kap. 13 § PBL preciseras i en bestämmelse ett antal kriterier som bedömningen ska ske emot. Vad som krävs för att en åtgärd inte ska anses utgöra en förvanskning beskrivs i en bestämmelse. De bägge bestämmelserna bedöms ha stöd i förarbetsuttalanden i anslutning till PBL och rättspraxis.

I ett internationellt perspektiv har Sverige en liten andel äldre byggnader. En sammanställning ur Boverkets energideklarationsregister 2019 visar att byggnader från medeltid till 1920 utgör knappt 10 procent av det totala antalet byggnader, det vill säga ungefär lika många byggnader som uppfördes 2000–2018. Ser man i stället på byggnadsarean finns det en klar övervikt för

byggnaderna uppförda 2000–2018. Detta hänger samman med att moderna byggnader ofta är betydligt större än äldre.

Figur 2. Tidsserie över antal uppförda byggnader

Figuren bygger på Boverkets energideklarationsregister och redovisar den procentuella fördelningen av nybyggnadsår som anges i energideklarationerna. Källa: Boverket.

I figuren ovan redovisas den procentuella fördelningen av nybyggnadsår som anges i energideklarationerna i Boverkets energideklarationsregister. Topporna på jämna år förklaras av att det är naturligt att välja ett jämnt år när en byggnads ålder skattas. De höga topparna på 1909 och 1928 hänger samman med att äldre byggnader åsatts dessa värdeår i fastighetstaxeringen vilket senare förväxlats med nybyggnadsår. Bortser man från topparna ser man att jämfört med tidigare år så finns det en förhållandevis stor andel av byggnader från början av 1900-talet fram till första världskriget och den efterföljande lågkonjunkturen då det finns en påtaglig dipp i antalet byggnader. Toppen 1922 avspeglar ett uppdamt behov av nybyggnad. Den förhållandevis stora mängden byggnader från 1920-talet avspeglar en ökning av byggandet, men även att byggnader från denna tid i förhållandevis stor utsträckning har bevarats. Av den anledningen

finns det skäl att ägna extra uppmärksamhet åt byggnader uppförda före 1920-talets bebyggelseexpansion.

6 Ikraftträdande och informationsinsatser

Detta kapitel beskriver bland annat ikraftträdande och informationsinsatser, som särskilt regleras i 6 § 7 förordningen om konsekvensutredning vid regelgivning.

6.1 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Den nya författningen föreslås träda i kraft den 1 juli 2024. Samtidigt kommer motsvarande bestämmelser i BBR att upphävas genom en annan författning.¹⁴

Den nya författningsförslagets övergångsbestämmelser hänvisar till övergångsbestämmelser i den författning som upphäver de äldre bestämmelserna. Den sistnämnda författningen föreslås ha en övergångstid om ett år, alltså till den 1 juli 2025. Under denna övergångstid kommer det att vara möjligt för byggherrar att välja om de ska tillämpa de nya bestämmelserna eller om de ska tillämpa de gamla upphävda bestämmelserna i BBR.

Hur länge dessa övergångsbestämmelser ska få tillämpas beror på om den åtgärd som utförs kräver bygglov eller anmälan. För lovpliktiga åtgärder gäller att de gamla bestämmelserna i BBR ska få tillämpas om ansökan om bygglov görs före den 1 juli 2025. För anmälningspliktiga åtgärder ska BBR få tillämpas om anmälan görs före den 1 juli 2025. För åtgärder som inte kräver vare sig bygglov eller anmälan ska BBR få tillämpas om arbetena påbörjas före den 1 juli 2025.

Övergångstiden motiveras av att byggherrarna ska få god tid på sig för att ställa om arbetet till de nya förhållandena.

6.2 Informationsinsatser

För att föreskrifterna ska få avsedd effekt vid ikraftträdandet bör informationsinsatser riktas mot byggreglernas tillämpare. Detta kan ske genom Boverkets ordinarie kanaler – såsom PBL kunskapsbanken och vägledning – men även genom mer målgruppsanpassade utbildningar och seminarier.

¹⁴ Se Boverkets förslag till föreskrifter om ändring i Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd, dnr 6640/2022.

7 Konsekvenser

Detta kapitel innehåller en konsekvensanalys av författningsförslaget till tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader. Författningsförslaget påverkar de flesta aktörer i samhällsbyggnadssektorn som kommer i kontakt med byggregler, bland annat byggherrar, projekteringsföretag, byggtreprenörer, installationsföretag, byggprodukttillverkare, byggnadsägare, boende och användare av byggnader samt kommuner, länsstyrelser, domstolar och Boverket.

Kapitlet inleds med en redogörelse för konsekvenserna utifrån syftet och målet med författningsförslaget. Därefter följer en beskrivning av konsekvenser för aktörer som särskilt regleras i 6–8 §§ konsekvensutredningsförordningen. Boverket beskriver även konsekvenser för andra aktörer som berörs av författningsförslaget samt effekter för de samhällsmål som Boverket enligt instruktionen särskilt ska beakta.¹⁵

7.1 Övergripande konsekvenser

Målet för Boverkets regelarbete är att författningsförslaget ska ha en tydlig struktur där krav ställs på funktion. Författningsförslaget formuleras som teknik- och materialneutrala verifierbara funktionskrav där delar av det som i dag återfinns som allmänna råd i stället kommer finnas i föreskrift. Författningsförslaget ger bättre förutsättningar för en likvärdig tillämpning eftersom det tydligare framgår vilka krav som ska uppfyllas, snarare än hur man ska eller bör göra.

När föreskrifterna uttrycks som funktionskrav, utan den begränsning som de allmänna rådens normerande roll kan innebära, tydliggörs det att byggherrar får frihet att föreslå egna lösningar som uppfyller föreskrifterna. Det underlättar för dem som vill tillämpa och introducera lösningar som många upplevt svåra att vinna gehör för, eftersom de inte nämnts i de allmänna råden. Därigenom främjas kostnadseffektiva lösningar och nytänkande som på längre sikt kan bidra till att förbättra produktiviteten och pressa byggkostnaderna.

Författningsförslaget innehåller två separata kapitel, som innehåller utformningskrav respektive tekniska egenskapskrav vid uppförande av bostäder i nya byggnader. Det förtydligar vilka krav som ska prövas vid bygglovet respektive hanteras i samband med det tekniska samrådet och startbeskedet.

¹⁵ Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning samt förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

Boverket bedömer att författningsförslaget kommer att få begränsade direkta konsekvenser för tillämpningen jämfört med hur de gällande allmänna råden tillämpas i dag. Anledningen till detta är att författningsförslaget utgår från en oförändrad kravnivå. De beprövade lösningar som ofta tillämpas idag kommer alltjämt att kunna användas i framtiden. Direkta kostnadsmässiga konsekvenser för berörda aktörer uppstår framför allt till följd av tid för inläring, anpassning av arbetssätt och kompetensutveckling.

Boverket bedömer att författningsförslaget inte kommer att få direkta konsekvenser för tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Författningsförslaget reglerar i grunden samma situationer som BBR och innehåller få ändringar med avseende på vilka krav som ställs. I de fall preciseringar av krav saknas behöver byggherrar arbeta med analys och bedömning i enskilda situationer, något som kan kräva annan kompetens än vad som är fallet med BBR.

7.1.1 Renodlade regler underlättar förståelsen

I förslaget till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader har alla regler med koppling till utformningskravet och det tekniska egenskapskravet samlats i var sin författning. Genom separata författningar för respektive tekniskt egenskaps- och utformningskrav tydliggörs reglernas syfte och förståelsen underlättas. Författningsförslaget kan därigenom ge byggherrar bättre incitament att följa reglerna och utveckla egna lösningar.

Förslaget innehåller endast bindande föreskrifter vilket innebär att det blir tydligt vad som är samhällets krav. De allmänna rådens status har uppfattats som oklar. Någon har tolkat råd som bindande krav medan andra har tolkat dem som en valfri rekommendation. Denna osäkerhet försvinner.

Ett exempel på att allmänna råd har gjorts till ett tydligt bindande krav är bestämmelserna om dimensionerande mått för rullstol som ska användas som en grund till utformning och dimensionering av byggnader.

7.1.2 Minskad detaljering ger en ökad flexibilitet

Några bestämmelser som kan verka begränsande har tagits bort, exempelvis hänvisning till specifika tekniska lösningar. Det skapar förutsättningar för en mer flexibel tillämpning av byggreglerna än idag och förbättrar möjligheterna till teknikutveckling.

De allmänna råd som har tagits bort bedöms principiellt bidra till förenkling av författningen och samtidigt ökade förutsättningar för innovation, vilket är två viktiga mål med författningsförslaget. Ett allmänt råds påverkan på beteende och innovationsmöjligheter varierar med karaktären på rådet. Till exempel kan

ett råd som pekar på en viss standard få den oavsiktliga konsekvensen att den utpekade standarden blir normerande. Om standarden innehåller lösningar hämmas motiven för att tillämpa andra lösningar i det enskilda fallet. Med BBR finns det en risk för att den alternativa lösningen inte godtas med bland annat merkostnader som följd.

Det finns flera exempel på att detaljer i allmänt råd eller föreskrift har tagits bort, vilket skapar möjlighet för mer situationsanpassade bedömningar och lösningar, se exempelvis krav på kommunikationsutrymme.

7.1.3 Författningen blir mindre omfattande

När de allmänna råden tas bort minskar den totala omfattningen av regler som tillämpare behöver ta del av. Färre regler gör att regelverket blir mer överskådligt. Det finns inte hänvisningar till andra myndigheters föreskrifter, standarder och handböcker i författningsförslaget. De flesta detaljerna i allmänna råden finns inte med i författningsförslaget.

7.1.4 Kunskap och vägledning behöver ges på andra sätt

De allmänna råden har haft en kunskapsöverförande funktion på så sätt att projektörer och byggherrar har fått ta del av historiska erfarenheter från felaktiga utföranden, för att förebygga byggfel. Syftet med de allmänna råden har inte bara varit att skapa förståelse för var kravnivån bör ligga utan också för att förstå ambitionsnivån. Detta sammantaget har gjort det möjligt att jämföra och värdera andra tänkbara lösningar mot varandra. Denna funktion finns inte i det nya författningsförslaget. Samhällsbyggnadssektorn behöver därför tillgodogöra sig kunskapen på annat sätt.

Handböcker, standarder, branschstandarder och branschöverenskommelser kommer att få en viktig roll vid tolkning av byggreglerna. Mycket av detta utvecklingsarbete och förvaltningen av befintlig kunskap förväntas kunna ske via till exempel branschorganisationer. Troligtvis kommer behovet av vägledning öka inledningsvis. Boverket kommer därför tillhandhålla vägledning om författningen.

7.2 Företag

Om författningsförslaget kan få effekter av betydelse för företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt ska konsekvensutredningen, enligt konsekvensutredningsförordningen¹⁶, i den omfattning som är möjlig, innehålla en beskrivning av:

¹⁶ 6–8 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

1. antalet företag som berörs, vilka branscher företagen är verksamma i samt storleken på företagen,
2. vilken tidsåtgång författningsförslaget kan föra med sig för företagen och vad författningsförslaget innebär för företagens administrativa kostnader,
3. vilka andra kostnader författningsförslaget medför för företagen och vilka förändringar i verksamheten som företagen kan behöva vidta till följd av författningsförslaget,
4. i vilken utsträckning författningsförslaget kan komma att påverka konkurrensförhållandena för företagen,
5. hur författningsförslaget i andra avseenden kan komma att påverka företagen, och
6. om särskilda hänsyn behöver tas till små företag vid författningsförslagets utformning.

Författningsförslaget kan beröra företag i samhällsbyggnadssektorn som är eller kan bli tillämpare av byggregler.

Olika branscher och företag har olika förutsättningar för att tolka krav, ta fram lösningar som uppfyller dessa och för att ta fram verifieringsmetoder. I detta avsnitt beskrivs hur olika kategorier av företags arbetsförutsättningar, konkurrensförmåga eller villkor i övrigt kan påverkas, enligt punkt 1–6 ovan.

7.2.1 Byggherrar

Byggherrar är ansvariga för att en byggnad uppfyller byggreglernas krav. En byggherre kan vara en juridisk eller fysisk person, till exempel ett företag, en kommun, en bostadsrättsförening eller en privatperson.

Konsekvensbeskrivningen i detta avsnitt har företag som utgångspunkt men konsekvenserna kan generaliseras till alla aktörer som uppför en ny byggnad, eller gör en åtgärd i en befintlig byggnad. Konsekvensernas betydelse kan dock variera beroende på organisationens storlek och professionalitet samt ett specifikt projekts egenskaper.

Under de senaste tre åren har byggherrar i genomsnitt genomfört cirka 13 900 byggprojekt där nya byggnader uppförts.¹⁷ Tabell 1 ger en översikt av den totala populationen företag som kan verka som byggherre och beställare.

¹⁷ Uppgifterna för bostadshus innefattar såväl flerbostadshus som småhus, dock inte fritidshus.

Tabell 1. Antal företag som kan verka som byggherre och beställare efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag*	Fördelning %
0	76 017	90,1
1–4	6 504	7,7
5–9	849	1,0
10–19	429	0,5
20–49	314	0,4
50–99	134	0,2
100–199	66	0,1
200–499	41	0,0
500+	6	0,0
Totalsumma	84 360	100

* SCB SNI 2007. 68.100 handel med egna fastigheter, 68.201 fastighetsbolag, bostäder, 68.202 fastighetsbolag, industrilokaler, 68.203 fastighetsbolag, andra lokaler, 68.209 övriga fastighetsbolag, 68.320 fastighetsförvaltare på uppdrag.¹⁸

Byggherrens ansvar betonas

Författningsförslaget medför ingen förändring av byggherrens ansvar men rollfördelningen mellan byggherren och byggnadsnämnden tydliggörs när byggherrens ansvar för sin byggnad betonas. Författningsförslagets Övergripande bestämmelser tydliggör att byggherren har ansvaret för att en åtgärd uppfyller samtliga krav i författningen.

Vad gäller utformningskraven ska byggnadsnämnden i samband med lov pröva om utformningskravet på tillgänglighet och användbarhet uppfylls eller om mindre avvikelse kan göras. Att utformningskravet på tillgänglighet och användbarhet uppfylls är en förutsättning för att bygglov ska kunna ges. Det är byggnadsnämnden som prövar om bygglov ska ges eller inte och det ska framgå av bygglovsbeslutet om mindre avvikelser har getts. För att erhålla slutbesked är det dock byggherren som ansvarar för att visa på att alla krav som gäller för åtgärden enligt lovet är uppfyllda.

Avseende de tekniska egenskapskraven är det däremot byggherren som i sin projektering ska avgöra om det går att göra en mindre avvikelse från en föreskrift. Därefter är det byggnadsnämndens uppgift, liksom för övriga tekniska egenskapskrav, att i samband med start- eller slutbesked bedöma om reglerna om mindre avvikelse har tillämpats på ett korrekt sätt av byggherren.

Verksamhetspåverkan och produktionskostnad

Författningsförslaget tydliggör att byggherrar ska ges utrymme att föreslå andra lösningar än de som presenterats i BBR:s allmänna råd. Genom att

¹⁸ SCB, https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_NV_NV0101/FDBR07N/. Hämtad 2023-02-20.

förslaget inte pekar på någon särskild standard, ökar möjligheten för byggherrar att använda andra fackmässiga metoder och lösningar än de som förekommer i de standarder som har angivits i BBR.

Omfattningen av en eventuell efterfrågeförändring avseende lösningar - och därmed kostnadsförändring – är inte möjlig att kvantifiera eftersom det inte går att förutsäga byggherrarnas framtida beställarbeteende. På kort sikt är dock bedömningen att skillnaden i efterfrågeförändring på alternativa lösningar inte blir särskilt omfattande eftersom regelförändringarna i huvudsak är att bestämmelser i allmänna råd, till exempel måttangivelser, antingen tas bort eller blir föreskrift. Det vill säga, förändringarna i sak är små. Uppskattningsvis blir det på kort sikt därför bara marginell kostnadspåverkan för produktion av byggnader som effekt av förslaget.

På lång sikt är en kvalitativ bedömning att en successiv efterfrågeförändring kommer att ske som följd av att reglerna blir mindre detaljstyrande. Författningsförslaget kan därför indirekt bidra till mer innovation och nya lösningar vilket i sin tur kan sänka produktionskostnaderna och öka kostnadseffektiviteten. Eftersom sådana effekter beror på osäkra – och frivilliga - beteendeförändringar i framtiden är de inte möjliga att beräkna.

En följd effekt av tydligare krav rörande dokumentation och projektering kommer sannolikt underlätta byggnadsnämndernas bedömning av byggherrens kompetens och fackmässighet. Byggnadsnämnderna kan därmed lättare och tidigare i processen förutse kvaliteten på den dokumentation som de förväntar sig från byggherren för att pröva bygglov och för att utfärda slutbesked. Det kan i sin tur hjälpa till att bland annat förenkla kontrollplanens utformning i fråga om detaljinnehåll. Effekten kommer sannolikt bli att byggherrens kontrollplan inte behöver bli lika omfattande samt att byggnadsnämndens handläggningstider kan bli kortare, byggnadsarbetet kan påbörjas tidigare och byggherrens kostnader därmed lägre.

Administrativa kostnader

Enligt författningsförslagets 1 kapitel – Övergripande bestämmelser ska byggherren dokumentera sin projektering och sina egenkontroller, om det inte är uppenbart att det inte behövs. Motsvarande bestämmelser i BBR preciseras i ett allmänt råd. Kravet gäller både för utformningskrav och tekniska egenskapskrav. Principiellt kan detta betraktas som en kravskärpning som kan leda till högre kostnader för dokumentation.

Enligt Boverkets bedömning tillämpas det allmänna rådet i hög utsträckning när det gäller uppförande av ny byggnad och större ändringar, till exempel ombyggnad. Det är svårt att vidta lov- eller anmälningspliktiga åtgärder utan dokumentation om att kraven uppfylls på något sätt, så generellt bedömer

Boverket att författningsförslaget innebär små höjningar av dokumentationskostnaderna. Kunskapsnivån höjs med preciserade krav och uppmärksammar byggnadsnämnderna på att dokumentation ska lämnas in.

I de få fall det kan bli kostnadsökningar gäller det främst de företag som i dag inte dokumenterar sin projektering och resultatet av de genomförda kontrollerna. Det har inte varit möjligt att beräkna dokumentationskostnaden, bland annat för att komplexiteten i byggprojekt är mycket varierande och att kostnaden påverkas av alla egenskapskrav, inte bara tillgänglighet och användbarhet.

Boverket bedömer att både byggherrar och byggnadsnämnder redan idag tillämpar principen att dokumentation inte behöver upprättas ifall det är uppenbart onödigt. De ekonomiska konsekvenserna i denna del bedöms därför bli små.

Tidsåtgång för regeltillämpning

Författningsförslaget innehåller färre bestämmelser än BBR och innebär i många delar en förenkling som på sikt kan bli tidsbesparande.

På kort sikt kan det ta längre tid att arbeta med en ny regelstruktur, jämfört med den gamla som är väl inarbetad. Den information som i dag finns i allmänna råd blir utspridd på flera källor och informationssökning kan ta längre tid inledningsvis. För professionella byggherrar och deras underleverantörer bör detta inte orsaka någon merkostnad eftersom de redan använder standarder, branschvägledningar och interna riktlinjer samt känner till kravnivåerna i PBL och PBF.

På längre sikt finns det möjlighet till tidsvinster eftersom författningsförslaget bland annat kommer innebära att överblickbarheten ökar när det blir färre regler. Där de allmänna råden höjs införs som föreskrift tydliggörs kravnivån och tillgången till författningss kommentarer kommer tillsammans med vägledning hjälpa tillämparen att snabbare förstå innehållet och tillämpa föreskrifterna. Tydligare krav på dokumentation och projektering kommer bidra till kortare handläggningstider hos byggnadsnämnderna samt öka förutsättningarna för effektiv drift och underhåll.

Boverket kommer att anpassa och utveckla de vägledningstexter som finns till föreskrifterna. Syftet är primärt att främja kvalitet och regelefterlevnad, men med vägledningen bör det även gå fortare att använda och tolka föreskrifterna.

Det har inte varit möjligt att beräkna tidsåtgång för tillämpning av regler i faktiska tal, varken för nollalternativet – det vill säga dagens regler- eller för författningsförslaget. Skälet är att det inte går att isolera faktorn tillgänglighetsreglernas påverkan på tidsåtgång från andra faktorer som påverkar tidsåtgång, till exempel tillämpning av andra utformnings- och tekniska egenskapskrav.

Tidsåtgången påverkas även av en byggnads komplexitet och kompetensen hos den som projekterar. En kvalitativ bedömning är att det sannolikt är stor variation eftersom en byggherre kan vara allt från en privatperson som använder reglerna för första gången till en stor fastighetsutvecklare med egna eller upphandlade experter. Det är även stor skillnad i tidsåtgång beroende på om det är en mindre byggåtgärd som bara träffas av några tekniska egenskapskrav jämfört med ett större projekt som träffas av alla utformningskrav och tekniska egenskapskrav.

Kompetensutveckling

Byggherrar kommer att behöva kompetensutveckling i hur det nya regelverket fungerar, inte enbart för föreskrifterna om tillgänglighet och användbarhet. Kostnaden för kompetensutveckling kan inte beräknas på grund av att byggherrar är en heterogen grupp med olika behov, se tabell 1. Ett räkneexempel presenteras dock som bygger på att det behövs åtminstone en halv dags utbildning per anställd för de som jobbar med regeltillämpning.¹⁹

Den som vill arbeta på samma sätt som med BBR kommer att kunna göra det även med det nya författningsförslaget. De nya reglerna underlättar för de som till exempel inte vill följa en viss standard som BBR har hänvisat till. Den som vill använda andra lösningar och metoder än de som angivits i allmänna råd och standarder behöver utveckla sin kompetens.

Byggherrar som inte har dokumenterat projektering och egenkontroller behöver troligen lägga mer resurser på kompetensutveckling inom området, särskilt om uppgifterna ska utföras av byggherren själv. Boverket har inte kunnat uppskatta denna kostnadsökning men den är tillfällig och begränsad. Det bör påpekas att det i BBR:s allmänna råd, i flera sammanhang, klargörs hur betydelsefull dokumentation är i samband med projektering, utförande och egenkontroller. Branschen är medveten och normalt van att hantera dokumentation som ett obligatoriskt moment i byggprocessen, även om det inte funnits bindande föreskrifter. Det finns därför anledning att anta att konsekvenserna av den formella kravhöjningen blir små.

Utöver formell kompetensutveckling blir det en period av successiv inläring av de nya reglerna vilket under en begränsad period kan innebära produktivitetstförluster. Effekten kan inte beräknas eftersom den förklaras av flera okända

¹⁹ En årsarbetstid är ungefär 1900 timmar och en halv dags utbildning antyder att kostnaden per företag i relativa tal inte blir betungande. Kostnaden för arbetsgivaren kan dock vara högre än den faktiska lönekostnaden eftersom produktionsvärdet av en arbetstimme i normalfallet är högre än lönekostnaden. Om en anställd arkitekt som exempel kostar 500 kronor per timme för total lönekostnad men företaget kan fakturera 1 100 kronor per arbetstimme, så är företagets alternativkostnad, det vill säga utebliven intäkt, för en halv dags utbildning 4 400 kronor att jämföra med lönekostnaden på 2 000 kronor.

faktorer. Boverket bedömer dock att den sammanlagda kostnaden för kompetensutveckling och inläring för kollektivet byggherrar inte leder till några negativa nettokonsekvenser eftersom förslaget på sikt skapar möjligheter för företag att höja sin produktivitet på ett sätt som försvåras av nuvarande författningsmodell.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Byggherreföretag är i hög utsträckning små företag vilket framgår av tabell 1. Tabellen visar en översikt av storleken på företag som utvecklar byggprojekt och förvaltar fastigheter.

Författningsförslaget innebär tydligare och i formell mening ökade krav på att dokumentera byggprocessen och en något större administrativ pålaga för byggherrar. I små företag är det i större utsträckning samma person som ansvarar för att sköta såväl administration som till exempel försäljning eller andra arbetsuppgifter med högre förädlingsvärde. Därför blir alternativkostnaden, för extra administrativa kostnader, relativt betraktat, större för små byggherrar.

Små byggherrar behöver i högre utsträckning förlita sig på extern kompetens – i såväl projekteringsskedet som utförandeskedet – för att genomföra och dokumentera kontroller. Boverket bedömer att författningsförslaget kan medföra att fler arbetsuppgifter under projekteringen kommer behöva göras av en expert. Små företag kommer därför i högre grad än tidigare att behöva köpa in expertkompetens av exempelvis arkitekter. Detta medför i någon mån ökade kostnader för kollektivet små företag.

Privatpersoner som byggherrar

Många byggnader, framför allt småhus, uppförs av privatpersoner för egen räkning och eget bruk. I genomsnitt har ca 7 500 styckebyggda småhus samt cirka 2 700 fritidshus per år uppförts de senaste fem åren, sett till antalet sökta bygglov.²⁰

Privatpersoner har samma ansvar som övriga byggherrar när det gäller att uppfylla byggreglerna. Privatpersoner saknar ofta professionell kompetens och många behöver anlita professionella projektörer när de behöver projektera. Boverket bedömer att förslaget får störst konsekvenser för de byggherrar som inte räknar med att projekteringen ska utföras fackmässigt eller inte själv kan avgöra när något är fackmässigt projekterat.

²⁰ Uppgift från SCB, avser 2018–2022.

Bostadsrättsföreningar som byggherrar

Det finns cirka 23 000 bostadsrättsföreningar i Sverige. Bostadsrättsföreningar är sällan involverade i början av ett byggprojekt när en ny byggnad som innehåller bostäder uppförs. I situationer när en bostadsrättsförening gör en åtgärd som omfattas av byggreglerna i en befintlig byggnad kan dessa påverkas av författningsförslaget. Konsekvenserna för bostadsrättsföreningar bedöms dock vara begränsade i dessa situationer.

Kommunen och regionen som byggherre

Kommuner och regioner kan påverkas i rollen som byggherre vid uppförande av nya byggnader och vid ändringar. När det gäller kommuner och regioner som byggherrar innebär det samma konsekvenser som har beskrivits för andra byggherrar.

Staten som byggherre

Konsekvenserna av författningsförslaget som beskrivs för byggherrar gäller även för staten som byggherre.

7.2.2 Byggentreprenörer och installatörer

Kostnadsförändringar som kan uppstå påverkar i huvudsak byggherren. Konsekvenserna för byggentreprenörer och installatörer påverkas av byggherrarnas beteende när de nya föreskrifterna träder i kraft.

Tabell 2 nedan visar storleksfördelningen bland de företag som är verksamma inom byggentreprenad och installation.

Tabell 2. Antal företag som kan verka som byggentreprenörer eller installatörer efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Antal företag: entreprenörer och installatörer*	Fördelning %
0	49 662	59,1
1–4	23 620	28,1
5–9	5 550	6,6
10–19	3 082	3,7
20–49	1 680	2,0
50–99	341	0,4
100–199	97	0,1
200–499	43	0,1
500+	21	0,0
Totalsumma	84 096	100

*Uppgifter för 2022 SNI2007 avser 41.200 entreprenörer för bostadshus och andra byggnader, 43.210 elinstallationsfirmor, 43.221 rörfirmor, 43.222 ventilationsfirmor, 43.229 övriga vvs-firmor, 43.290 andra bygginstallationsfirmor, 43.320 firmor för byggnadssnickeriarbeten, 43.390 andra firmor för slutbehandling av byggnader, 43.911 byggnadsplåtslagerier, 43.912 andra entreprenörer för takarbeten, 43.999 diverse övriga specialiserade bygg- och anläggningsentreprenörer.

Det är vanligt att totalentreprenad tillämpas som entreprenadform i byggprojekt. Vid en totalentreprenad har entreprenören ansvar för att det som projekteras och utförs har den funktion som byggherren (ofta tillika beställare) och entreprenören har avtalat om. Vid totalentreprenader kan författningsförslaget därmed få konsekvenser för totalentreprenörens kostnader i fråga om val av metod, teknik, material, arbetsformer samt tidsåtgång.

I fråga om utförandeentreprenader torde det inte bli fråga om några stora skillnader för entreprenören eftersom byggherren – ofta tillika beställare – redan projekterat och tagit fram den lösning som entreprenören sedan offererar och utför.

Administrativa kostnader

I den mån byggentreprenörer får fler administrativa uppgifter är det fråga om att byggherren överlåter dem via avtal, till exempel att dokumentera kontroller. De administrativa kostnaderna kommer liksom i dag att belasta byggherrarna.

Kompetensutveckling

Byggentreprenörer, i de fall de uppdras av beställaren att föreslå, utforma eller projektera nya metoder och lösningar, behöver använda arbetstid åt att sätta sig in i föreskrifterna och lära sig att tillämpa dem. Mer kompetensutveckling kan behövas om byggherrar efterfrågar nya metoder och lösningar, vilket är en indirekt konsekvens av författningsförslaget.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Tabell 2 ovan visar storleksfördelningen bland de företag som är verksamma inom byggentreprenad och installation.

Konsekvenserna för små och medelstora byggentreprenörer och installatörer bör bli begränsade jämfört med de större. Små företag har dock sämre möjligheter att erbjuda kompetensutveckling, eftersom utbildningstid innebär ett intäktsbortfall som har större relativ betydelse för små företag.

7.2.3 Projektörer och kontrollansvariga

Tabell 3 nedan visar antal och storlek på de företag som är verksamma inom byggprojektering, det vill säga utvecklare av byggprojekt, arkitekter och tekniska konsulter. Sektorn omfattar relativt få företag och en övervägande andel är småföretag.

Tabell 3. Antal företag som kan verka som projektör efter storleksintervall

Företagsstorlek (antal anställda)	Utvecklare av byggprojekt	Fördelning %	Arkitektkontor	Fördelning %	Andra projektörer*	Fördelning %
0	666	79	2 995	70	14 627	63
1–4	138	16	973	23	7 136	31
5–9	19	2	138	3	715	3
10–19	15	2	91	2	470	2
20–49	4	0	62	1	275	1
50–99	1	0	15	0	65	0
100–199	2	0	6	0	27	0
200–499	1	0	2	0	20	0
500+	0	0	1	0	13	0
Totalsumma	666	100	4 283	100	23 348	100

* 71.121 tekniska konsultbyråer inom bygg- och anläggningsteknik, 71.124 tekniska konsultbyråer inom energi-, miljö- och vvs-teknik, 71.129 övriga tekniska konsultbyråer, 71.200 tekniska provnings- och analysföretag.²¹

Författningsförslaget leder till högre krav på kompetens och mer ansvar för byggherrar. Förslaget har ett tydligt krav på byggherren att endast tillämpa fackmässiga metoder vid projektering. Det kan leda till ett ökat behov och därmed ökad efterfrågan på extern expertkompetens avseende byggnaders utformning med hänsyn till tillgänglighet och användbarhet. Kontrollansvariga kan få en mera omfattande roll med att ta fram och presentera nya lösningar för byggnadsnämnden inför det tekniska samrådet.

På längre sikt kommer de kontrollansvarigas arbetsmetoder att behöva anpassas till de nya förutsättningarna, givet att byggherren önskar avvika från nuvarande lösningar. De kontrollansvarigas arbetsmetoder kan påverkas både av sättet att ställa krav på tillgänglighet och användbarhet vid uppförande av ny byggnad och av förtydligandet av kraven under byggprocessen. Med de föreslagna föreskrifterna kan och bör den kontrollansvarige – i sitt arbete att bistå byggherren med att utforma kontrollplanen – anpassa hur och när kontroller genomförs samt hur kontroller bäst anpassas efter valda lösningar och/eller utformningar.

Administrativa kostnader

Boverkets bedömning är att professionella aktörer redan i dag dokumenterar på ett sådant strukturerat sätt att författningsförslaget inte förväntas medföra några ökade administrativa kostnader.

²¹Avser 2022, SNI 2007-koder.

Kompetensutveckling

Projektörer och kontrollansvariga behöver sätta sig in i och lära sig att tillämpa de nya föreskrifterna. De kan också behöva kompetensutveckling om byggherrar efterfrågar nya metoder och lösningar. Se 7.2.1 för en närmare beskrivning av behovet av kompetensutveckling.

Kontrollansvariga behöver gå utbildningar för att kunna certifiera sig. Kontrollansvariga som redan är certifierade kan ha behov av att utbilda sig i de nya föreskrifterna för att lättare kunna hantera de nya föreskrifterna. Utbildningsföretag kommer att se ökad efterfrågan på sina tjänster.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Tabell 3 visar storleken på de företag som är verksamma inom byggprojektering, det vill säga utvecklare av byggprojekt, arkitekter och tekniska konsulter. Sektorn omfattar relativt få företag och en övervägande andel är småföretag. Över 90 procent av företagen har fyra eller färre anställda.

Författningsförslaget kan medföra en ökad efterfrågan på arkitekter och tekniska konsulter, framför allt från mindre byggherrar som inte har kompetens inom byggregler. Om det uppstår en beteendeförändring som innebär att fler vill använda metoder som frångår de som i dag anges i allmänna råd och standarder kan det öka efterfrågan på projektörer och arkitekter som utvecklar metoder som på ett mer kostnadseffektivt sätt kan användas för att uppfylla kraven på tillgänglighet och användbarhet. Därigenom kan verksamhetsförutsättningarna förändras för ett stort antal mindre utvecklare av byggprojekt, arkitekter och tekniska konsulter.

7.2.4 Byggmaterialtillverkare och småhustillverkare

Byggmaterial utgörs av ett stort antal produktmarknader som kan vara råvaror (till exempel grus och ballast), mer förädlade råvaror (betong och cement), sammansatta produkter med viss förädlingsgrad (fönster och prefabricerade betongelement) samt mer bearbetade komponenter och byggsystem (installationsmaterial, fasadsystem, prefabricerade system).

Byggsektorn i Sverige använder ungefär 50 000 enskilda byggprodukter. Förutom att byggprodukterna är många, genererar de också stora värden²². Byggmaterial utgör enligt faktorprisindex mellan 31 och 34 procent av de totala byggkostnaderna.

²² Den totala tillförseln av byggmaterial till den svenska marknaden uppgick till cirka 225 miljarder kronor 2016 inklusive anläggningar samt underhåll och köp av byggmaterial som görs av konsumenter i byggmaterialhandeln. Kommittén för modernare byggregler (SOU 2018:51), Resurseffektiv användning av byggmaterial.

Det finns cirka 4 000 företag inom byggmaterialtillverkning i Sverige. Dessa erbjuder allt från bulkprodukter (till exempel ballast) till hela konstruktionssystem (till exempel prefabricerade byggnadsdelar) och har olika produktionsförsättningar. Byggmaterialtillverkare kan vara såväl små lokala företag som stora internationella företag.

Det går inte på ett meningsfullt sätt uppskatta antalet företag som kan påverkas på olika byggmaterialmarknader. Enligt SCB:s företagsdatabas finns det dock cirka 500 företag inom kategorin monteringsfärdiga trähus varav cirka 300 inte har någon anställd. Branschorganisationen TMF har cirka 100 medlemsföretag som tillverkar bland annat små- och flerbostadshus i trä. Dessa företag har knappt 7 800 anställda.

Boverket bedömer att direkt påverkan av förslaget blir begränsad för tillverkare av byggmaterial och småhus. Anledningen är att byggnader i allt väsentligt ska uppfylla samma samhällskrav som med nuvarande regler. Påverkan sker främst indirekt om byggherrarnas efterfrågan på produkter och material förändras som effekt av författningsförslaget. Enskilda måttsättningar som finns i BBR men som inte finns i författningsförslaget kan få betydelse för hur småhustillverkare kan utforma sina produkter.

Verksamhetspåverkan och ekonomiska konsekvenser

På lång sikt kan författningsförslaget bidra till att byggherrarnas efterfrågan förändras. Tillverkare av byggprodukter behöver då möta en förändrad efterfrågan om de vill behålla eller förbättra sin marknadsposition. Efterfrågan på nya lösningar kan innebära att produkter behöver anpassas för att motsvara byggherrens krav. I sådant fall kan det innebära större inkomster för de produkttillverkare som förmår möta efterfrågan. Mer ändamålsenliga lösningar kan innebära mer specialiserade produkter som har högre förädlingsvärde, vilket är gynnsamt för en produkttillverkare. I vilken grad det kommer att ske i framtiden går inte att uppskatta och därmed inte att kvantifiera.

Kompetensutveckling

Författningsförslaget medför inga konsekvenser på kort sikt som innebär att byggmaterialtillverkare behöver lägga tid på kompetensutveckling. På längre sikt kan dock byggmaterialtillverkarnas och småhustillverkarnas behov av kompetensutveckling påverkas. Det beror på om byggherrarnas efterfrågan på alternativa lösningar förändras och som en följd av det efterfrågan på produkter och småhus med andra egenskaper.

Konsekvenser för små och medelstora företag

Konsekvenserna av förslaget skiljer sig inte nämnvärt beroende på storleken på företaget som tillverkar byggmaterial eller småhus. I likhet med andra sektorer

har dock små aktörer högre alternativkostnad än stora företag vilket kan påverka konkurrensen. I den mån beställare till följd av förslaget ändrar beteende och exempelvis vill ha mer utförliga produktspecifikationer, kommer de mindre materialtillverkarna ha något sämre förutsättningar att anpassa sig alternativt högre relativ kostnad för att anpassa sig.

7.2.5 Andra kostnadsförändringar

De totala bygginvesteringarna i bostäder och lokaler var ca 500 miljarder kronor 2021 eller knappt 10 procent av BNP.²³ Förutom Boverkets byggregler finns många faktorer som påverkar bygginvesteringar och byggkostnader, till exempel andra samhällskrav, materialpriser, markpriser, marknadsförhållanden och räntenivåer. Eftersom samhällsbyggnadssektorn är en väsentlig andel av ekonomin kan beteendeförändringar i sektorn som indirekt effekt av författningsförslaget få stora effekter för hur svensk ekonomi utvecklas.

Det är svårt att uppskatta om förändringar i vissa specifika föreskrifter kan leda till ökade administrativa kostnader och en ökad tidsåtgång för företag. De långsiktiga konsekvenserna av den nya regelmodellen måste ses i ett större sammanhang. När reglerna och kostnaderna som de för med sig ska bedömas kan det vara svårt att rangordna eller peka ut enskilda regler som särskilt problematiska. Det kan finnas en acceptans för att enskilda kravnivåer och kravformuleringar är rimliga, men sammantaget kan regelbördan eller regelutformningen uppfattas som kostnadsdrivande och begränsande för verksamheternas förutsättningar och konkurrenskraft.

Det finns ett samhällsekonomiskt värde av att minimera administrativa uppgifter och kostnadsdrivande krav som saknar saklig grund, eftersom det bland annat frigör resurser till aktiviteter med högre förädlingsvärde, till exempel produktutveckling.

En indirekt effekt kan vara ökad kostnadseffektivitet på lång sikt, det vill säga att likvärdig tillgänglighetsnivå kan nås med mer kostnadseffektiva lösningar än dagens. Inte heller den effekten går att kvantifiera, men produktivitetsutvecklingen i sektorn visar att det finns en stor potential för förbättringar.²⁴ En mer produktiv sektor innebär ökat förädlingsvärde och ökad samhällsekonomisk effektivitet. Det vill säga att de resurser som krävs för att bygga används effektivare och därmed kan resurser frigöras till annan användning där de kan skapa mer nytta.

²³ [Byggkonjunkturen 2022:2 | Byggföretagen \(byggforetagen.se\)](#). Hämtad 2023-02-24.

²⁴ Nilsson, J.E, Nyström, J., & J. Salomonsson (2019), Produktivitet i bygg- och anläggningssektorn, SBUF 13606, Byggkonkurrensutredningen (SOU 2015:105), Kommittén för modernare byggregler (SOU 2019:68).

Författningsförslaget öppnar för möjliga kostnadsminskningar som följd av att några lösningsinriktade regler tas bort. Till exempel bestämmelsen om utformning av kommunikationsutrymmen, som gör det möjligt att dessa anpassas efter situationen i en specifik typ av byggnad eller del av en byggnad. Det kan till exempel innebära att breddmättet kan minskas, så länge funktionskravet uppfylls. Det påverkar den totala arean och ger därmed möjligheter till en kostnadsminskning.

7.2.6 Konkurrensförhållanden

Författningsförslaget innebär att staten inte längre anger vilka metoder som bedöms uppfylla föreskrifterna. Därmed får samhällsbyggnadsbranschen större möjligheter och starkare incitament att utveckla egna metoder och lösningar. Det kan leda till nya produkter och metoder, och mer kostnadseffektiva lösningar, med större mervärden för slutanvändarna. Det i sin tur kan bidra till bättre konkurrensförutsättningar på lång sikt.

7.2.7 Annan påverkan på företag

Utbildningsmaterial, handböcker, vägledningar etcetera som hänvisar till BBR kommer behöva ändras. Företagsinterna dokument som checklistor, underlag för egenkontroller, kvalitetssäkring med mera kommer behöva skrivas om med nya hänvisningar och nya regelformuleringar. Detta gäller även litteratur, digitala hjälpmedel för energiberäkning, upprättande av ritningar, dimensionering och dylikt. Detta bedöms vara en relativt stor insats för branschen initialt. Mycket av det nödvändiga utvecklingsarbetet och förvaltningen av genomfört utvecklingsarbete förväntas kunna ske via branschorganisationer.

Justering och uppdatering av branschstandarder och metoder

För vissa frågor har det under arbetet inte gått att identifiera en branschorganisation som tydligt tagit ansvar för frågan. Branschen kan behöva organisera sig tydligare och se till att alla frågor får ett tydligt ägarskap.

För att tillämpningen av författningsförslaget ska fungera optimalt behöver alternativa metoder utvecklas parallellt med de behov som uppstår på grund av teknikutveckling och innovationer. Branschen förväntas därför behöva arbeta mer strukturerat framåt med att identifiera, avsätta resurser och åtgärda utvecklingsbehov av metoder och hjälpmedel.

Konsekvenser för standardiseringen

Information och rekommendationer som finns i BBR:s allmänna råd kan i framtiden finnas i standarder om sektorn bedömer det lämpligt. Författningsförslaget kan då leda till att standardiseringen får en mer framträdande roll.

Svenska institutet för standarder (SIS) kan påverkas när de allmänna rådens hänvisningar till standarder upphör. SIS intäkter beror på efterfrågan på standarder, och det är osäkert hur företagens efterfrågan kommer att påverkas. Å ena sidan kan byggherrars efterfrågan minska, eftersom de inte längre är tvungna att köpa standarderna för att ta del av Boverkets krav och rekommendationer. Å andra sidan kan byggherrar välja att köpa standarder även i fortsättningen för att ta del av de lösningar som utvecklats gemensamt av branschen.

SIS behöver verka för att representationen i arbetsgrupper och tekniska kommittéer är bred. Deltagandet måste vara på alla företags och organisationers villkor, inte minst ekonomiskt. Om inte arbetsgrupper är representativa för branschen och allmänintresset finns det en risk för att inriktningen på en standard inte blir den önskvärda ur varken ett branschperspektiv eller ett samhällsperspektiv.

Företag kan bli mer intresserade av att delta i standardiseringen och utveckla standarder. Genom att delta i tekniska kommittéer kan de påverka vad som till exempel ska anses vara tillförlitliga metoder och lämpliga lösningar, och på så sätt få en konkurrensfördel. Små företag har generellt sämre möjligheter att delta i standardiseringsarbetet eftersom de har mindre resurser och högre relativ kostnad.

Kommunernas efterfrågan på standarder kan minska till följd av att hänvisningar till standarder tas bort. Efterfrågan på standarder kan också öka i takt med att byggherrar i större utsträckning föreslår lösningar som är baserade på standarder. Hur det blir, vilka hjälpmedel branschen kommer att ta fram som stöd för metodval och verifiering samt vilka konsekvenser det får för standardiseringen är svårt att förutse.

Idag finns det standarder som kan ge underlag för projektering av ändamålsenligt utformade, utrustade, tillgängliga och användbara bostäder. Särskilt standarden SS 91 42 21 innehåller erforderliga mått på fast och lös inredning och utrustning samt betjäningsareor till dessa. Den ger också måttuppgifter för dörröppningar och passageareor.

7.2.8 Särskild hänsyn till små företag

Författningsförslaget om tillgänglighet och användbarhet kan påverka små företag särskilt, se under avsnitten om små och medelstora företag i 7.2.1–7.2.4.

Sällanbyggherrar och små företag använder byggreglerna sällan eller vid få tillfällen. Byggprojekt som genomförs av små företag ska även fortsättningsvis projekteras av kompetenta projektörer. Små företag kommer därför, liksom med dagens regler, att behöva tillförlita sig på projekterade ritningar utan att behöva förstå skillnaderna mellan BBR och författningsförslaget. I de absolut

enklaste fallen samt sådana åtgärder som varken kräver bygglov eller anmälan bedömer Boverket att sällanbyggherrar och små företag kommer kunna hantera förändringarna utan särskilda informationsinsatser.

7.3 Staten

Boverket får delvis en annan roll som innebär mer arbete med information och vägledning. Länsstyrelser och domstolar kan påverkas om byggnadsnämndernas beslut om bygglov samt start- och slutbesked överklagas. Länsstyrelserna ansvarar även för att vägleda byggnadsnämnderna i tillsynsarbetet.

7.3.1 Överklagade beslut i byggprocessen

Länsstyrelserna, mark- och miljödomstolarna och mark- och miljööverdomstolen utgör överklagandeinstanserna. Författningsförslaget om tillgänglighet och användbarhet innehåller inte allmänna råd om hur kraven bör eller kan uppfyllas. Detta innebär initialt en risk för att byggnadsnämnden och byggherren gör olika tolkningar av huruvida en utformning eller lösning uppfyller föreskrifterna. Detta skulle kunna innebära att fler beslut om bygglov samt start- och slutbesked överklagas jämfört med i dag och en ökad arbetsbelastning för överklagandeinstanserna.

Det är förhållandevis få beslut om bygglov, start- och slutbesked som överklagas avseende utformningskraven eller de tekniska egenskapskraven på tillgänglighet och användbarhet. Det innebär inte att byggnadsnämnden och byggherren alltid är överens om hur ett utformningskrav eller tekniskt egenskapskrav ska tolkas. Byggherren rättar sig oftast efter vad byggnadsnämnden menar är rätt snarare än att klaga eftersom ett nekat bygglov, startbesked eller slutbesked kan fördröja byggstarten eller ibruktagandet av byggnaden väsentligt.

Boverket bedömer att det inte kommer att ske någon ökning av antalet överklagade beslut om bygglov, start- eller slutbesked till följd av författningsförslaget. Initialt kan det bli en högre arbetsbelastning, men på sikt bedömer Boverket att byggprocessen kommer att fungera bättre och att effekterna blir begränsade för överklagandeinstanserna.

7.3.2 Länsstyrelsernas tillsynsvägledning

Länsstyrelserna ska vägleda byggnadsnämnderna i deras tillsynsarbete. Enligt Boverkets plan- och byggenkät handlar det varje år om 1–10 tillsynsvägledningar och uppföljningar av samtliga bygg- och konstruktionsregler, men det kan också göras oftare eller mer sällan.

Initialt kan byggnadsnämnderna behöva mer vägledning vid tillsyn inom sakområdet eftersom mängden information i föreskrifterna kommer att minska. Därmed kan länsstyrelsernas arbetsbelastning på kort sikt öka. På längre sikt

bedöms dock behovet avta i takt med att nämnderna får mer kunskap om den nya regelstrukturen. Arbetsbelastningen kommer då att motsvara den som krävs med dagens regler.

7.3.3 Konsekvenser för Boverket

Övergången från BBR till nya föreskrifter kommer initialt att medföra ett ökat behov av informations- och utbildningsinsatser från Boverket. Dessa insatser bör rikta sig mot alla de olika aktörer som kommer i kontakt med föreskrifterna om tillgänglighet och användbarhet i sitt arbete. Syftet är att alla ska förstå föreskrifterna så att de går lättare att implementera.

Hänvisningar till handböcker och standarder kommer inte att finnas, liksom hänvisningar till andra delar av byggreglerna som berörs av kraven. De har underlättat för läsare som vill fördjupa sig i ämnet och pekat på behovet av att ta hänsyn till andra utformnings- och tekniska egenskapskrav. De allmänna råden innehåller också en del värdefull information som behöver tas tillvara.

Arbetet med att anpassa sitt arbete för att kunna hantera det nya författningsförslaget kan ta tid i början. De aktörer som kommer påverkas av författningsförslaget kommer att behöva utarbeta nya rutiner och eventuellt även ett nytt förhållningssätt till sina roller. Kunskap och rutiner kommer behöva falla på plats för att arbetet ska kunna flyta på som vanligt och detta kan ta tid.

Informations- och utbildningsinsatser tidigt i förändringsprocessen underlättar kommunernas omställningsarbete och minskar eventuella kostnadsökningar som kan uppstå under övergångsfasen. Syftet är även att skapa förutsättningar för effektiv och, så långt det är möjligt en likvärdig regel tillämpning, både i ärenden och i kommuner.

Den webbaserade handboken i plan- och bygglagen, PBL kunskapsbanken, behöver arbetas om i de delar som handlar om tillgänglighet och användbarhet. Fler frågor kan förväntas och därmed ökar arbetsbelastningen. Belastningen kommer dock att minska i takt med att aktörerna lär sig arbetssätt som passar den nya strukturen.

Slutligen kommer de nya föreskrifterna på sikt även påverka Boverkets resursfördelning. När de allmänna råden och hänvisningarna till standarder tas bort kan Boverket lägga mindre resurser på att övervaka och ändra reglerna i takt med att standarderna uppdateras. Med färre regler och regler som inte längre behöver ändras lika ofta kan det på lång sikt också behövas mindre stöd och vägledning kring byggregler.

Boverket kommer kontinuerligt följa upp tillämpningen av föreskrifterna och vid behov se över och ändra vissa delar. Det är ett långsiktigt arbete och resursbehovet kan därför inte bedömas.

7.3.4 Konsekvenser för andra myndigheter

Författningsförslaget förväntas inte innebära några påtagliga konsekvenser för statliga centrala myndigheter, förutom Boverket.

7.4 Kommunernas byggnadsnämnder

Författningsförslaget påverkar kommunernas arbetsprocesser, resursanvändning och myndighetsutövning.

7.4.1 Övergripande konsekvenser

Kommunerna får i grunden samma uppdrag som med BBR men författningsförslaget kommer att innebära ändrade arbetssätt och ökat behov av utbildning.

Initialt kan författningsförslaget innebära en viss osäkerhet om hur föreskrifterna ska tillämpas vilket kan ge längre handläggningstider i vissa ärenden. På sikt antas nämnderna kunna skapa bättre förutsättningar för en effektiv administration med handläggningstider likt dem vi har idag.

Författningsförslaget är utformat på ett annat sätt, och genom kravet på fackmässighet får kommunerna ett tydligare mandat att ställa krav på att handlingarna har tillräckligt god kvalitet.

Ökat fokus på fackmässig projektering, kontroll och dokumentation kan leda till att kommunerna lättare kan se helheten i det byggherren hanterat i byggprocessen. Resultatet kan bli kortare handläggningstider, bättre förutsättningar för byggherren att beräkna och hålla sin tidplan i fråga om beviljat bygglov, byggstart och ibruktagande vilken kan leda till att kostnaderna på sikt minskar för berörda parter.

Möjligheten att kunna föreslå andra lösningar än de som finns i dagens allmänna råd kan ge större förståelse för samhällskraven, vilket bör bidra till bättre efterlevnad av byggreglerna. Detta kan också underlätta byggnadsnämndernas handläggning och minska behovet av tillsyn.

7.4.2 Nulägesbeskrivning

Sveriges kommuner har under de senaste fyra åren²⁵ i genomsnitt hanterat drygt 100 000 bygglov och anmälan samt bedömt omkring 98 000 startbesked och 79 000 slutbesked. Antalet ärenden om bygglov och startbesked ger en uppfattning om i hur många ärenden byggnadsnämnderna även fortsättningsvis kommer att behöva bedöma mot de nya föreskrifterna.²⁶

Statistik från Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) visar att handläggningen av ett typiskt småhusärende i genomsnitt tar 25 timmar.²⁷ Tidsåtgången inkluderar handläggning och prövning av utformningskraven inför bygglov och bedömning av samtliga tekniska egenskaper. Utformningskravet om tillgänglighet och användbarhet är ett av tre utformningskrav som ska prövas i ett bygglov. Det tekniska egenskapskravet om tillgänglighet och användbarhet, som bedöms inför startbesked, är endast ett av elva tekniska egenskapskrav som ska bedömas.

De flesta byggåtgärder genomförs i de tre storstadsområdena och i högskoleorter. Nya flerbostadshus är särskilt koncentrerade till sådana kommuner.

I Sveriges 290 kommuner finns olika förutsättningar i form av kompetens och resurser. Vissa kommuner saknar egna resurser för byggregelutlämpningen och har gemensamma resurser som delas mellan flera kommuner för bygglovshandlingen. År 2018 hade 57 kommuner (cirka 20 procent) i landets minsta kommuner, men i viss utsträckning även i Malmöregionen, mindre än tre heltidsresurser som arbetade med att handlägga PBL-ärenden.

7.4.3 Konsekvenser för byggnadsnämndernas handläggning

Författningsförslaget kan initialt innebära en viss osäkerhet om hur föreskrifterna ska tillämpas, eftersom de allmänna råden i dag är ett stöd i byggnadsnämndernas arbete. Förändringarna kommer därför att bli störst i de situationer där de allmänna råden har använts som stöd för att bedöma kravnivåerna. Behov av kompetensutveckling och annat merarbete kan troligtvis leda till att handläggningstiderna blir längre i vissa ärenden, åtminstone initialt. Efter en övergångsperiod antas nämndernas tjänstemän kunna skapa bättre

²⁵ Uppgifterna från icke svarande kommuner har skattats utifrån deras invånarantal. Förklaringen till att antalet start- och slutbesked är lägre beror på att projekt inte blir av och naturlig eftersläpning när beslut om start- och slutbesked fattas i relation till bygglovet. Efter att ett lov beslutas ska ett startbesked fattas inom två år och ett slutbesked inom fem år från lovbeslutet. Vid anmälan kan beslut om startbesked fattas först när anmälan är komplett och slutbesked ska ges inom två år från startbeskedet för anmälningsärendet. En ytterligare förklaring till att andelen start- och slutbesked skiljer sig åt kan vara att dessa beslut fattas samtidigt, till exempel vid uppförande av skyt, då slutbesked ska ges när man tar byggnadsverket i bruk.
²⁶ <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/plan--och-byggenkaten/>. Hämtad 2023-02-09.

²⁷ [Tidsuppskattningar, statistik | SKR](#). Hämtad 2023-01-16. Tidsuppskattningar för större byggnader är mycket osäker.

förutsättningar för en effektiv administration med handläggningstider likt dem vi har idag.

Byggnadsnämnderna behöver kompetensutveckling

Den lägre grad av precisering av kraven, som författningsförslaget innebär, kommer ställa högre krav på handläggarnas kompetens i att bedöma om en presenterad lösning uppfyller kraven i föreskriften och ytterst om förutsättningarna för lov är uppfyllda.

Initialt uppstår kostnader för kompetensutveckling för handläggare, inspektörer, bygglovschefer och politiker i byggnadsnämnden. Under en övergångsperiod kan det förväntas produktivitetsminskning även som följd av implementering av anpassade arbetssätt. Troligtvis blir konsekvenserna i relativa tal störst för de nämnder som har minst resurser och de med stor personalomsättning. Inlärningskostnader brukar normalt minska när de nya rutinerna får fäste i organisationen.

Handläggningen kan ta längre tid i början

Boverket har intervjuat och haft dialogmöten med representanter för kommuner för att få underlag till konsekvensbedömningen. Representanter för kommunerna menar att detaljerade och bindande regler är lättare att tillämpa och kommunicera till byggherrar, jämfört med renodlade funktionskrav. Det gäller särskilt när byggherren är en privatperson, vilket är fallet i de flesta ärenden i många kommuner.

Enligt SKR tar ett typiskt småhusärende 25 timmar att handlägga vilket ger en bild av storleksordningen.²⁸ Tidsåtgången beror bland annat på byggnadens storlek och komplexitet. Det går inte att uppskatta hur mycket tid som kan härledas till kraven på tillgänglighet och användbarhet.

Boverket bedömer att landets byggherrar på kort sikt kommer att tillämpa de vanligaste lösningarna och verifieringsmetoderna, som framgår av BBR och de allmänna råden. BBR kommer dessutom att kunna tillämpas med stöd av övergångsreglerna fram till den 1 juli 2025. BBR kommer därmed att kunna fasas ut under en längre tid vilket underlättar omställningen. Boverkets sammantagna bedömning är att författningsförslaget kommer få små konsekvenser, på lång sikt, i fråga om den tid det kommer ta att handlägga ett ärende. Det kan dock uppstå ett behov i kommunerna av att temporärt se över bygglovstaxorna.

²⁸ SKR, [Tidsuppskattningar, statistik | SKR](#). Hämtad 2023-02-25. Bedömningen baserar sig på uppgifter från 35 kommuner. Medelvärde var 25 timmar, lägsta värdet var 16 timmar och det högsta värdet 34 timmar.

Nya föreskrifter kan innebära merarbete vid ändring av eventuella interna stöd-dokument kring bedömning och annat underlag som har tagits fram av byggnadsnämnderna. En viss ökad tidsåtgång är en naturlig följd av förändringar i exempelvis formuleringar och omflyttning av sakområden i de olika föreskrifterna.

Byggnadsnämnderna kan få ett behov av att justera taxan för att täcka upp för längre och komplexare handläggningstider. Därutöver innebär lagkravet om reduktion av avgifter att kommuner går miste om intäkter om handläggningstider går utöver lagstadgad tid. Särskilt för mindre kommuner kan detta få en påverkan på budgetering och därmed möjlighet till bemanning. Denna risk finns även idag men kan komma att öka om handläggningstiderna blir längre som följd av de nya föreskrifterna.

Arbetsmetoder kan behöva förändras

Under en övergångsperiod kan det förväntas en produktivitetsminskning som följd av implementering av anpassade arbetssätt. Hur byggnadsnämnden påverkas beror på i vilken utsträckning byggherrarna väljer nya lösningar. Det är främst när en byggherre väljer att avvika från vanliga metoder för arbete och projektering som författningsförslaget kan få konsekvenser. I de fall som en byggherre vill prova nya lösningar, särskilt inledningsvis när författningen är ny, kan det leda till osäkerhet kring om den enskilda föreskriften är uppfylld eller inte. Detta kan även leda till en variation mellan olika kommuner när det gäller enhetligheten kring vilka lösningar som anses uppfylla en specifik föreskrift.

Författningsförslaget innehåller funktionskrav, precis som i BBR, men utan allmänna råd. I fråga om författningsförslagets påverkan på arbetsmetoder så bör det finnas förutsättningar för byggnadsnämnderna att även framledes kunna hantera alternativa lösningar utan allmänna råd.

I och med att författningsförslaget öppnar upp för fler möjliga lösningar kan det innebära en ökad mängd ansökningar om villkorsbesked enligt 9 kap. 14 § PBL. I ett villkorsbesked ska byggnadsnämnden redovisa sin bedömning i fråga om en viss bygglovspliktig åtgärd kan antas komma att bli föremål för villkor för att uppfylla kravet på bland annat tillgänglighet och användbarhet. En ökad mängd ärenden om villkorsbesked kan komma att påverka byggnadsnämndernas arbetsmetoder då bedömningen görs i ett annat skede än i lovprövning.

Precis som tidigare kan byggnadsnämnden behöva införskaffa standarder som stöd för prövning av bygglov och bedömning inför startbesked. Behovet av standarder kan bli större än med BBR och det är en kostnad att införskaffa standarder om byggnadsnämnden inte har dessa sedan innan. I de fall en

byggherre väljer att avvika från vanliga metoder för arbete och projektering är det byggherrens ansvar att visa på att och hur den framtagna lösningen uppfyller kravet. Men bedömningen om en ny lösning uppfyller kravet ligger fortfarande på byggnadsnämnden och detta kan inledningsvis påverka negativt.

Internt handläggningsstöd

I många fall har byggnadsnämnden olika interna dokument som stöd vid prövning och bedömning av de förutsättningar som ska vara uppfyllda för att kunna bevilja ett lov. Boverket ser att författningsförslaget kan innebära ett merarbete för byggnadsnämnderna att uppdatera dessa dokument. Det kan exempelvis handla om att ändra olika hänvisningar från BBR-föreskrifter till nya författningar, att ta bort hänvisningar till borttagna föreskrifter och bedöma om exempelvis goda exempel som används fortfarande är aktuella. Även om ingen ändring behöver göras i dessa underlag, krävs dock som minimum en översyn av dessa dokument. Utöver att uppdatera befintliga dokument kan det finnas behov av att ta fram nya stöddokument i och med att ny föreskrift bland annat innebär en lägre preciseringsgrad av kraven.

Skillnaden mellan utformningskrav i lovprocessen jämfört med de tekniska egenskapskraven är att utformningskrav ska bedömas och prövas av byggnadsnämnden i lovprocessen. När det gäller de tekniska egenskapskraven sker ingen prövning utan byggnadsnämnden ska enbart bedöma om åtgärden kan antas komma att uppfylla de tekniska egenskapskraven. Vid lovprövningen ligger ansvaret på byggnadsnämnden att bedöma om förutsättningarna för lov är uppfyllda och i denna, i många fall komplexa bedömning, används ofta dessa interna stöddokument av olika slag för att skapa en enhetlighet inom kommunen.

7.4.4 En mer professionaliserad byggprocess

Byggnadsnämndernas handläggning påverkas av kvaliteten på inkomna handlingar och av byggherrens erfarenhet. Ofullständiga handlingar och handlingar med låg kvalitet är svårare att fatta beslut utifrån. De förändrade kraven i kapitel 1 tydliggör byggherrens ansvar för en kvalitativ byggprocess.

Författningsförslagets fokus på kompetens och fackmässighet skapar förutsättningar för att kvaliteten på de handlingar som ska presenteras för byggnadsnämnderna höjs vilket i sin tur underlättar byggnadsnämndernas handläggning.

7.5 Europeiska unionen

Författningsförslaget stämmer överens med de skyldigheter som Sveriges medlemskap i Europeiska unionen innebär. Byggregler som preciserar utformningskravet och det tekniska egenskapskravet om tillgänglighet och användbarhet är nationella.

Inför beslut om att författningsförslaget ska träda i kraft behöver det anmälas till Kommerskollegium för vidare anmälan till Europeiska kommissionen.²⁹ Denna anmälningsprocedur krävs för tekniska föreskrifter och är till för att bevaka den fria rörligheten av varor på EU:s inre marknad.

7.6 Miljö och klimat

De direkta miljökonsekvenserna bedöms vara begränsade. Miljöpåverkan från material och produkter orsakas främst av grundkraven i PBF. Boverkets föreskrifter kan endast styra den miljöpåverkan som orsakas av grundkraven. I de fall föreskrifterna ställer detaljerade krav kan man härleda miljöpåverkan just till dem, men med mer funktionsinriktade föreskrifter ska miljöpåverkan tillskrivas PBF.

Författningsförslaget kan dock leda till indirekta miljöeffekter som kan vara mer betydelsefulla än de direkta effekterna. Ett av syftena med författningsförslaget är att ge mer frihet att välja och utforma lösningar, vilket gör att de primära miljö- och klimatpolitiska styrmedlen såsom till exempel koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter får verka friare och därmed mer effektivt. De incitament som prissättning på koldioxid skapar kan fungera bättre om det inte finns administrativa regler som styr mot vissa lösningar.

7.6.1 Cirkulärt byggande

Cirkulärt byggande kan förenklat sägas handla om att återskapa eller bibehålla värden i den byggda miljön genom att ersätta ”ta, använda, deponera” med ”förebygga, återbruka, återvinna”. Det innebär konkret ett antal strategier och principer som kan vidtas för att minska klimatpåverkan från byggande samt minska uttaget av naturresurser och uppkomsten av avfall, till exempel åtgärder för att förlänga eller förändra användningen av en byggnad efter att den tilltänka användningstiden har löpt ut.

Ett annat exempel på åtgärd som bidrar till cirkulärt byggande är när återbrukade byggprodukter ersätter behov av nya. Missförstånd angående bedömning av byggprodukters egenskaper, när en aktör börjar implementera återbruk, kan vara en faktor som hämmar utvecklingen av ett mer cirkulärt byggande. Det sker idag en omfattande spontan utveckling kring implementering av återbruk och intresset i branschen är stort.

De egenskapskrav som ställs på återbrukade byggprodukter är i grunden samma som för nytillverkade. Skillnaden mellan byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper och återbrukade produkter är att byggprodukter med

²⁹ 6 § förordningen (1994:2029) om tekniska regler samt Kommerskollegiums föreskrifter (KFS 2020:1) om tekniska regler, som gäller verkställigheten.

förhandsbedömda egenskaper har kända och dokumenterade egenskaper, medan man för återbrukade byggprodukter kan behöva ta reda på dessa.

Författningsförslaget bedöms kunna hjälpa till att möjliggöra samt underlätta omställningen till en cirkulär ekonomi genom att det förtydligas att det inte bara är byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper som förmår uppfylla kraven utan att även andra byggprodukter kan göra det, se avsnitt 5.2.3 för mer information om byggprodukter.

7.7 Kulturmiljö, arkitektur och gestaltad livsmiljö

Författningsförslaget bedöms inte få några konsekvenser på arkitektur och gestaltad livsmiljö. Kravnivån i föreskriftsförslaget när det gäller tillvaratagande av kulturvärden bedöms vara oförändrad jämfört med nuvarande regler och ur den aspekten medför författningsförslaget inte några konsekvenser. Att en åtgärds påverkan på kulturvärdena ska klarläggas tydliggörs genom föreskriftsförslaget. Detta kan leda till en bättre regelefterlevnad vilket skulle ge positiva effekter för kulturmiljön.

7.8 Social hållbarhet

Förslagen kan påverka hushåll och enskilda i egenskap av byggherrar, fastighetsägare, boende och användare av byggnader samt kommunmedborgare.

7.8.1 Hushåll och enskilda

Kostnadmässiga konsekvenser för boende och användare är mycket begränsade eftersom förslaget som helhet inte medför någon förändring av kravnivån och därmed inte någon förändring för vilken tillgänglighetsnivå som byggnader kommer att ha.

Om förslaget får avsedd effekt, det vill säga mer innovation, bättre konkurrens och högre kostnadseffektivitet så kan det leda till byggnader med högre kvalitet till samma eller lägre kostnad. Bättre förutsättningar för bostadsbyggandet kan gynna enskilda medborgare genom en bättre fungerande bostadsförsörjning. En förbättrad bostadsförsörjning (och ett ökat bostadsbyggande) har framför allt stor betydelse för grupper i samhället som av ekonomiska skäl har svårt att hitta en lämplig bostad.

Privatpersoner som vidtar en åtgärd omfattas av samma ansvar som alla byggherrar. Privatpersoner har sällan professionell kompetens och kommer troligen oftare behöva anlita sakkunniga när till exempel en åtgärd ska projekteras på ett fackmässigt sätt. Boverket bedömer att skillnaden framför allt uppstår vid mindre åtgärder som till exempel en tillbyggnad, medan skillnaden blir

marginell för uppförande av nya byggnader som även med dagens regler kräver fackmässig kompetens vid projektering och utförande.

En effektivare tillämpning av byggreglerna i kommunerna kan innebära vinster för enskilda som kommunmedborgare. Regelefterlevnaden och acceptansen för samhällets krav på byggnader ökar även för hushåll och enskilda i egenskap av byggherrar genom förslaget.

7.8.2 Barn och unga

Barn med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga påverkas av byggnaders utformning och tillgänglighet och användbarhet. En stor del av föreskrifterna i författningsförslaget har betydelse för den här gruppen i samhället.

Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte medför några direkta konsekvenser för barn och unga jämfört med BBR eftersom kravnivån i allt väsentligt är oförändrad.

7.8.3 Äldre

Äldre personer är generellt mer i behov av tillgängliga och användbara utrymmen i byggnader, särskilt i bostäder, i och med att risken för nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga ökar med åldern.

Författningsförslaget samtliga krav på byggnaders utformning har betydelse för äldre. Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte medför några direkta konsekvenser för äldre eftersom kravnivån i princip är oförändrad jämfört med BBR.

7.8.4 Jämställdhet

Personer av olika kön, etniciteter och åldrar kan ha behov av tillgängliga och användbara miljöer. Att ställa krav på en miniminivå av tillgänglighet och användbarhet i byggnader kan bidra till jämställdhet.

Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte medför några direkta konsekvenser ur ett jämställdhetsperspektiv eftersom kravnivån i princip är oförändrad. De förändringar som ändå föreslås är små och bedöms få samma konsekvenser för kvinnor och män.

7.8.5 Personer med nedsatt funktionsförmåga

Författningsförslaget riktar sig direkt till personer med nedsatt funktionsförmåga och har därför stor betydelse för denna grupp. Möjligheten för personer med funktionsnedsättningar att självständigt kunna använda byggda miljöer är grunden till författningsförslaget.

Fördjupning om författningsförslaget finns i kapitel 5.

7.8.6 Folkhälsa

Boverkets bedömning är att författningsförslaget inte påverkar folkhälsan eftersom de samhällskrav som uttrycks på förordningsnivå, och som föreskrifterna reflekterar, inte förändras.

7.8.7 Integration och boendesegregation

Boverket har inte identifierat några direkta konsekvenser avseende integration och boendesegregation eftersom kravnivån i princip är oförändrad. Det kan dock finnas några indirekta, fördelningsmässiga effekter av författningsförslaget.

Avsikten med författningsförslaget är bland annat att byggprocessen ska bli enklare och snabbare. Det kan skapa bättre förutsättningar för högre bostadsproduktion och lägre produktionskostnader. Det kan leda till fler och prismässigt mer åtkomliga bostäder³⁰, något som särskilt gynnar utlandsfödda personer som oftare än genomsnittsbefolkningen har svårt att hitta en ändamålsenlig och prismässigt åtkomlig bostad. Skillnaden förklaras främst med att personer med utländsk bakgrund har genomsnittligt lägre inkomst än genomsnittsbefolkningen. Att ha en bostad med tillfredställande boyta underlättar till exempel barns skolgång, en framgångsfaktor för integration.

³⁰ Lägre produktionskostnader kan leda till lägre boendekostnader men så måste inte vara fallet. Hyreskostnad och kostnad för att köpa en bostad styrs av hyresförhandlingar samt utbud och efterfrågan.

8 Författningskommentarer

Detta avsnitt innehåller en beskrivning av varje paragraf i författningsförslaget med angivande av motiv.

Förslag till Boverkets föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader

1 kap. Övergripande bestämmelser

Allmänt

1 §

Denna författning innehåller föreskrifter till

1. 8 kap. 1 § 3 plan- och bygglagen (2010:900) om utformningskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader,

2. 3 kap. 4 § plan- och byggförordningen (2011:338) om utformningskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader,

3. 8 kap. 4 § första stycket 8 plan- och bygglagen om tekniska egenskapskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader, och

4. 3 kap. 18 § plan- och byggförordningen om tekniska egenskapskrav avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader.

Författningen innehåller också föreskrifter till 8 kap. 7 § plan- och bygglagen och 3 kap. 23 § plan- och byggförordningen om undantag från utformningskraven och de tekniska egenskapskraven vid ändring av byggnader och till 10 kap. 5 § samma lag om kontroll.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:1 BBR och de inledande meningarna i avsnitt 3:1 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att det i författningen både finns utformningskrav och tekniska egenskapskrav.

Kopplingen till kraven på lag- och förordningsnivå klargörs.

Föreskrifternas tillämpningsområde

2 §

Föreskrifterna i 1 kap. gäller vid uppförande av nya byggnader och ändring av byggnader.

Föreskrifterna i 2 och 3 kap. gäller vid uppförande av nya byggnader.
Föreskrifterna i 4 kap. gäller vid ändring av byggnader.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitten 1:2 och 3:11 BBR.

Syftet är att tillämpningsområdena för de olika delarna i författningen ska tydliggöras.

Redan av 8 kap. 6 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL följer att kraven på tillgänglighet och användbarhet i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 inte gäller i fråga om

1. en arbetslokal, om kraven är obefogade med hänsyn till arten av den verksamhet som lokalen är avsedd för, och
2. ett fritidshus med högst två bostäder.

Redan av 8 kap. 7 § PBL följer att avsteg från kraven i 1 § 3 och 4 § första stycket 8 alltid får göras om ändringen innebär att bostäder på högst 35 kvadratmeter inreds på en vind.

Mindre avvikelse från föreskrifterna i denna författning

3 §

Mindre avvikelse får göras från föreskrifterna i denna författning i enskilda fall om

1. det finns särskilda skäl,
2. byggnaden ändå kan antas bli tekniskt tillfredsställande, och
3. det inte finns någon avsevärd olägenhet från annan synpunkt.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:21 BBR.

Om kraven i föreskrifterna blir orimliga i det enskilda fallet är det möjligt att avvika från dem under vissa förutsättningar. Lösningar som uppfyller syftet med kraven i föreskrifterna kan då användas, trots att de formellt strider mot föreskrifternas ordalydelse.

Delar av allmänna råd från BBR är i författningen införda som föreskrifter. Därför kan det finnas större behov än med tidigare regler att tillämpa mindre avvikelser från föreskrifterna, i de fall då byggnadens tänkta funktion eller användning gör uppfyllandet av kravet enligt den exakta ordalydelsen oskäligt.

Syftet är även att tydliggöra byggherrens och byggnadsnämndens roller som följer av PBL. Ansvar för om en mindre avvikelse är lämplig faller på byggherren. Om byggherren däremot tillämpar regeln om mindre avvikelse felaktigt kan byggnadsnämnden, liksom vad gäller andra byggregler, kräva komplettering, ytterst neka startbesked eller slutbesked och ingripa genom tillsyn,

Hantering av mindre avvikelser skiljer sig inte från hur reglerna i författningen i övrigt hanteras.

Byggherrens ansvar för sin byggnad tydliggörs när texten om att byggnadsnämnden ska lämna ett medgivande tas bort.

Vad gäller utformningskraven som ska prövas vid bygglov är det byggnadsnämnden som i bygglov ska fatta beslut om mindre avvikelser från utformningskraven medges eller inte. Det behöver framgå av motiveringen i beslutet om lov.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

Definitioner

4 §

Termer och uttryck i denna författning har samma betydelse som i plan- och bygglagen (2010:900) och plan- och byggförordningen (2011:338).

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:6 BBR.

Termer som finns i lag, förordning och i dessa föreskrifter får samma betydelse.

Hänvisningen till ”Plan- och byggtermer 1994, TNC 95” (TNC) har dock inte införts i författningen.

Hänvisning till TNC införs inte, dels på grund av att publikationen inte längre hålls uppdaterad, dels eftersom det är av betydelse att definitioner som är nödvändiga i föreskrifterna hanteras direkt i sitt sammanhang

Konsekvenserna av att hänvisningen till TNC inte införs i författningen bedöms bli små. TNC kan fortsatt användas, den finns att tillgå hos Rikstermbanken. Samtidigt blir definitionerna i TNC inte lika styrande. Så om det finns andra mer uppdaterade och träffsäkra definitioner i andra publikationer, såsom standarder och handböcker, kan de användas.

5 §

I denna författning avses med

boendeenhet: del av en bostad som är upplåten för enskilt bruk i bostäder där vissa bostadsfunktioner delas,

bostadsfunktioner: funktionerna sömn och vila, samvaro, matlagning, måltider, hygien och förvaring, enligt 3 kap. 1 och 17 §§ PBF,

kommunikationsutrymme: ett utrymme i en byggnad som huvudsakligen används till förflyttning,

publik lokal: en lokal dit allmänheten har tillträde,

studentbostad: bostad avsedd för studerande vid universitet eller högskola,

särskilda boendeformer för äldre: bostäder enligt 5 kap. 5 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:453),

tillgänglig och användbar: tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

tillgänglighet och användbarhet: tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga,

Bestämmelser med motsvarande definitioner finns i avsnitt 1:6 och 3:112 BBR.

Boendeenhet är ett nytt begrepp jämfört med i BBR. Begreppet används i 2 kap. 11 § och 3 kap. 2 § i författningsförslaget. I reglerna i den separata författningen om bostäders lämplighet för sitt ändamål styrs hur mycket och på vilket sätt bostadsfunktionerna får delas i gemensamma utrymmen mellan boende från olika boendeenheter. Det gäller till exempel en ”studentkorridor”. Boendeenhet avser den privata delen av bostaden, det som enbart är för enskilt bruk. En boendeenhet behöver inte alltid vara avsedd för en person utan kan även vara så utformad att den är avsedd för fler än en person. Förutom den helt egna privata delen av bostaden finns gemensamma utrymmen som i fallet med studentkorridor delas av alla studenterna. Där kan bostadsfunktioner såsom matlagning delas mellan studenterna. För att det ska anses vara en boendeenhet ska det upplåtas för enskilt bruk till de boende i boendeenheten. Det vill säga att i fallet med en ”studentkorridor” där boendeenheterna är avsedda för en person att varje student har ett eget hyreskontrakt. Om däremot till exempel en större bostad hyrs av flera studenter tillsammans med ett gemensamt kontrakt, då är den enskilda studentens egna rum som denne förfogar över inte att se som en boendeenhet. Reglerna om boendeenheter och tillhörande delade gemensamma utrymmen för bostadsfunktioner i 2 kap. och 3 kap. är då inte tillämpliga.

Definitioner finns sedan tidigare för termerna särskilda boendeformer för äldre, studentbostad, kommunikationsutrymme, publik lokal, tillgänglighet och användbarhet och tillgänglig och användbar. Med bostadsfunktioner avses de funktioner i en bostad som räknas upp i 3 kap. 1 och 17 §§ PBF. Det vill säga sömn och vila, samvaro, matlagning, måltider, hygien och förvaring.

De termer som inte är vedertagna och som används i föreskrifterna behöver vara definierade i författningen, så att föreskrifterna tillämpas på rätt sätt och får avsedd effekt.

Författningens definitioner samlas på ett ställe.

Dimensionerande mått

6 §

Då det i denna författning anges att byggnader, delar av byggnader, fast inredning eller utrustning ska vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelseförmåga är följande mått för rullstol dimensionerande

1. planmättet 0,70 x 1,30 meter,
 2. vändmättet av en cirkel med diametern 1,50 meter, och
 3. öppningsmättet för fri passage minst 0,80 meter.
- I enskilda bostäder är dock följande mått för rullstol dimensionerande
1. planmättet 0,70 x 1,20 meter,
 2. vändmättet av en cirkel med diametern 1,30 meter, och
 3. öppningsmättet för fri passage minst 0,76 meter.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:113, 3:142 och 3:143 BBR.

Bestämmelsen tydliggör vilka mått som minst behövs för att tillgänglighets- och användbarhetskravet för personer med nedsatt rörelseförmåga ska kunna uppfyllas. De dimensionerande måtten utgår ifrån användning av en mindre utomhusrullstol, det vill säga en eldriven rullstol för begränsad utomhusanvändning. Inom enskilda bostäder utgår måtten ifrån användning av en manuell eller liten eldriven rullstol för inomhusanvändning.

En rullstols planmått utgörs av den area som rullstolen upptar, och den baseras på standarderna EN 12183:2014 respektive EN 12184:1999, som standardiserar rullstolar.

Vändmättet anges som en cirkel med diameter 1,50 respektive 1,30 meter och utgör den area som behövs för att kunna vända 360°.

Passagemåttet gäller för kortare passage, till exempel genom dörröppningar eller vid begränsande hinder.

Som stöd i den konkreta utformningen behöver relevanta och vedertagna standarder och handböcker användas.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

Byggprodukter och material

7 §

Med byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper avses i denna författning produkter som tillverkats för att permanent ingå i byggnadsverk och som antingen

1. är CE-märkta,
2. är typgodkända eller tillverkningskontrollerade enligt bestämmelserna i 8 kap. 22–23 §§ plan- och bygglagen (2010:900),
3. har certifierats av ett certifieringsorgan som ackrediterats för uppgiften och för produkten i fråga enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 765/2008

av den 9 juli 2008 om krav för ackreditering och upphävande av förordning (EEG) nr 339/93 (EGT L 218, 13.8.2008, s.30, Celex 2008R0765), eller

4. har tillverkats i en fabrik vars tillverkning och produktionskontroll och utfallet därav för byggprodukten fortlöpande övervakas, bedöms och godkänns av ett certifieringsorgan som ackrediterats för uppgiften och för produkten ifråga enligt förordningen (EG) nr 765/2008.

Såsom bedömning i enlighet med alternativ 3 eller 4 godtas även en bedömning utförd av ett organ inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Turkiet om organet på annat sätt än genom ackreditering för uppgiften enligt förordningen (EG) nr 765/2008, erbjuder motsvarande garantier i fråga om teknisk och yrkesmässig kompetens samt garantier om oberoende.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 1:4 BBR.

Begreppet ”byggprodukter med bedömda egenskaper” som används i BBR har ersatts med ”byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper”, för att förtydliga.

Bestämmelsen tydliggör vad som gäller för byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper.

Närmare överväganden finns i 5.2.3.

8 §

Byggprodukter och material ska ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som har betydelse för byggnadens förmåga att uppfylla kraven i denna författning.

Byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper ska anses ha kända och dokumenterade egenskaper i de avseenden som de är förhandsbedömda.

Egenskaper hos andra byggprodukter än byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper ska provas eller bedömas genom annan vedertagen metod. Inom Europeiska unionen vedertagen metod ska användas där sådan finns.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 1:4 och 2:1 BBR.

Föreskriften behandlar inte byggprodukternas eller materialets lämplighet. Det regleras i 8 kap. 19 § PBL.

Byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper, exempelvis CE-märkta och typgodkända byggprodukter med tillhörande dokumentation, uppfyller kravet på kända och dokumenterade egenskaper, vilket tydliggörs. Vad som gäller när byggprodukter inte har förhandsbedömda egenskaper tydliggörs också.

Närmare överväganden finns i 5.2.3.

Projektering och utförande

9 §

Byggnader ska projekteras

1. på ett fackmässigt sätt,
 2. så att arbetet kan utföras på ett sådant sätt att kraven i dessa föreskrifter uppfylls, och
 3. så att förutsatt underhåll kan ske.
- Projekteringen ska dokumenteras.
Första och andra styckena gäller inte om det är uppenbart obehövligt.
Vid ändring av en byggnad får erfarenheter från den befintliga byggnaden användas.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:31 BBR.

Att byggherren ska projektera så att föreskrifterna i författningen kan uppfyllas och att projekteringen ska dokumenteras tydliggörs. Likaså tydliggörs att vid ändring får erfarenheter från den befintliga byggnaden användas i projekteringen.

Bestämmelsen är aktuell inte bara för tekniska egenskapskrav utan även för utformningskrav. När byggnadsnämnden prövar utformningskraven i samband med bygglov måste den projektering som är kopplad till utformningskrav vara klar. Till exempel beträffande utformningskravet att en ramp får luta högst 1:12 så behöver det av en bygglovsritning framgå vilken lutning rampen ska ha. I de fall att vid fortsatt projektering det görs förändringar av sådana krav som prövats vid bygglov, behöver åtgärden prövas i en ny ansökan om bygglov.

Att tydliggöra att erfarenheter från den befintliga byggnaden får användas vid ändring kan medföra att ingreppen kan begränsas, vilket även kan påverka bland annat materialförbrukningen. Tydliggörandet öppnar också för att andra lösningar kan utföras, än vid uppförande av nya byggnader.

Närmare överväganden finns i 5.2.4 och 5.2.6.

10 §

Byggnader ska utföras

1. på ett fackmässigt sätt, och
2. enligt upprättade handlingar.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:31 BBR.

Byggherrens ansvar för att en byggnad utförs på ett fackmässigt sätt och enligt upprättade handlingar tydliggörs.

Vad gäller utformningskraven är upprättade handlingar bygglovsritningar. In- för slutbeskedet ska byggherren bland annat ha visat att krav som gäller enligt lovet är uppfyllda (10 kap. 34 § PBL). Denna bestämmelse om krav på byggnaders utförande är alltså tillämplig även på utformningskraven.

Närmare överväganden finns i 5.2.4 och 5.2.6.

Särskilt om ändring av byggnad

11 §

Vid ändring av en byggnad ska det klarläggas om

1. byggnaden har sådana brister avseende kraven på tillgänglighet och användbarhet som kan åtgärdas inom ramen för den planerade åtgärden,
2. den planerade åtgärden kan medföra en försämring av egenskaperna i fråga om tillgängligheten och användbarheten i den befintliga byggnaden, och
3. ändringen kommer att medföra en negativ påverkan på byggnadens kulturvärden och hur en sådan negativ påverkan kan undvikas.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:311 BBR.

Syftet är att tydliggöra byggherrens ansvar att ta reda på den befintliga byggnadens egenskaper innan ändringsarbeten projekteras och påbörjas. Med brister som kan åtgärdas inom ramen för den planerade åtgärden avses brister i den ändrade delen som kan få betydelse för om byggnaden kan komma att uppfylla utformningskraven och de tekniska egenskapskraven med hänsyn till avsedd användning.

Avsikten med bestämmelsen är även att ge underlag för bedömningen av vilka krav som ska ställas vid ändringen.

Närmare överväganden finns i 5.2.6.

Kontroll

12 §

Kontroll av att kraven i denna författning uppfylls ska göras

1. under projektering och utförande enligt 13–15 §§,
2. i den färdiga byggnaden enligt 16 §, eller
3. med en kombination av punkt 1 och 2.

Kontroll ska utföras fackmässigt.

Resultatet av kontrollen ska dokumenteras.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:32 BBR.

Bestämmelse om att kontroll av att kraven i författningen ska göras under projektering och utförande eller i färdig byggnad eller i en kombination därav.

För att kunna säkerställa att kraven i författningen uppfylls, ska kontroller göras. Kontrollerna kan genomföras i olika skeden och det går även att kombinera kontrollerna. Byggherren får bedöma hur kontrollerna ska göras, beroende på vad som är lämpligt för respektive krav.

När det gäller kontrollplan enligt 10 kap. 24 § PBL kan byggnadsnämnden bestämma vilka kontroller som ska göras och vilka handlingar som ska lämnas in till nämnden inför slutbesked.

Kontroll av att kraven i denna författning uppfylls är inte enbart aktuell för tekniska egenskapskrav utan även för utformningskrav. Kontroll av kraven i den färdiga byggnaden vad gäller utformningskraven kan till exempel gälla att på plats i byggnaden kontrollera lutningen på en ramp genom mätning enligt 15 §.

Närmare överväganden finns i 5.2.4 och 5.2.7.

13 §

Vid kontroll under projektering ska det kontrolleras att dimensionerande förutsättningar, projekteringsmetoder, provningsmetoder och beräkningar är relevanta och redovisade i handlingarna.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:322 BBR.

Vad som ska tas med i kontrollen av projekteringen tydliggörs. Syftet med kontrollen är att minska risken för fel i projekteringen.

Närmare överväganden finns i 5.2.7.

14 §

Vid kontroll under utförande ska det kontrolleras att arbetet utförs enligt gällande handlingar.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:322 BBR.

Vad kontrollen under utförandet ska kontrolleras mot tydliggörs. Syftet med kontrollen är att säkerställa att byggnaden utförs så som projekterats och dokumenterats i gällande handlingar.

Närmare överväganden finns i 5.2.7.

15 §

Byggprodukter ska kontrolleras när de tas emot på byggarbetsplatsen. Kontroll ska göras av att material och produkter har förutsatta egenskaper.

För byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper kan kontrollen inskränkas till identifiering, kontroll av märkning och granskning av dokumentationen av de förhandsbedömda egenskaperna.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 2:322 BBR.

I de fall befintliga produkter eller material (som inte levereras till arbetsplatsen) används så är denna bestämmelse inte tillämplig. Att de ska ha kända och dokumenterade egenskaper regleras av 8 §.

Att byggprodukter vars egenskaper är väsentliga för att uppfylla kraven i denna författning ska kontrolleras vid mottagandet på byggarbetsplatsen tydliggörs.

För byggprodukter med förhandsbedömda egenskaper är det tillräckligt att en förenklad kontroll görs, då dessa byggprodukters egenskaper redan är provade och dokumenterade på ett accepterat sätt. För byggprodukter som inte har förhandsbedömda egenskaper kan exempelvis provning bli aktuellt.

Närmare överväganden finns i 5.2.7.

16 §

Vid kontroll i den färdiga byggnaden ska kontroll göras genom provning, mätning eller besiktning.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitten 2:32 och 2:321 BBR.

Vid kontroll i den färdiga byggnaden kan olika sätt att kontrollera användas. Vid provning och mätning ska tillförlitliga metoder användas och metodernas osäkerheter ska beaktas.

Hur kontroller i den färdiga byggnaden ska göras tydliggörs. Bestämmelsen medger att byggherren kan bedöma hur kontrollen görs, beroende på vad hen anser är lämpligt för respektive krav.

Närmare överväganden finns i 5.2.7.

2 kap. Utformningskrav vid uppförande av nya byggnader

Entréer till byggnader

1 §

Huvudentréer till en byggnad ska vara placerade och utformade så att de är tillgängliga och användbara. Kravet gäller även andra entréer, om det är nödvändigt för att

uppfylla kravet på tillgänglighet och användbarhet enligt Boverkets föreskrifter (2024:xx) om krav på tomter med mera.

För en- och tvåbostadshus räcker det att det går att ordna ramper till entréer som ska vara tillgängliga. Ramperna ska kunna placeras på byggnadens tomt.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:132 och 3:143 BBR.

Bestämmelsen tydliggör vilka entréer som ska vara tillgängliga och användbara. För en- och tvåbostadshus räcker det att kunna ordna en ramp i efterhand.

Redan av 8 kap. 6 § 3 plan- och bygglagen (2010:900), PBL följer att kraven på tillgänglighet till ett en- eller tvåbostadshus inte gäller om det med hänsyn till terrängen inte är rimligt att uppfylla kraven.

Huvudentrén är den entré som med hänsyn till byggnadens funktion är den primära entrén. Om byggnaden är uppdelad i separata enheter finns en huvudentré till varje enhet. Till exempel, i ett flerbostadshus med flera trapphus har varje trapphus en huvudentré. Det allmänna rådet till 3:132 BBR som behandlar att även andra entréer än huvudentréer kan behöva vara tillgängliga, har delvis införts som föreskrift.

Funktionskravet i bestämmelsen gäller även för en ramp och trappa, om det finns, som ansluter på entréns utsida.

Bestämmelsen beskriver funktionen som ska uppnås och i 1 kap. 6 § anges dimensioneringen som blir grunden till måtten vid tillämpningen.

Den dörrlösning som det planeras för ska vara tillgänglig och användbar. Om avsikten är att utföra en roterdörr behöver plats finnas för en kompletterande tillgänglig och användbar dörr.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

Kommunikationsutrymmen

2 §

Kommunikationsutrymmen ska vara tillgängliga och användbara. Utformning och disposition ska bestämmas med hänsyn till hur utrymmet ska användas och frekvens av användning. Breddmått i kommunikationsutrymme ska dessutom bestämmas utifrån utformningen och längden av utrymmet.

Kommunikationsutrymmen som har nivåskillnader ska förutom trappa även ha ramp eller hiss. Om nivåskillnaden är större än 1 meter ska det finnas en hiss.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:142, 3:1421 och 3:143 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att kommunikationsutrymmen ska fungera även för personer med funktionsnedsättning. Det innefattar att kunna förflytta sig i

kommunikationsutrymmet och passera eller möta andra personer. De dimensionerande måtten enligt 1 kap. 6 § utgör grunden för måtten vid tillämpningen av kraven.

Hur utformning och disposition ska göras beror på typ av byggnad och hur den används. Nyttjandet och sättet på vilket utrymmen ska användas kan bland annat påverkas av syftet med själva utrymmet. Hur många som ska använda utrymmet och även frekvens, antalet repeterande händelser inom ett givet tidsintervall, påverkar också. Det kan behövas olika utformning och disposition i olika delar av en byggnad.

Kommunikationsutrymmen är till exempel korridorer, hallar, passager, ramper och trappor, och även dörröppningar innefattas. Kommunikationsutrymmen är även kommunikationsytor som en del av ett rum, det vill säga de utrymmen som används för förflyttning vidare till andra rum eller utrymmen.

Längden och hur utrymmet är utformat påverkar vilket breddmått som behövs. Det innebär exempelvis att om det finns dörrar, riktningsändring, en vinklad passage eller en återvändsgränd i en korridor, behöver det finnas tillräckligt med svängutrymme för personer som använder en rullstol för att vända. Om den fria bredden är oundvikligt begränsad av lokala hinder, såsom exempelvis servicekanaler eller pelare, kan bredden minskas på en begränsad sträcka, men det ska minst medge fri passage för en rullstol.

Nivåskillnader ska inte utgöra ett hinder för tillgängligheten och användbarheten. Finns det nivåskillnader inom ett kommunikationsutrymme ska dessa överbryggas så att det blir tillgängligt och användbart. Även om det finns ramp så ska en trappa ska finnas, eftersom det för vissa användare kan vara svårt att gå på ett lutande plan.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

3 §

Vid en dörr som ska vara tillgänglig och användbar ska det finnas tillräcklig plats för att kunna öppna och stänga dörren från en rullstol.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:143 och 3:146 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att det krävs tillräckligt med plats för att kunna öppna och stänga en dörr från en rullstol. Krav på själva dörrarna är ett tekniskt egen-skapskrav och regleras i 3 kap. 3 §. Behovet av plats påverkas av om avsikten är att ha en dörr som öppnas och stängs manuellt eller med automatik. Det påverkas också av typ av dörr, som exempelvis en slagdörr eller en skjutdörr.

Mått som finns i allmänt råd till 3:143 BBR har inte bedömts vara lämpliga att göra om till bindande mått. De dimensionerande måtten enligt 1 kap. 6 § utgör grunden vid tillämpningen. Som stöd i den konkreta utformningen behöver relevanta och vedertagna standarder och handböcker användas.

4 §

En ramp, som är till för att uppfylla kravet enligt 1 § och 2 § andra stycket, ska luta högst 1:12. Ett vilplan ska vara utformat med hänsyn till användningen. Längden på vilplanet ska minst medge plats för en rullstol och en medhjälpare bakom.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:1422 BBR.

Bestämmelsen anger hur brant en ramp, till en entré eller som en del av ett kommunikationsutrymme, maximalt får vara. En ramp som är brantare än 1:12 är inte användbar för en person som ska kunna förflytta sig självständigt. En brantare ramp är dessutom inte säker att använda. Den aspekten behandlas i Boverkets författning om säkerhet vid användning av byggnader.

För att vara användbar kan en ramp även behöva ha vilplan. Mått som finns i allmänt råd till 3:1422 BBR har inte bedömts vara lämpliga att göra om till bindande mått. I stället finns dimensioneringen i 1 kap. 6 § som blir grunden till måtten vid tillämpningen. Hur stort vilplanet behöver vara beror på hur det utformas och disponeras. Det innebär att storleksbehovet påverkas av om vilplanet exempelvis är vinklat eller om det finns anslutande dörrar. Dessutom tydliggörs att det behöver finnas plats för en rullstol och en medhjälpare bakom.

Bestämmelsen anger den brantaste lutningen som får göras, och det är möjligt att utforma en ramp med flackare lutning. Användbarheten kan öka om en ramp inte lutar mer än 1:20.

5 §

En hiss, som är till för att uppfylla kravet på att byggnader ska vara tillgängliga och användbara, ska minst rymma en person som använder rullstol och en medhjälpare. Hisskorgen eller lyftanordningen ska ha en minsta fri bredd på 1 100 mm.

I en byggnad som har fler än tio plan ska det finnas tillgång till mer än en personhiss.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:144 BBR.

För att en hiss ska vara tillgänglig och användbar behöver hisskorgen ha tillräcklig storlek. En hiss ska också CE-märkas och då uppfylla kraven i EU:s hissdirektiv, och för detta finns harmoniserade standarder som man kan följa. När det gäller hissars tillgänglighet och användbarhet så finns SS-EN 81-70. Enligt den standarden är olika hissorgstorlekar möjliga, och för att säkerställa att en hiss har tillräcklig plats för en person i rullstol och en medhjälpare anges

i den föreslagna föreskriften att breddmåtten måste vara minst 1100 mm. Det motsvarar standardens Typ 2, vilket anges i allmänt råd i BBR. Ett minimimått behöver föreskrivas för att samma grad av tillgänglighet och användbarhet som gäller enligt BBR fortsatt kan uppnås.

I en byggnad med fler än 10 plan är konsekvenserna stora av att en hiss inte kan användas, exempelvis om den är avstängd på grund av service. Därför får det inte finnas bara en hiss i sådana byggnader. Jämfört med formuleringen i BBR har det förtydligats att man ska ha **tillgång** till ytterligare hiss. Det innebär att om det inte finns förbindelse mellan trapphusen i en byggnad så behöver ytterligare hiss finnas i varje trapphus.³¹ Eftersom hissar har stor påverkan på utformningen av en byggnad ser Boverket behov av att denna precisering finns.

Publika lokaler

6 §

I en samlingslokal i en publik lokal behöver inte alla publikplatser vara tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:1452 BBR.

Med samlingslokal avses en lokal där ett större antal personer kan uppehålla sig och som används till exempel som hörsal, biograf, kyrka, sporthall, teater, konserter, och liknande.

Utgångspunkten är att en samlingslokal ska vara tillgänglig och användbar, vilket innefattar även exempelvis podier och scener. Bestämmelsen tydliggör dock att en samlingslokal kan anses vara tillgänglig och användbar trots att inte alla publikplatser är tillgängliga och användbara för personer med nedsatt rörelseförmåga. Undantaget gäller endast för platser för personer med nedsatt rörelseförmåga, det vill säga att för personer med nedsatt orienteringsförmåga (som till exempel nedsatt syn eller hörsel) ska hela samlingslokalen vara tillgänglig och användbar.

Undantaget enligt bestämmelsen gör att det är möjligt med samlingslokaler som exempelvis har gradänger och fasta sittplatser, och ändå på ett rimligt sätt uppfylla kravet på tillgänglighet för personer med nedsatt rörelseförmåga. Undantaget enligt bestämmelsen motsvarar det som finns i 3:1452 BBR, med den skillnaden att avgränsningen till **större** samlingslokaler har tagits bort.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.2.

³¹ Mark- och miljööverdomstolen 2017-09-13. mål nr P 10972–16.

7 §

Om det finns toaletter för allmänheten i en publik lokal, ska minst ett vara tillgängligt och användbart. Plats ska finnas för att vända med en rullstol, och för förflyttning i sidled mellan en toalettstol och en rullstol på båda sidor.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:1453 BBR.

Liksom i BBR så innebär bestämmelsen inte att det ställs krav på att det ska finnas toaletter i publika lokaler, men om det finns ska minst en vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga.

Mått som finns i allmänt råd till 3:1453 BBR har inte bedömts vara lämpliga att göra om till bindande mått. I 1 kap. 6 § anges den dimensionering som är grunden till måtten vid tillämpningen. De funktioner som bestämmelsen ställer krav på ska kunna uppnås. Personer med nedsatt rörelseförmåga ska kunna använda toaletterummet självständigt, men det kan också förekomma att personer behöver viss hjälp. Toaletterummet behöver ha sådan storlek att vändning och förflyttning kan göras på ett tillgängligt och användbart sätt.

Bostäder

8 §

I en bostad som har flera plan ska minst entréplanet vara tillgängligt och användbart och medge tillgång till samtliga bostadsfunktioner. Det kan dock vara tillräckligt att bostadsfunktionerna på entréplanet har begränsad dimensionering.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:147 och 3:221 BBR.

Bestämmelsen innebär en lättning av kravet på bostäders tillgänglighet och användbarhet. Den förtydligar att det är tillräckligt om entréplanet är tillgängligt och användbart i en bostad som har flera plan.

Med entréplan avses det plan där entrén till bostaden är. Om byggnaden är ett suterränghus går det inte att svara på generellt vilket plan som är entréplan. Det får avgöras från fall till fall. Faktorer som påverkar är byggnadens placering på tomten och byggnadens placering i förhållande till exempelvis angörings- och parkeringsplats. Det är inte storleken (arean) som avgör vilket som är entréplan, utan det kan även vara ett till arean mindre plan. Det är inte heller nödvändigtvis planet på den lägsta nivån som är entréplan.

Kravet på att entréplanet i en bostad ska vara tillgängligt innebär att nivåskillnader inom detta plan ska överbryggas. Om det finns extra funktioner utöver bostadsfunktionerna, som till exempel gym eller bastu, ska även de kunna nås tillgängligt och användbart.

Om enbart entréplanet är tillgängligt ska det ändå finnas tillgång till samtliga bostadsfunktioner där. Men det kan vara tillräckligt att bostadsfunktionerna på entréplanet är begränsade i sin dimensionering, vilket innebär att de inte behöver vara dimensionerade enligt 2 kap 1 § i Boverkets förslag till föreskrifter om bostäders lämplighet för sitt ändamål. Det räcker att bostadsfunktionerna på entréplanet kan tillgodose ett behov under en begränsad tid och de behöver inte vara dimensionerade för det antal personer som bostaden är avsedd för. Den fullstora, fullvärdiga funktionen kan vara placerad på ett annat plan. Om exempelvis köket finns på annat plan så räcker det med möjlighet till viss matlagning på entréplanet. Det behöver finnas plats för inredning och utrustning för viss matlagning och förvaring av mat. När det gäller hygienrum så behöver dock det tillgängliga hygienrummet vara placerat på det tillgängliga planet.

Motivet till kravet är att det ger möjlighet att kunna bo kortvarigt på entréplanet. Det kan handla om tillfälliga funktionsnedsättningar, som till exempel skada vid olycksfall, exempelvis ett brutet ben, eller en tillfällig sjukdom. Men det kan också vara att någon som har fått en permanent funktionsnedsättning kan bo kvar i bostaden i väntan på anpassningar eller annat boende.

Om det från entréplanet finns en tillgänglig hiss till andra tillgängliga plan som innehåller alla bostadsfunktioner är det inte nödvändigt att entréplanet är tillgängligt och användbart.

I 1 kap. 6 § anges den dimensionering som är grunden till måtten vid tillämpningen.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.3.

9 §

I utrymmet för matlagning i en bostad ska det finnas plats för fast inredning och utrustning som kan göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:146 BBR.

Bestämmelsen anger ett krav på att tillräcklig area ska finnas för fast inredning och utrustning, i ett utrymme för matlagning (kök). Kravet avser den plats som själva inredningen och utrustningen upptar, men också de betjäningsareor som behövs för att den ska kunna vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga. Det är fast inredning och utrustning enligt 3 kap. 8 § som ska rymmas.

Den direkta hänvisningen till standarden SS 91 42 21, för de dimensionerande mått och inredningslängder som är lämpliga vid utformningen, utgår. Relevanta och vedertagna standarder och handböcker behöver användas vid

tillämpningen av reglerna. I 1 kap. 6 § anges de dimensionerande mått som utgör grunden vid utformningen för tillgänglighet och användbarhet.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.3 och 5.3.4.

10 §

Minst ett rum för personlig hygien i en bostad ska vara tillgängligt och användbart för en person med nedsatt rörelseförmåga. I detta rum ska det finnas plats för fast inredning och utrustning som kan göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:146 BBR.

Bestämmelsen innebär att om en bostad innehåller flera rum för personlig hygien räcker det att ett av dessa är tillgängligt och användbart. Bestämmelsen anger ett krav på att tillräcklig area ska finnas för fast inredning och utrustning i detta rum. Det innefattar den plats som själva inredningen och utrustningen upptar, men också de betjäningsareor som behövs för att den ska kunna vara tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga. Det är fast inredning och utrustning enligt 3 kap. 9 § som ska rymmas.

Den direkta hänvisningen till standarden SS 91 42 21 för de dimensionerande mått och inredningslängder som är lämpliga vid utformningen, utgår. Relevanta och vedertagna standarder och handböcker behöver användas vid tillämpningen av reglerna. I 1 kap. 6 § anges de dimensionerande mått som utgör grunden vid utformningen för tillgänglighet och användbarhet.

Om det är bostäder i särskilda boendeformer för äldre så är de också arbetsplatser för boendets personal. Då gäller Arbetsmiljöverkets regler.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.3, 5.3.4, och 5.3.5.

11 §

I en bostad ska det gå att ordna fritt utrymme för hjälp, längs båda långsidorna samt vid fotändan av minst en säng i minst ett utrymme för sömn och vila.

För bostäder med delade bostadsfunktioner enligt Boverkets föreskrifter (2024:xx) om bostäders lämplighet för sitt ändamål gäller kravet i varje boendeenhet.

Kravet gäller inte för studentbostäder.

Bestämmelsen är ny men motsvaras av en del av det allmänna rådet till avsnitt 3:146 BBR.

Av hänvisningen i BBR till SS 91 42 21, för dimensionerande mått och inredningslängder som är lämpliga vid utformningen av bostaden, följer att vid minst en säng bör det kunna ordnas fritt utrymme för medhjälpare. Dock har Boverket bedömt att detta allmänna råd inte gäller för studentbostäder, med

hänsyn till den långsiktiga användningen. Undantaget skrevs därför in i det allmänna rådet till 3:146 BBR³².

För att tydliggöra kravet och lättningen har en ny bestämmelse formulerats, men någon förändring i sak är inte avsedd. Formuleringen med begreppet ”medhjälpare” har ändrats för att det inte ska tolkas som att det nödvändigtvis avser personer som assisterar i sin profession. Det kan vara en anhörig eller närstående som hjälper till vid sängen.

Kravet innebär att minst en säng även ska kunna placeras så att det finns fritt utrymme längs långsidorna och fotändan.

Om entréplanet har tillgång till funktionen sömn och vila bara i begränsad omfattning (enligt 8 §), är den ett komplement till den fullvärdiga funktionen sömn och vila. Komplementfunktionen behöver inte ha fritt utrymme för hjälp. Men om en bostad i flera plan har utrymme för sömn och vila (sovrums) på entréplanet så behöver hjälputrymmet kunna ordnas där. Sovrum på andra plan än entréplanet behöver inte ha utrymmet för hjälp, ifall de planen inte är tillgängliga.

Den direkta hänvisningen till standarden SS 91 42 21 för de dimensionerande mått och inredningslängder som är lämpliga vid utformningen, utgår. Relevanta och vedertagna standarder och handböcker behöver användas vid tillämpningen av reglerna. I 1 kap. 6 § anges de dimensionerande mått som utgör grunden vid utformningen för tillgänglighet och användbarhet. Om det är bostäder i särskilda boendeformer för äldre så är de också arbetsplatser för boendets personal. Då gäller Arbetsmiljöverkets regler.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.3, 5.3.4 och 5.3.5.

12 §

Minst en balkong, terrass eller uteplats till en bostad ska vara tillgänglig och användbar samt väl placerad. Om det utöver en sådan balkong, terrass eller uteplats finns terrasser så räcker det att de enkelt kan göras tillgängliga och användbara i efterhand.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:146 BBR.

Bestämmelsen innebär inte krav på **att** det ska finnas balkong, terrass eller uteplats, utan den anger vad som gäller när det finns. Enligt bestämmelsen finns en lättning från kravet på tillgänglighet och användbarhet för vissa terrasser. Lättningen gäller sådana terrasser som kompletterar en balkong, terrass eller uteplats. För att lättningen ska gälla krävs att balkongen, terrassen eller

³² Boverkets föreskrifter (2016:6) om ändring i verkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd.

uteplatsen är tillgänglig och användbar samt är väl placerad. Den extra terrassen ska då kunna göras tillgänglig och användbar i efterhand genom att exempelvis utföra en ramp.

Att en balkong, terrass eller uteplats kan ses som väl placerad beror exempelvis på väderstrecken, placeringen i bostaden och vilket rum eller utrymme den angränsar till.

3 kap. Tekniska egenskapskrav vid uppförande av nya byggnader

Entréer till byggnader

1 §

Huvudentréer ska vara projekterade och utförda så att de är tillgängliga och användbara. Kravet gäller även andra entréer om det är nödvändigt för att uppfylla kravet på tillgänglighet och användbarhet enligt Boverkets föreskrifter (2024:xx) om krav på tomter med mera.

Tillgängliga och användbara entréer ska vara lätta att upptäcka.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:132 och 3:143 BBR.

Bestämmelsens krav på tillgänglighet och användbarhet innefattar att en huvudentré ska kunna användas självständigt. Krav på dörrar finns i 3 §.

Funktionskravet i bestämmelsen gäller även för en ramp och trappa, om det finns, som ansluter på entréns utsida.

Kravet på att entréer lätt ska kunna upptäckas kan till exempel handla om att de har en tydlig markering. Det kan göras exempelvis genom kontrasterande kulör mot omgivande ytor.

I 1 kap. 6 § anges de dimensionerande mått som utgör grunden vid utformningen för tillgänglighet och användbarhet.

Närmare överväganden finns 5.3.1.

Kommunikationsutrymmen

2 §

Kommunikationsutrymmen ska vara projekterade och utförda så att de är tillgängliga och användbara.

Personer med nedsatt orienteringsförmåga ska självständigt kunna hitta fram till målpunkter i byggnaden.

Belysningen ska vara projekterad och utförd så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga kan orientera sig.

Transport med sjukbår ska kunna ske från varje bostad. För bostäder med delade bostadsfunktioner enligt Boverkets föreskrifter (2024:xx) om bostäders lämplighet för sitt ändamål gäller kravet från varje boendeenhet.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:142, 3:1421, 3:1423, 3:1424 och 3:143 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att kommunikationsutrymmen ska fungera även för personer med funktionsnedsättning. Kommunikationsutrymmen är till exempel korridorer, hallar, passager, ramper och trappor. Även dörröppningar och andra öppningar, innefattas. Kommunikationsutrymmen kan även vara delar av ett rum som används för förflyttning vidare till andra rum eller utrymmen.

Golvytorna i kommunikationsutrymmen behöver ha egenskaper som medger tillgänglig och användbar förflyttning. Det kan exempelvis vara att de är tillräckligt fasta och jämna, så att en person som använder rullstol eller rollator kan ta sig fram självständigt. Även mindre nivåskillnader utgör hinder för tillgängligheten och användbarheten, som exempelvis trösklar. Därför behöver trösklar undvikas, så att de bara förekommer om de är nödvändiga av tekniska skäl och inte kan lösas på annat sätt. Sådana trösklar behöver vara utförda så att de kan passeras tillgängligt och användbart.

Bestämmelsen tydliggör att kommunikationsutrymmena ska fungera även för personer med nedsatt orienteringsförmåga. Det innefattar att kunna förflytta sig självständigt i kommunikationsutrymmet och hitta fram till målpunkter. Exempel på målpunkter i byggnader kan vara entrédörrar, hissdörrar, trappor, ramper och manöverdon. I publika lokaler kan det även vara receptionsdiskar, toaletterumsdörrar, dörrar i och till utrymningsvägar samt informationsställen.

För att möjliggöra att hitta fram till målpunkter kan kontraster utföras. De kan exempelvis åstadkommas med material och ljushet som avviker mot omgivningen. Även logiska färgsystem kan underlätta orienteringen. Inom en bostad finns normalt sett inte behov av några särskilda markeringar. Krav på kontraster utifrån säkerhetsaspekten finns i Boverkets författning om säkerhet vid användning av byggnader.

Även belysningen understödjer möjligheten att orientera sig självständigt, som exempelvis tillräckligt och jämt belysta golv. Det kan även behövas kompletterade belysning där det är viktigt att kunna ta del av information. Krav på belysning utifrån säkerhetsaspekten finns i Boverkets författning om säkerhet vid användning av byggnader.

I publika lokaler kan exempelvis ledstråk utföras, för att möjliggöra för synsvaga och blinda att hitta fram till målpunkter.

Bestämmelsens fjärde stycke tydliggör att en person som är sjuk, skadad eller av annat skäl inte självständigt kan ta sig ut ifrån sin bostad ska kunna transporteras med sjukbår i kommunikationsutrymmen. Regler om transporten utifrån säkerhetsaspekten finns i Boverkets författning om säkerhet vid användning av byggnader.

Närmare övervägande finns i författningskommentaren till 2 kap. 1 § och i avsnitt 5.3.1.

3 §

Dörrar som ska vara tillgängliga och användbara ska vara projekterade och utförda så att de kan användas självständigt av

1. personer med nedsatt rörelseförmåga, och
2. personer med nedsatt orienteringsförmåga.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:143 och 3:1423 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga självständigt ska kunna öppna, passera och stänga dörrar som ska vara tillgängliga och användbara. Det omfattar dörrar som ingår i kommunikationsutrymmen, det vill säga att dörrarna utgör en del av en förflyttningväg. Dörrar till rum eller utrymmen som ska vara tillgängliga och användbara omfattas också.

Att personer med nedsatt rörelseförmåga självständigt ska kunna använda dörren kan till exempel medföra att en dörr behöver vara utförd med automatik. Exempelvis kan man inte utgå ifrån att en slagdörr med mekanisk dörrstängare kan passeras självständigt av dem som använder rollator eller rullstol.

Närmare överväganden om trösklar finns i författningskommentar till 2 §.

Att personer med nedsatt orienteringsförmåga självständigt ska kunna använda dörren kan till exempel medföra att en dörr behöver vara projekterad och utförd med ljushetskontrast mot omgivande ytor.

En roterdörr kan normalt inte användas självständigt varken av personer med nedsatt rörelseförmåga eller nedsatt syn. Den behöver kompletteras med en tillgänglig och användbar dörr.

4 §

Om det finns orienterande skyltar ska de vara tillgängliga och användbara.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:1425 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att skyltar som finns i orienterande syfte ska vara tillgängliga och användbara. Det kan exempelvis vara en orienteringskarta i en publik lokal. Kravet innebär exempelvis att skyltar behöver vara placerade på lämplig höjd så att såväl sittande personer (som använder rullstol) som stående personer kan ta del av informationen. Informationen behöver vara lättbegriplig och skyltarna behöver ha kontraster. Informationen kan även behöva ges auditivt (hörbart) och/eller taktilt (kännbart). För att kunna ta del av taktil och auditiv information är det avgörande att man kan komma intill skylten.

5 §

Hissar och andra lyftanordningar, som är till för att uppfylla kravet på att byggnader ska vara tillgängliga och användbara, ska vara projekterade och utförda så att de kan användas självständigt av

1. personer med nedsatt rörelseförmåga, och
2. personer med nedsatt orienteringsförmåga.

Transport med sjukbår ska kunna ske i hiss, i ett bostadshus som har fler än fyra plan.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:144 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga självständigt ska kunna använda en hiss, som ska vara tillgänglig och användbar. Kravet omfattar inte hissar utöver de som är nödvändiga för att uppfylla kravet på att en byggnad ska vara tillgänglig och användbar.

En hiss ska också CE-märkas och då uppfylla kraven i EU:s hissdirektiv, och för detta finns harmoniserade standarder som man kan följa. När det gäller hissars tillgänglighet och användbarhet så finns SS-EN 81–70. Ett utförande enligt SS-EN 81–70 innebär att hissen har de funktioner som behövs för att den ska kunna användas självständigt av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Det handlar exempelvis om manöverdonens placering, kontrastmarkeringar och signaler, det vill säga att de preciseringar som finns i BBR därmed innefattas av den föreslagna bestämmelsens funktionskrav.

I bostadshus som har fler än fyra plan behöver hissen vara utformad så att det är möjligt att transportera en sjukbår. Mått som medger detta kan man hitta i standarden SS-EN 81–70. Krav på transport av sjukbår i kommunikationsutrymmen finns i 2 §. Regler om transporten utifrån säkerhetsaspekten finns i Boverkets författning om säkerhet vid användning av byggnader.

Publika lokaler

6 §

I en publik lokal, där ljudmiljön är väsentlig för att personer med nedsatt orienteringsförmåga ska kunna ta del av nödvändig information, ska ljudmiljön vara projekterad och utförd för god hörbarhet, god taluppfattbarhet och god orienterbarhet.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:1451 BBR.

Bestämmelsen tydliggör ljudmiljöns betydelse för att personer med nedsatt orienteringsförmåga ska kunna ta del av nödvändig information. Exempel på lokaler där kravet gäller kan vara lokaler för kollektivtrafik, reseterminaler, lokaler för hälso- och sjukvård, samlings-salar och receptioner.

Kravet anger vilka funktioner som ska uppnås. Fast utrustning, som exempelvis teleslingor (hörslingor) eller andra tekniska lösningar, som förmedlar ljudet direkt till hörapparater eller motsvarande, kan vara en förutsättning för att uppnå god hörbarhet och god taluppfattbarhet för personer med nedsatt hörsel. Enbart högtalare uppnår inte detta.

Även efterklangstiden i en lokal behöver beaktas för att kunna uppfylla bestämmelsens krav. De värden för exempelvis efterklangstid och bakgrundsnivå, som anges i allmänt råd till 3:1451 BBR, har inte bedömts vara lämpliga att införa som föreskrift. Det finns olika lösningar som kan tillämpas för att uppfylla bestämmelsens krav. Vedertagna och relevanta standarder och handböcker behöver användas.

Regler om ljud när det handlar om bullerskydd finns i Boverkets författning om skydd mot buller i byggnader.

7 §

Ett tillgängligt och användbart toaletterum för allmänheten i en publik lokal ska ha fast inredning och utrustning som är projekterad och utförd så att personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga självständigt kan använda rummet.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:1453 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att ett toaletterum ska kunna användas självständigt av personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. För detta behöver det finnas fast inredning och utrustning som möjliggör den självständiga användningen, och som är lätthanterlig och lämpligt placerad. Toalettstolens och tvättställets placering är avgörande för om rummet kan användas självständigt av personer med nedsatt rörelseförmåga, exempelvis rullstolsanvändare. Bestämmelsens krav kan även innefatta exempelvis att armstöd behövs vid toalettstolen och att tvättställets blandare och andra reglage är lämpligt utformade.

För personer med nedsatt syn kan kontrastmarkeringar vara avgörande för att toaletterummet ska kunna användas självständigt.

Utformningskrav på toaletterummet finns i 2 kap. 7 §.

Bostäder

8 §

I ett utrymme för matlagning i en bostad ska den fasta inredningen och utrustningen vara projekterad och utförd så att den kan göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:146 och 3:147 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att den fasta inredning och utrustning som krävs enligt 3 kap. 17 § PBF ska kunna göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga. Det ska kunna göras när behov uppstår och utan att större ingrepp behövs. Det kan innebära att exempelvis skåp kan tas bort eller flyttas, för att på så sätt få tillräcklig plats för att kunna använda inredningen eller utrustningen. Det kan också handla om att skåp byts ut mot skåp som är tillgängliga och användbara. För en person som använder rullstol behöver inredning och utrustning vara möjlig att placera på lämplig höjd och med tillräckligt betjäningstrymme. För att inte större ingrepp ska vara nödvändiga behöver placeringen av installationsbunden inredning och utrustning beaktas.

I BBR finns en hänvisning i allmänt råd till standarden SS 91 42 21 för dimensionerande mått och inredningslängder. Sådana uppgifter har inte bedömts vara lämpliga att införa som föreskrift. Relevanta och vedertagna standarder och handböcker behöver användas vid tillämpningen av bestämmelsen.

Utformningskrav på utrymme för matlagning finns i 2 kap. 9 §.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.3 och 5.3.4.

9 §

I det tillgängliga och användbara rummet för personhygien i en bostad ska den fasta inredningen och utrustningen vara projekterad och utförd så att den kan göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga.

Motsvarande bestämmelser finns i avsnitt 3:146 och 3:147 BBR.

Bestämmelsen tydliggör att den fasta inredning och utrustning som krävs enligt 3 kap. 17 § PBF ska kunna göras tillgänglig och användbar för personer med nedsatt rörelseförmåga. Det ska kunna göras när behov uppstår och utan att större ingrepp behövs. För att inte större ingrepp ska vara nödvändiga behöver placeringen av den installationsbundna utrustningen beaktas. En toalettstol kan behöva ha ett fritt utrymme vid sidan för att vara tillgänglig och användbar. Det fria utrymmet medger också att en person kan hjälpa till när det behövs. Fritt utrymme kan man exempelvis få genom att ett badkar, som inte är inbyggt, tas bort.

I BBR finns en hänvisning i allmänt råd till standarden SS 91 42 21 för dimensionerande mått och inredningslängder. Sådana uppgifter har inte bedömts vara lämpliga att införa som föreskrift. Relevanta och vedertagna standarder och handböcker behöver användas vid tillämpningen av bestämmelsen. Om det är bostäder i särskilda boendeformer för äldre så är de också arbetsplatser för boendets personal. Då gäller Arbetsmiljöverkets regler.

Utformningskrav på utrymmet för personhygien finns i 2 kap. 10 §.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.3.3, 5.3.4 och 5.3.5.

4 kap. Krav vid ändring av byggnader

Anpassning och avsteg vid ändring av byggnader

1 §

Vid ändring av byggnad ska den ändrade delen uppfylla kraven i 2 och 3 kap. i denna författning. Kraven får dock anpassas och avsteg från kraven får göras om

1. det krävs för att uppfylla kraven på varsamhet,
2. det krävs för att följa förbudet mot förvanskning,
3. det är uppenbart oskäligt att uppfylla kravet med hänsyn till ändringens omfattning,
4. byggnadens tillgänglighet och användbarhet bara blir försumbart bättre om kravet uppfylls,
5. kostnaden är oskäligt hög i förhållande till den förväntade nyttan,
6. det finns betydande tekniska skäl, eller
7. det krävs för att byggnaden ska få godtagbara egenskaper avseende hälsa och säkerhet eller avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga eller för att tillvarata byggnadens kulturvärden.

Bestämmelsen motsvaras av avsnitt 1:223, 1:2231, 1:2232, 1:2235 och 3:51 BBR.

Syftet är att tydliggöra innebörden av ändringens omfattning och byggnadens förutsättningar i 8 kap. 7 § PBL.

I 8 kap. 7 § PBL anges det under vilka förutsättningar utformningskraven och de tekniska egenskapskraven får anpassas och avsteg från dem får göras vid ändring av byggnad. När det gäller kraven på tillgänglighet och användbarhet finns det särskilda skrivningar i 8 kap. 7 § PBL och 3 kap. 23 § PBF. Sammantaget innebär dessa att möjligheten att ta hänsyn till ändringens omfattning begränsas när det gäller tillämpningen av kraven om tillgänglighet och användbarhet vid ändring av byggnad. I författningsförslaget tydliggörs detta genom skrivningarna *uppenbart* oskäligt i punkt 3 och *betydande* tekniska skäl i punkt 6.

Formuleringen bedöms motsvara den kravnivå som framgår av avsnitt 1:223 och 3:51 BBR.

Formuleringen ”får” innebär att byggherren har rätt att anpassa och göra avsteg från kraven. Det innebär att kraven för nya byggnader aldrig är direkt tillämpbara vid ändring av byggnader.

Bestämmelsen tydliggör att det måste finnas skäl för att vid ändring av byggnad anpassa och göra avsteg från de krav som gäller vid uppförandet av nya byggnader. Av bestämmelsen framgår också vilka skäl som kan vara giltiga för att göra sådana anpassningar och avsteg.

Bestämmelsen anger dock inte hur stort anpassningsutrymme är. I vissa situationer kan det vara mycket begränsat, och i andra betydligt större. Det måste bedömas i det enskilda fallet utifrån hur starkt det motstående intresset är och vilka konsekvenserna skulle bli för tillgänglighet och användbarhet.

Antalet olika tänkbara ändringssituationer kan anses vara oändligt. För att skapa ett utrymme att fatta rimliga och välavvägda beslut i alla dess olika situationer, så behövs det ett relativt stort bedömningsutrymme.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.4.1.

2 §

Försämring av tillgängligheten och användbarheten får endast ske om

1. byggnaden även efter ändringen uppfyller kraven i 2 och 3 kap,
- 2 det krävs för att byggnaden ska få godtagbara egenskaper avseende hälsa och säkerhet eller avseende tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga eller för att tillvarata byggnadens kulturvärden, eller
3. försämringen kan anses vara försumbar.

Bestämmelsen motsvaras av avsnitt 1:2235 BBR.

Syftet är att tydliggöra att lagstiftningen inte medger en försämring av en byggnads utformningskrav och tekniska egenskaper med avseende på tillgänglighet och användbarhet om det inte finns särskilda skäl för detta.

Om en byggnads egenskaper är bättre än vad som krävs för nya byggnader, medges en justering till vad som gäller för uppförande av nya byggnader.

Det kan finnas situationer då en åtgärd som ur en aspekt ger en ökad tillgänglighet kan innebära en försämring ur en annan aspekt. Det kan även finnas situationer där åtgärder för att en byggnad ska få godtagbara egenskaper avseende säkerhet vid användning eller avseende säkerhet i händelse av brand medför en viss försämring avseende tillgänglighet och användbarhet. Bestämmelsen ger ett utrymme för att hantera sådana situationer. Bestämmelsen ger även ett

utrymme för att anpassa en klumpigt utformad ramp som förvanskar en särskilt värdefull byggnad även om åtgärden skulle medföra en viss försämring av tillgängligheten. Utgångspunkten måste dock alltid vara att om möjligt tillgodose alla utformningskrav och tekniska egenskapskrav. Här behöver beaktas att kravet på tillgänglighet och användbarhet har en stark ställning i bygglagstiftningen, med stöd av 8 kap. 7 § PBL och 3 kap. 23 § PBF.

Ett exempel på en försumbar försämring kan vara en minskning av ett mått med någon centimeter som i praktiken inte bedöms försämra byggnadens tillgänglighet eller användbarhet

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.4.1.

Ändrad användning

3 §

Vid ändrad användning ska ändringens omfattning bedömas utifrån om den nya användningen ställer högre krav på tillgänglighet och användbarhet i byggnaden jämfört med den tidigare användningen.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:2233 BBR.

Hela den del av en byggnad som får en ändrad användning, är ändrad, enligt 1 kap. 4 § PBL. Därav följer att krav kan ställas på hela delen som får en ändrad användning.

Bestämmelsen tydliggör att det räcker att en byggnad ges en ändrad användning för att det kan ställas krav på byggnaden. Den beskriver också hur ”hän-syn till ändringens omfattning” påverkar kravnivån vid ändrad användning. För att en ändrad användning ska kunna utlösa krav krävs det dock att den nya användningen ställer högre krav på byggnadens egenskaper än vad den tidigare användningen gjorde.

Bestämmelsen tydliggör att det inte enbart är de byggnadstekniska åtgärdernas omfattning som är av betydelse för om en ändring ska anses vara omfattande. Däremot är ändrad användning ingen förutsättning för att kunna ställa krav utifrån de byggnadstekniska åtgärder som vidtas.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.4.1.

Utformningskrav

4 §

En tillbyggnad av en- och tvåbostadshus får inte innebära att bostaden, i dess utformning före tillbyggnaden, försämras med avseende på tillgänglighet och användbarhet.

Vid tillbyggnad av en- och tvåbostadshus i markplanet ska den tillbyggda delen utformas med samma nivå på tillgänglighet och användbarhet som gäller för uppförande av nya byggnader.

Kravet enligt andra stycket behöver inte uppfyllas om

1. den tillbyggda delen utan svårighet kan göras tillgänglig i efterhand, och
2. det finns skäl enligt 1 § eller det med hänsyn till stads- och landskapsbilden är olämpligt att lägga tillbyggnaden på samma nivå som huvudbyggnaden.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:511 BBR.

Det är en specialbestämmelse som preciserar de allmänna krav som följer av 1 och 2 §§ i detta kapitel.

Tillbyggnad av en- och tvåbostadshus får inte innebära att den ursprungliga delen av bostaden får försämrad tillgänglighet. Exempel på att tillgängligheten i bostaden i dess utformning före tillbyggnaden är försämrad kan vara att den tillgängliga och användbara toaletten flyttas till tillbyggnaden som har en nivåskillnad mot den övriga bostaden eller genom en tillbyggnad som gör att den enda tillgängliga och användbara entrén till bostaden elimineras genom att den blockeras av tillbyggnaden.

Vid tillbyggnad av en- och tvåbostadshus i markplan ska den tillbyggda delen vara tillgänglig och användbar, på samma nivå som vid uppförande av byggnader. Men det finns undantag då detta krav inte behöver uppfyllas.

En förutsättning för undantag från kravet är att den tillbyggda delen utan svårighet i efterhand ska kunna göras tillgänglig. Men i så fall behöver det till exempel finnas plats inne i bostaden och övriga förutsättningar för att installera en tillgänglig och användbar dörr, ramp, hiss eller annan lyftanordning.

Dessutom behöver det för undantag från kravet finnas skäl enligt 1 § i kapitlet eller att det med hänsyn till stads- och landskapsbilden är olämpligt att lägga tillbyggnaden på samma nivå som huvudbyggnaden.

1 § innehåller sju punkter med skäl. Ett skäl utöver de som anges 1 § är om det med hänsyn till stads- och landskapsbilden är olämpligt att lägga tillbyggnaden på samma nivå som huvudbyggnaden. Det kan handla om att det ur stadsbildsynpunkt ofta är önskvärt att en tillbyggnad underordnar sig den befintliga byggnaden.

5 §

Vid ändringar av flerbostadshus med fler än två våningar ska en tillgänglig och användbar hiss eller annan lyftanordning installeras, om sådan saknas. Kravet gäller om ändringen innefattar större ingrepp i trapphus, omdisposition av planlösningar eller omfattande ingrepp i byggnadens stomme.

Kravet behöver inte uppfyllas om det finns skäl enligt 1 § 2, 4, 6 eller 7, eller om det med hänsyn till boendekvaliteter är olämpligt.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 3:513 BBR.

Det är en specialbestämmelse som preciserar de allmänna krav som följer av 1 § i detta kapitel.

Bestämmelsen gäller vissa ändringar i flerbostadshus med fler än två våningar. Det gäller enbart ändringar som omfattar större ingrepp i trapphus, omdisposition av planlösningar eller omfattande ingrepp i byggnadens stomme. Omdisposition av planlösningar kan exempelvis vara att stora bostäder delas upp i flera mindre, vilket medför behov av att tillföra fler kök och hygienrum. I dessa fall ställs krav på tillgänglig och användbar hiss eller annan lyftanordning.

Det finns två situationer med undantag från kravet.

Den ena situationen gäller om det finns särskilt utpekade skäl enligt punkterna 2, 4, 6 eller 7 i 1 § i kapitlet. Det gäller om installation av hiss innebär att förbudet mot förvanskning inte kan följas (punkt 2), tillgänglighet och användbarhet bara blir försumbart bättre (punkt 4), det finns betydande tekniska skäl (punkt 6) eller det krävs för att uppnå godtagbara egenskaper avseende hälsa och säkerhet, tillgänglighet och användbarhet eller för att tillvarata byggnadens kulturvärden (punkt 7).

Den andra situationen gäller om det med hänsyn till boendekvaliteter är olämpligt. Det kan handla om olika boendekvaliteter. Boendekvaliteter kan vara av praktisk art, exempelvis tillräckligt utrymme för olika bostadsfunktioner, till exempel tillgång till tillräcklig förvaring. Det kan även vara av upplevelsemässig art och handla till exempel om rumssamband, ljusinsläpp eller omsorgsfullt utförda detaljer.

Varsamhet

6 §

En åtgärd ska anses uppfylla kravet på varsamhet om åtgärden respekterar byggnadens karaktär avseende

1. proportioner, form och volym,
2. materialval och utförande,
3. färgsättning, samt
4. detaljomsorg och detaljeringsnivå.

Åtgärden ska också ta tillvara detaljer som är väsentliga för byggnadens karaktär och bibehålla egenskaper av betydelse för boende- och brukarkvaliteter.

Motsvarande bestämmelse finns i avsnitt 1:2211 och 1:223 BBR. Bestämmelsen anger att om vissa kriterier är uppfyllda så ska en åtgärd anses uppfylla varsamhetskravet. Formuleringen ställer dock inget krav på att alla kriterierna

alltid måste vara uppfyllda för att en åtgärd ska kunna anses uppfylla varsamhetskravet.

Varsamhetskravet är till sin karaktär ett hänsynskrav. En avvägning kan därför behövas för att utformningskraven och de tekniska egenskapskraven ska kunna tillgodoses på en acceptabel nivå. Varsamhetskravet anger värden som man ska ta tillvara, det vill säga egenskaper som i någon mening är positiva eller eftersträvansvärda. I vissa situationer kan en åtgärd anses uppfylla varsamhetskravet även om inte alla kriterierna är tillgodosedda.

Boendekvaliteter kan dels vara av praktisk art, till exempel tillgången till tillräckliga förvaringsutrymmen, dels av upplevelsemässig art, till exempel rumsamband och siktlinjer.

Bestämmelsen omfattar såväl byggnadens yttre som byggnadens inre. Det finns inte någon begränsning av för vilka typer av byggnader eller vid vilka ändringsåtgärder som bestämmelsen gäller.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.4.2.

Förbud mot förvanskning

7 §

För att en åtgärd inte ska anses medföra en förvanskning av en särskilt värdefull byggnad ska åtgärden

1. inte förändra byggnadens karaktärsdrag,
2. inte skada de egenskaper som ligger till grund för byggnadens eller områdets kulturvärden, och
3. vid utbyte av byggnadsdelar utföras med material och hantverksteknik som är anpassad till byggnadens ålder och karaktär.

Är en förändring av material eller teknik en förutsättning för att kunna

1. tillgodose utformningskraven och de tekniska egenskapskraven, eller
 2. upprätthålla funktionen hos de tekniska systemen
- på en acceptabel nivå, så ska åtgärden ändå inte anses vara en förvanskning.

Bestämmelsen motsvaras delvis av avsnitt 1:2212 BBR. Kravet om utbyte av delar bygger på förarbetsuttalanden, tydligast i proposition 1997/98:117³³.

I bestämmelsens andra stycke anges under vilka förutsättningar vissa åtgärder som kan skada byggnadens kulturvärden får företas. Det hänger samman med att förvanskningförbudet inte får medföra att pågående markanvändning avsevärt försvåras. Vid beslut om en viss byggnadsåtgärd är tillåtlig ska hänsyn också tas till såväl allmänna som enskilda intressen enligt 2 kap 1 § PBL. En

³³ Framtidsformer – Handlingsprogram för arkitektur, formgivning och design. Propositionen innehöll bland annat förslag till ändringar i PBL (1987:10). Att uttalandena har fortsatt giltighet framgår av prop. 2009/10:170 s. 166, 416 och 464–465.

åtgärd som är nödvändig för att en byggnad även fortsättningsvis ska kunna användas för sin tidigare användning kan därför vara tillåten även om den skadar byggnadens kulturvärden. För att tydliggöra att det avser pågående användning används ordet upprätthålla. Ett exempel på när det är tillåtet att skada en byggnads kulturvärden kan vara en skolbyggnad där fortsatt användning bedöms som otillåten enligt lagen om skydd mot olyckor om inte ytterligare en utrymningsväg anordnas och det inte går att göra utan att byggnadens kulturvärden skadas.

Närmare överväganden finns i avsnitt 5.4.2.

Särskilt värdefull byggnad

8 §

Vid bedömningen av om en byggnad ska anses vara särskilt värdefull ska en prövning göras mot följande kriterier:

1. Byggnaden tydliggör tidigare samhällsförhållanden genom att den
 - a) representerar en tidigare vanlig byggnadskategori eller konstruktion som nu har blivit sällsynt,
 - b) belyser tidigare bostadsförhållanden, sociala och ekonomiska villkor, arbetsförhållanden, olika grupperns livsvillkor, stadsbyggnadsideal eller arkitektoniska ideal samt värderingar och tankemönster, eller
 - c) har representerat en för lokalsamhället viktig funktion eller verksamhet.
2. Byggnaden tydliggör samhällsutvecklingen genom att den
 - a) genom sin funktion illustrerar ett väsentligt skeende eller en väsentlig samhällsföreteelse,
 - b) har tjänat som förebild eller på annat sätt varit uppmärksammas i sin samtid, eller
 - c) präglas av en stark arkitektonisk idé.
3. Byggnaden i sig utgör en källa till kunskap om äldre material och teknik.
4. Byggnaden värderas högt i ett lokalt sammanhang genom att den har haft stor betydelse
 - a) i ortens sociala liv,
 - b) för ortens identitet, eller
 - c) i lokala traditioner.

Byggnaden kan anses vara särskilt värdefull från konstnärlig synpunkt genom att den uppvisar särskilda estetiska kvaliteter eller har en hög ambitionsnivå med avseende på

1. arkitektonisk gestaltning
2. i utförande och materialval, eller
3. i konstnärlig gestaltning och utsmyckning.

Byggnaden kan anses vara särskilt värdefull från miljömässig synpunkt genom att den utgör en del av en miljö som uppfyller kriterierna i första stycket.

För att en byggnad ska anses vara särskilt värdefull ska byggnaden särskilt väl belysa ett visst förhållande eller i sitt sammanhang ha få motsvarigheter som kan belysa samma förhållande.

Byggnader från tiden före 1920-talets bebyggelseexpansion, som har sin huvudsakliga karaktär bevarad, ska anses vara särskilt värdefulla om inte något talar däremot.

Bestämmelse motsvaras av allmänna råd i BBR avsnitt 1:2213.

I BBR finns formuleringen ”byggnaden illustrerar fenomen som folkrörelsernas framväxt, massbilismens genombrott, immigration eller emigration” men i förslaget finns i stället den mera generella formuleringen ”byggnaden genom sin funktion illustrerar ett väsentligt skeende eller en väsentlig samhällsföreteelse”. Någon ändring i sak avses dock inte.

I bestämmelsen anges ett antal olika kriterier för varför en byggnad kan anses vara särskilt värdefull. Kriterierna ska ses som ett stöd vid bedömningen av om en byggnad eller byggnadsmiljö är särskilt värdefull. Den slutliga bedömningen måste dock grundas på en sammanvägd bedömning av hur väl byggnaden eller bebyggelsemiljön uppfyller ett eller flera av kriterierna.

En ”särskilt värdefull byggnad” kan bara avse ett begränsat urval av bebyggelsen. Om det finns en stor mängd byggnader som på samma sätt belyser samma förhållanden, är de inte att betrakta som särskilt värdefulla byggnader. Om några av byggnaderna eller områdena särskilt väl belyser förhållandet, är det ett skäl för att de ska anses vara särskilt värdefulla. Bedömningen ska ske i ett lokalt sammanhang; att en byggnad har flera motsvarigheter i andra delar av landet är inte ett hinder för att den ska anses vara särskilt värdefull. En byggnad som är av stor betydelse för en ort kan vara särskilt värdefull även om det finns många motsvarande byggnader i kommunen.

Syftet är att underlätta bedömningen av om en byggnad omfattas av förvanskningförbudet enligt 8 kap. 13 § PBL.

I föreskriften anges kriterier för att en byggnad ska anses vara särskilt värdefull. Det underlättar för kommunerna att formulera tydligt motiverade beslut. Därmed kan besluten bli tydligare och mera transparenta, vilket underlättar för byggherren.

Kriterierna är såpass allmänna att många byggnader åtminstone i viss mån kan antas omfattas av något av dem. För att tydliggöra att föreskriften avser ett begränsat urval av byggnader finns därför ett krav på att byggnaderna ska belysa ett visst förhållande särskilt väl, eller i sitt sammanhang ha få motsvarigheter som kan belysa samma förhållande.

I ett internationellt perspektiv har Sverige en mycket liten andel äldre byggnader. Detta gör att en stor andel av dessa kan antas vara särskilt värdefulla. Utifrån detta är det skäligt att för dessa byggnader ”vända på bevisbördan”, att de ska anses vara särskilt värdefulla om inte annat visas. Skäl för att de inte ska anses vara särskilt värdefulla kan till exempel vara att de förlorat sin ursprungliga karaktär.

Närmare övervägande finns i avsnitt 5.4.2.

9 Referenslista

Tryckta källor

Boverket (2020): Möjligheternas byggregler – Ny modell för Boverkets bygg- och konstruktionsregler, (rapport 2020:31).

Kommittén för modernare byggregler, SOU 2018:51, Resurseffektiv användning av byggmaterial.

Lone-Pia Bach & Delia Raileanu, Nyréns Arkitektkontor, (2006): Tillgänglighet i större samlingslokaler med gradängar och fasta sittplatser., dnr 3668/2005-28

Kommittén för modernare byggregler, SOU 2018:51, Resurseffektiv användning av byggmaterial.

Kommittén för modernare byggregler, SOU 2019:68, Modernare byggregler – förutsägbart, flexibelt och förenklat.

Konsekvensutredning BBR 15 revidering av avsnitt 3 och 8 i Boverkets byggregler (BFS 1993:57 med ändringar t.o.m. BFS 2008:6) dnr 1120-3668/2005.

Övriga källor

Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (AFS 1999:3) om byggnads- och anläggningsarbete.

Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd (AFS 2020:1) om arbetsplatsens utformning.

Författningssamlingsförordningen (1976:725).

Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning.

Förordningen (2022:208) med instruktion för Boverket.

Mark- och miljööverdomstolen 2017-09-13. mål nr P 10972–16.

Webbkällor

Boverket, [Startsidan - Boverket](#)

Byggföretagen, [Byggkonjunkturen 2022:2 | Byggföretagen \(byggforetagen.se\)](#)

Statistiska centralbyrån, [Statistikdatabasen - Välj tabell \(scb.se\)](#)

Sveriges kommuner och regioner, [Sveriges Kommuner och Regioner \(SKR\)](#)

Swedish Institute for Standards, <https://www.sis.se/>

Bilaga - Jämförelsetabeller

Förkortningar

I denna bilaga används följande förkortningar:

BBR; Boverkets byggregler (2011:6) – föreskrifter och allmänna råd.

Tillgänglighet och användbarhet; Boverkets föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga i byggnader (2024:xx)

Jämförelsetabeller mellan Tillgänglighet och användbarhet och BBR

I förslaget till föreskrifter om tillgänglighet och användbarhet har motsvarigheter till bestämmelser i BBR förts in. I nedanstående tabeller finns bestämmelserna i Tillgänglighet och användbarhet uppräknade (en tabell för varje kapitel) med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i BBR. För en beskrivning av ändringarna i förhållande till reglerna i BBR hänvisas till författningskommentaren för respektive paragraf.

Tillgänglighet och användbarhet	BBR
1 kap. Övergripande bestämmelser	Avsnitten: 1 Inledning 2 Allmänna bestämmelser 3:1 Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga
1 §	1:1, 3:1
2 §	1:2, 3:11
3 §	1:21
4 §	1:6
5 §	1:6, 3:112
6 §	3:113, 3:142, 3:143
7 §	1:4
8 §	1:4, 2:1
9 §	2:31
10 §	2:31
11 §	2:311
12 §	2:32
13 §	2:322
14 §	2:322
15 §	2:322
16 §	2:32, 2:321

Tillgänglighet och användbarhet	BBR
2 kap. Utformningskrav vid uppförande av nya byggnader	Avsnitten 3:1 Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga
1 §	3:132, 3:143
2 §	3:142, 3:1421, 3:143
3 §	3:143, 3:146
4 §	3:1422
5 §	3:144
6 §	3:1452
7 §	3:1453
8 §	3:147, 3: 221
9 §	3:146
10 §	3:146
11 §	3:146
12 §	3:146

Tillgänglighet och användbarhet	BBR
3 kap. Tekniska egenskapskrav vid uppförande av nya byggnader	Avsnitten 3:1 Tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga
1 §	3:132, 3:143
2 §	3:142, 3:1421, 3:1423, 3:1424, 3:143
3 §	3:1423, 3:143
4 §	3:1425
5 §	3:144
6 §	3:1451
7 §	3:1453
8 §	3:146, 3:147
9 §	3:146

Tillgänglighet och användbarhet	BBR
4 kap. Krav vid ändring av byggnader	Avsnitten: 1 Inledning 3:5 Krav på tillgänglighet, bostadsutformning, rumshöjd och driftutrymmen vid ändring av byggnader
1 §	1:223, 1:2231, 1:2232, 1:2235, 3:51
2 §	1:2235
3 §	1:2233
4 §	3: 511
5 §	3: 513
6 §	1: 2211, 1: 223
7 §	1: 2212
8 §	1: 2213

Jämförelsetabeller mellan BBR och Tillgänglighet och användbarhet

I nedanstående tabeller finns bestämmelserna i BBR uppräknade (en tabell för varje aktuellt avsnitt) med hänvisningar till motsvarande bestämmelser i Tillgänglighet och användbarhet.

BBR	Tillgänglighet och användbarhet
Avsnitt 1 Inledning	1 kap. Övergripande bestämmelser 4 kap. Krav vid ändring av byggnader
1	-
1:1	1 kap. 1 §
1:2	1 kap. 2 §
1:21	1 kap. 3 §
1:22	1 kap. 2 §
1:221	4 kap. 6–8 §§
1:2211	4 kap. 6 §
1:2212	4 kap. 7 §
1:2213	4 kap. 8 §
1:222	-
1:223	4 kap. 1 §
1:2231	-
1:2232	-
1:2233	4 kap. 3 §
1:2234	-
1:2235	4 kap. 1 §
1:224	-
1:2241	-
1:2242	-
1:2243	-
1:23	-
1:3	-
1:4	1 kap. 7 §
1:41	-
1:42	1 kap. 7 §
1:5	-
1:6	1 kap. 4–5 §§
1:7	-

BBR	Tillgänglighet och användbarhet
Avsnitt 2 Allmänna bestämmelser	1 kap. Övergripande bestämmelser
2	1 kap. 1 §
2:1	1 kap. 8 §
2:2	-
2:3	-
2:31	1 kap. 9–10 §§
2:311	1 kap. 11 §
2:32	1 kap. 12 §
2:321	1 kap. 16 §
2:322	1 kap. 13–15 §§
2:4	-
2:5	-
2:51	-
2:52	-

BBR	Tillgänglighet och användbarhet
3	1 kap. Övergripande bestämmelser 2 kap. Utformningskrav för bostäder vid uppförande av nya byggnader 3 kap. Tekniskt egenskapskrav vid uppförande av nya byggnader 4 kap. Krav vid ändring av byggnader
3:1	1 kap 1 §
3:11	-
3:111	-
3:112	1 kap 5 §
3:113	1 kap 6 §
3:13	-
3:131	-
3:132	2 kap 1 §, 3 kap 1 §
3:14	-
3:141	
3:142	1 kap 2 §, 3 kap 2 §
3:1421	3 kap 2 §
3:1422	2 kap 4 §, 1 kap 6 §
3:1423	3 kap 2 §
3:1424	3 kap 2 §§
3:1425	3 kap 4 §
3:143	1 kap 6 §, 2 kap 1-3 §§, 3 kap 1-3 §§
3:144	2 kap 5 §, 3 kap 5 §
3:145	-

BBR	Tillgänglighet och användbarhet
3:1451	3 kap 6 §
3:1452	2 kap 6 §
3:1453	2 kap 7, 3 kap 7
3:146	2 kap 9-12 §§, 3 kap 8-9 §§
3:147	2 kap 8-9 §§
3:148	1 kap 1 §

Boverket

Myndigheten för samhällsplanering,
byggande och boende

Box 534, 371 23 Karlskrona
Telefon: 0455-35 30 00
Webbplats: www.boverket.se